ЛіМ

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ISSN 0024-4686

№ 30 (4974) 30 ліпеня 2010 г.

У нумары:

У беларускай культуры святы паэзіі і песні ўжо даўно сталі традыцыйнымі. Кожнае лета і восень яны праводзяцца ў мясцінах, звязаных з жыццём і творчай дзейнасцю знаных беларускіх паэтаў. Не так даўно ў фальварку Ракуцёўшчына Маладзечанскага раёна, дзе ў 1911 годзе некалькі месяцаў жыў Максім Багдановіч, на пагорку каля Максімавай крынічкі, прайшло свята паэзіі і песні "Ракуцёўскае лета-2010", якое на святочнай сцэне сабрала шмат беларускіх паэтаў і музыкаў. Арганізатарамі свята выступілі Літаратурны музей Максіма Багдановіча і Маладзечанскі райвыканкам.

Максімава свята

Як заўважыла дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяна Шэляговіч, сёння складана прасачыць, у якім годзе адбылося першае свята паэзіі і песні ў Ракуцёўшчыне. Першапачаткова творчыя сустрэчы на Ракуцёўскай зямлі спецыяльна не арганізоўваліся. Збіраліся аднадумцы, аматары творчасці Максіма Багдановіча, і ў адзін з летніх дзянькоў ехалі ў Ракуцёўшчыну, дзе каля памятных камянёў, што ўсталяваны каля вёскі ў 1977 годзе, чыталі вершы, прысвечаныя М. Багдановічу, і вершы самога Багдановіча. Аднак па тых дакументах і фотаздымках, што захоўваюцца ў музеі, можна прасачыць, што з 1983 года святы ў Ракуцёўшчыне сталі штогадовымі. У розныя гады святкаванне мела розныя фарматы, але заўсёды яно было напоўнена прыгожым вершам, цудоўным спевам. Апошнія гады Літаратурны музей М. Багдановіча ініцыіруе святы і запрашае на іх гасцей. Пастаяннымі ўдзельнікамі святкаванняў многія гады былі сваякі роду Луцкевічаў (зямля, дзе размешчаны філіял Літаратурнага музея Максіма Багдановіча "Фальварак Ракуцёўшчына", у свой час належала роднаму дзядзьку Івана і Антона Луцкевічаў Вацлаву Лычкоўскаму). Часта прыязджалі госці з Масквы, Украіны, Літвы.

Свята паэзіі і песні "Ракуцёўскае лета-2010" пачалося з імправізацыі, якая прайшла каля памятных камянёў і "Максімавага саду" — першага на беларускай зямлі пісьменніцкага парку. Тут удзельнікі святкавання ўспаміналі сваё першае наведванне Ракуцёўшчыны, дзяліліся ўражаннямі ад знаёмства з мясцінамі Максіма. Паэты Віктар Шніп і Навум Гальпяровіч, мастак, заслужаны работнік культуры Эдуард Агуновіч, загадчыца філіяла Літаратурнага музея М. Багдановіча "Беларуская хатка" Таццяна Лабада расказалі свае гісторыі знаёмства з Ракуцёўшчынай. Усе яны розныя, але творчага чалавека ў гэтыя мясціны заўсёды кліча паэзія, песня, кліча голас Максіма.

Тут жа адбылася і сустрэча з сябрамі краязнаўчага клуба "Спадчына", якія ўжо пяць год запар, каб наведаць мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю любімага паэта, і паўдзельнічаць у святкаванні, робяць доўгі шлях з мястэчка Дварэц Дзятлаўскага раёна Гродзенскай вобласці. Пяць год таму яны ўпершыню трапілі на свята, якое іх уразіла душэўнасцю і асаблівай цеплынёй. Кіраўнік клуба Наталля Ляўкевіч падкрэсліла, што ўзяўшы калісьці дзяцей яшчэ маленькімі на выхаванне, яна шукала выток, з якога можна было б наталіць іх душы сапраўдным патрыятызмам. Паколькі сама захаплялася паэзіяй М. Багдановіча, то і дзяцей вырашыла таксама далучыць да яго творчасці. Атрымалася гэта ўдала, бо праз вершы Максіма дзеці спазнавалі родны край, родную прыроду.

"Ракуцёўскае лета" — сапраўднае свята не толькі для гасцей, але і для мясцовых жыхароў Ракуцёўшчыны і суседніх вёсак. Ніна Мінчукова, якая пражыла ў суседняй вёсцы Краснае 40 гадоў, сама ведае шмат народных песень і часам піша вершы, заўважыла, што свята, як і халодная вада з Максімавай крыніцы, дае творчаму чалавеку натхненне і сілы для творчасці. Тут штогод збіраюцца і старыя, і моладзь, многія яго аматары ўжо пастарэлі і не ўсе маюць сілы наведаць святкаванне, але яны памятаюць і пра свята, і пра Максіма. Традыцыі не павінны забывацца. Ніна Іванаўна памятае імёны ўсіх паэтаў, што зазвычай удзельнічаюць у свяце, але ў ліку любімых называе Навума Гальпяровіча і Віктара Шніпа.

У гэтым годзе "Ракуцёўскае лета" было не такім шматлікім па колькасці гасцей і ўдзельнікаў, як звычайна. Так, 2010 год для Ракуцёўшчыны не стаў значным і асаблівым з пункта гледжання наведвання, аднак тая энергетыка, што ствараецца падчас свята, засталася нязменнай. У многім гэтаму садзейнічаў асабісты ўнёсак кожнага з выступоўцаў. Сёлета палымяна і натхнёна прамаўлялі і чыталі вершы паэты Генадзь Пашкоў, Навум Гяльпяровіч, Віктар Шніп, Анатоль Зэкаў, Таіса Трафімава, Зміцер Арцюх, Людміла Хейдарава. Гучалі песні, сярод якіх было нямала — на вершы Максіма Багдановіча ў выкананні Алесі Сівохінай і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці з Маладзечна.

Як заўважыў падчас выступлення галоўны спецыяліст упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Беларусі Дзмітрый Шляхцін, "Ракуцёўскае лета" — сапраўднае свята беларускай культуры, літаратуры і мастацтва. Культуру ж нельга ўявіць без традыцый, і гэтае мерапрыемства ўжо стала паўнавартаснай традыцыяй, якую неабходна падтрымліваць і на ўсе астатнія гады.

За шмат год наведвання свят у Ракуцёўшчыне, пастаянныя яго ўдзельнікі заўважылі, што ў гэты дзень заўсёды цудоўнае надвор'е. Ні разу не было навальніцы, холаду, дажджу, а гэтым летам нават спёка адышла. І, па словах Таццяны Шэляговіч, тая незвычайная энергетыка, што ствараецца падчас святаў у мясцінах Максіма Багдановіча, нясе ўпэўненасць у тым, што справа, якой займаешся — важная, упэўненасць, што традыцыя правядзення святаў будзе працягвацца. Вельмі прыемна чуць ад жыхароў навакольных вёсак, што гэта самае любімае свята, вельмі радасна чуць ад арганізатараў з боку Маладзечанскага райвыканкама, што рыхтаваць гэтае свята — сапраўднае задавальненне. Бо гэта вялікае шчасце — быць далучаным да асобы Максіма Багдановіча.

Марына ВЕСЯЛУХА

На здымках: загадчык філіяла "Фальварак Ракуцёўшчына" Лілія Заліўская і дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяна Шэляговіч сустракаюць гасцей; выступае выканаўца песень Алеся Сівохіна.

Фота аўтара

Калаж Віктара Калініна

Пункцірам

• Першы міжнародны музычна-спартыўны фестываль “Беларускія карані” пройдзе 6—8 жніўня ў Палангe (Літва). Фестываль арганізаваны Беларускім цэнтрам турызму і аздараўлення ў Літве пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў гэтай краіне. Паводле інфармацыі арганізатараў фэсту, яго галоўнай задачай з’яўляецца знаёмства літоўцаў і жыхароў краін Еўрасаюза з сучаснай беларускай культурай, наладжванне культурных сувязей паміж Літвой і Беларуссю, стварэнне станоўчага іміджу нашай краіны на міжнароднай арэне.

• У філіяле Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі “Гасцёўня Уладзіслава Галубка” адкрылася выстаўка работ студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. У экспазіцыі прадстаўленыя лялькі розных тыпаў кіравання, тэатральныя касцюмы, бутафорыя, элементы дэкарацый.

• Калекцыя адзення “Льняны калейдаскоп” мастака-мадэльера Аршанскага льнокамбіната Тамары Валадзько ўдастоена аднаго з галоўных прызоў 5 Расійскага фестывалю моды “Плёс на Волзе. Льняная палітра”. Беларуская ўдзельніца заваявала галоўны прыз у намінацыі “Прамысловыя калекцыі”.

• Першы адкрыты конкурс-фестываль шыцця з лапікаў “Рэпінская палітра” пройдзе 5 жніўня ў музеі-сядзібе Ільы Рэпіна “Здраўнёва” пад Віцебскам. Беларускія і расійскія майстрыхі пэчворка прадставілі на конкурс больш як 30 адмысловых работ, якія ўжо экспануюцца.

• Больш як 50 рэпрынтных і факсімільных выданняў па гісторыі, рэлігіі, беларускай, рускай і замежнай мастацкай літаратуры пачатку XX стагоддзя прадстаўлены на выстаўцы “Вяртанне забытых кніг”. Унікальныя выданні з фондаў аддзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У. Леніна да канца лета будуць экспанавацца ў выставачнай зале вежы Палаца Румянцавых-Паскевічаў.

• Па ініцыятыве Азербайджанскага таварыства кніг (АТК) у выдавецтве “Индиго” пабачыла свет мініяцюрная кніга (38х55 мм) пра візіт 3 — 4 ліпеня Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі ў Азербайджан. Па словах старшыні АТК, заснавальніка Музея мініяцюрнай кнігі Зарыфы Салахавай, у выданні падрабязна адлюстраваны цырымонія прыёму Аляксандра Лукашэнкі, яго сустрэча са сваім азербайджанскім калегам Ільхамам Аліевым, сумесная прэс-канферэнцыя прэзідэнтаў.

• Да 600-годдзя перамогі на Грунвальдскім полі НББ падрыхтавала камплект паштовак “Грунвальдская бітва ў вывях: па матэрыялах з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі”. У камплект з 16 паштовак уключаны гравюры з хронік, рэпрадукцыі напісаных у батальным жанры палотнаў, ілюстрацыі з літаратурных і гістарычных твораў.

• Выстаўка рэпрадукцый карцін Напалеона Орды адкрылася ва Уругваі. 28 унікальных мастацкіх вобразаў Беларусі XIX стагоддзя экспануюцца ў залах музея “Белы дом”. Тут жа прадстаўлены прадметы нацыянальна-прыкладнога мастацтва нашай краіны: вырабы з ільну і саломкі, кераміка. Выстаўка прадоўжыцца да верасня.

Падрыхтавалі Віктар ЗАЯЦ і Бажэна СТРОК

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Нестандартны ўрок

Шмат цікавых ініцыятыў ажыццяўляе Гомельскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі. Тэма ж 65-годдзя Вялікай Перамогі прайшла праз прызму творчай працы з моладдзю. Гомельскія творцы падрыхтавалі аўтарскі літаратурны спектакль “Памяць сэрца”.

Асноўная мэта гэтага праекта — данесці да моладзі праз беды і пакуты, якія прынесла народу вайна, садзейнічаць выхаванню патрыятычных, грамадзянскіх пачуццяў.

Працягласць кампазіцыі раўняецца працягласці ўрока — 45 хвілін. Нестандартны ўрок-спектакль, які ладзіўся ў дзяржаўных установах адукацыі, а таксама ў Славянскай бібліятэцы і ў іншых установах Гомеля, выконваўся на дзвюх мовах — беларускай і рускай. Яе аўтары — педагогі, паэты Ніна Шклярава, Алег Ананнеў, Святаслаў Крупенька.

…У цэнтры сюжэта — Маці, якая перабірае пажоўклыя ад часу сямейныя фотаздымкі і зацёртыя франтавыя лісты. Гарыць свечка на стале… І салдацкі шынель на плячах… Гучаць пранізлівыя вершы…

У аснове літаратурна-музычнага спектакля — вершы і асабістыя ўражанні паэтаў ад сустрэч з ветэранамі Вялікай Айчыннай, вязнямі канцлагераў. Асэнсаванне вайны — задача складаная і для творчасці, і для гутаркі педагога з вучнямі. І усё ж менавіта не апавяданне, а дыялог пра тое, што такое вайна, быў задуманы аўтарамі і выканаўцамі.

Для інсцэніроўкі была распрацавана хвалюючая мультымедыйная прэзентацыя. У ёй выкарыстоўваліся дакументальныя фотаздымкі, кадры з фільмаў, створаных на кінастудыі “Беларусьфільм” — “Альпійская балада” рэжысёра Б. Сцяпанава, “Ідзі і глядзі” Э. Клімава, фрагменты карцін “Лічбы на сэрцы” былога вязня нямецкіх канцлагераў, цяпер народнага мастака Беларусі Міхаіла Савіцкага, фота мемарыяла дзецям-ахвярам вайны “Чырвоны Бераг”…

Так, для шматлікіх цяперашніх падлеткаў Вялікая Айчынная вайна — гэта далёкае мінулае. Але тое, як паэты змаглі ў яркай вобразнай форме перадаць, што давялося перажыць беларускаму народу ва ўмовах акупацыйнага рэжыму, прымусіла моладзь літаральна ва ўсіх аўдыторыях задумацца, зразумець, якую бяду перажыў наш народ.

Дарэчы, у цікавым творчым праекце прынялі ўдзел і вучні — як выканаўцы вершаў гомельскіх паэтаў. Гэта было яшчэ адным складнікам задумы.

Нікога не пакінула раўнадушным і звернутае да ўсіх прысутных пытанне: што мы больш за ўсё любім, шануем у жыцці? Гучалі адказы: “Радзіму, маму, мірнае неба, сонца, каханне, сяброўства, вандраванні…” “Вось гэта ўсё, — абагульнілі паэты, — і ёсць складнікі нашага жыццёвага шчасця, якога нас імкнуўся пазбавіць фашызм…”

Уладзімір ГАЎРЫЛОВІЧ, старшыня Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі

Звесткі пра дзейнасць Саюза пісьменнікаў Беларусі можна знайсці на інтэрнэт-сайце СПБ: www.oo-spb.by

Стасункі

Пра аўстралійскую пісьменніцу Алену Говар (нарадзілася ў Мінску ў 1957 годзе, закончыла Мінскі інстытут культуры) нядаўна расказвалася на старонках часопіса “Нёман”. Інтэрв’ю, дадзенае літаратурна-мастацкаму выданню, было зусім не выпадковым. Са сваёй Канберы, дзе жыве вось ужо два дзесяцігоддзі, наша зямлячка згадвала не толькі вучобу ў Мінску, але і Стаўбцоўскі край, вядомы ёй з дзяцінства, дзякуючы бабулі — сталінскаму вязню, жонцы рускага пісьменніка Арцёма Вясёлага, Ветку — радзіму бацькі, Берасцейшчыну.

Далёкая і блізкая Канбера

Бацька ж Алены — мінскі, а пасля ўжо маскоўскі журналіст Віктар Говар. У свой час працаваў у газеце “Літаратура і мастацтва”, засведчыў сябе настойлівым даследчыкам народных рамёстваў Беларусі. Віктар — аўтар раманаў “Время ревущих быков” і “Круг”, а таксама кнігі “Плёсткі і крышталь”. Журналіст і пісьменнік, ён пакінуў пасля сябе цікавыя дзённікі, пра публікацыю якіх ішла размова за кубкам гарбаты ў рэдакцыі “ЛіМа” ў адзін з чэрвеньскіх дзён.

Аўстралійская пісьменніца прыехала ў Мінск, каб папрацаваць у Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі. Алена Віктараўна шукае звесткі пра сваіх прашчураў, займаецца генеалогіяй свайго роду. “Магчыма, пра гэта і будзе мая новая кніга, — заўважыла госця “ЛіМа”. — Буду толькі рада, калі асобныя яе старонкі знойдуць месца ў газеце творчай інтэлігенцыі Беларусі”. Застаецца нагадаць, што Алена Говар — доктар філасофіі, аўтар кніг “Библиография Австралии (1710—1983)” (Масква, 1985), “Российские моряки и путешественники” (у сааўтарстве з А. Масавым) (Масква, 1993), “Австралия в русском зеркале: Меняющиеся представления (1788—1919)” (Мельбурн, 1997), “Мой темнокожий брат: История Ильиных, русско-абригенской семьи” (Сіднэй, 2000), “Русские анзаки в австралийской истории” (Сіднэй, 2005).

А яшчэ ў гэтую сустрэчу Алена Віктараўна прывезла для аднаго з выданняў РВУ вялікі нарыс пра беларусаў, якія адкрылі для сябе Аўстралію на пачатку дваццатага стагоддзя, удзельнічалі ў Першай сусветнай вайне (гэта менавіта іх і называюць “рускімі анзакамі”, хаця сярод іх — нямала ўраджэнцаў розных рэгіёнаў Беларусі. Як прыклад — Аляксандр Майко з вёскі Зацітава Слабада Ігуменскага павета). Будзем спадзявацца і на публікацыю ў Беларусі дзённікаў колішняга лімаўца Віктара Говара, пахаванага, між іншым, у Мінску на Усходніх могілках.

Кастусь ЛАДУЦЬКА

На здымку: Алена Говар з рэдактарам аддзела прозы часопіса “Нёман” Алегам Жданам.

Фота Кастуся Дробава

Фестывалі

Смяяліся да слёз

Ніхто зараз не скажа, калі жыхары самай аддаленай ад райцэнтра вёскі Спорава Бярозаўскага раёна набылі славу гумарыстаў. Смяяліся яны не з каго-небудзь, а з саміх сябе. Пра тое, як сучка возера спаліла, як трэба карміць парася, каб доўгім расло, і пра многае-многае іншае. І ўсё на спораўскай мове.

Каларытную мясцовую гаворку, яскравы гумар заўважылі. Слава пра Спорава разнеслася па рэспубліцы, яе сталі называць “беларускім Габрава”, “другімі Аўцюкамі”. І вось чатырнаццаць год таму з лёгкай рукі пісьменніка Уладзіміра Ліпскага пры падтрымцы Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра быў арганізаваны першы абласны фестываль народнага гумару “Спораўскія жарты”. Праз 5 гадоў — другі фэст, у 2006-м — трэці.

Чацвёрты фестываль прайшоў сёлета. Каб трапіць на яго, спачатку трэба было прайсці імправізаваную мытню — расказаць анекдот або адкупіцца грашыма. Тым часам у цэнтры вёскі, куды з’ехаліся творчыя калектывы Брэстчыны, Валожынскага і Любанскага раёнаў Мінскай вобласці, з Украіны і Польшчы, як снег на галаву, усіх чакала паведамленне-нечаканка: у скульптурнай кампазіцыі спораўца і спораўкі… нарадзілася дачка. Імя далі ёй Паўлінка, Паўлінка-гумарынка.

Па дарозе да канцэртнай пляцоўкі ля возера спораўцы некалькі разоў пераходзілі дарогу з “пелапоем”, запрашалі ў двор паглядзець тое, што зрабілі сваімі рукамі. Пляцоўка ля возера атрымалася вясёлая. Былі тут розныя выставы, “Спораўскае казіно”, “ВДНГ Спораўскага краю”, карта зямлі “Споравец ідзе па свеце”…

Гэты праставаты народны эпас надае больш пазітыўных эмоцый, чым тое, што можна пабачыць па тэлебачанні. Гэты гумар напісаны самім жыццём, якое больш складанае, чым прыдуманыя сюжэты. Таму і смяяліся ў Споравe два дні ад душы, да слёз. Галоўны прыз фестывалю атрымалі гаспадары, бярозаўскія артысты. Другі паехаў у Жабінку, а трэці — у Драгічын.

Іван ПАТАПЧУК

Вернісажы

Загадкавы італьянец

Шматлікія госці, якія прыязджаюць з-за мяжы, гавораць пра тое, што ў Беларусі іх у першую чаргу дзівіць вялікая колькасць прыгожых дзяўчат. Не застаўся абыякавым да іх прыгажосці італьянскі мастак Эмануэле Вентані. Гэта адчулі ўсе, хто наведаў выстаўку яго работ “Беларускі, або Мігаценне вечнасці”, арганізаваную ў Віцебскім мастацкім музеі ў рамках XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

У дзвюх залах дэманстраваліся карціны, на якіх намаляваны беларускія прыгажуні — грацыёзныя, вялікавокія, загадкавыя. Эмануэле Вентані спрабуе спасцігнуць гэтую загадкавасць у поглядзе, усмешцы. Эфект узмацняецца незвычайнай манерай выканання — мастак піша свае работы алеем не на палатне, а на драўлянай паверхні. На дрэва наносіцца тоўстым пластом цёмная фарба і затым з дапамогай наждачнай паперы паліруецца для атрымання патрэбнага адцення. У выніку манахромны пераход ад больш цёмнага тону да светлага нагадвае легендарны святлацень эпохі Рэнесансу.

А пачалася гісторыя супрацоўніцтва Эмануэле Вентані з Беларуссю ў чэрвені 2008 года, калі яго запрасілі прыняць удзел у Першым міжнародным біенале сучаснага жывапісу ў Мінску, калі ён заняў першае месца сярод усіх мастакоў з пятнаццаці краін свету. Тады ён і прадставіў свае працы на драўніне. Мастак, які пачынаў маляваць алеем на палатне, у выніку творчага пошуку і эксперыментаў адмовіўся ад пэндзля, дасягнуў прызнання сваёй творчасці яшчэ да мінскага біенале. Ужо з першай персанальнай выстаўкі ў Мантоне (правінцыя Перуджы) у 1981 годзе творы Вентане карыстаюцца вялізным поспехам.

Яго працы прадстаўлены не толькі ў Італіі, але і за мяжой, выстаўляюцца ў вядомых мастацкіх галерэях. Зачаравалі яны і Беларусь, дзе мастаку прапануюцца лепшыя выставачныя залы. З удзелам Алёны Адамчык, вядомага стваральніка цэлай серыі жаночых фотапартрэтаў, і нарадзіўся праект, які аб’ядноўвае Беларусь і Італію. Цэнтральнай яго тэмай і стала першародная прыгажосць беларускіх дзяўчат, якія зачаравалі Вентані.

Таццяна КУВАРЫНА

На здымку: адна з работ Эмануэле Вентані.

Фота Андрэя Спрынчана

Літ-абсягі

Свята ў паэтавай хаце

На “Лімаўскім фальварку” — чарговае наваселле. А паколькі згаданы “фальварак”, як вядома, не звычайны, а літаратурны, то, гэтым разам уваходзіны на ім справіў вядомы паэт, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Маўра Хведар Гурыновіч. Менавіта ягоная кніга “Застаецца вера” папоўніла добра вядомую аматарам нацыянальнага прыгожага пісьменства бібліятэчку “Лімаўскі фальварак”, якую Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва” выпускае з 2007 года. Томік выбранага Хв. Гурыновіча выйшаў з прадмовай Алеся Марціновіча “Калі не верыць, то навошта жыць”.

Хведар Гурыновіч звязаў свой жыццёвы і творчы лёс з роднай яму салігорскай зямлёй. Нарадзіўся ў вёсцы Крывічы, назва якой сама па сабе сведчыць, што ў тых мясцінах людзі жылі здаўна. Працуе журналістам у Салігорску. І піша вершы. Не можа не пісаць, бо паэт ён — па прызванні, а таму паэзія, якую нездарма і справядліва называюць “госцяй нябеснай”, пастаянна знаходзіцца поруч з ім. І хоць Хв. Гурыновічу не чужая і проза, ён з’яўляецца аўтарам некалькі кніг для дзяцей, менавіта ў паэзіі “дарослай” дабіўся асаблівага поспеху, пра што, прынамсі, засведчылі ягоныя кнігі, якіх, пачынаючы з першай “Хлеб і соль”, што пабачыла свет трыццаць гадоў таму, і завяршаючыся зборнікам “Сустрэнемся ля вогнішча”, датаваны 2006 годам, толькі беларускамоўных выйшла ў яго дзесяць. Апроч таго ён піша і па-руску.

Томік жа “Застаецца вера” — гэта, як і трэба чакаць, самае-самае... Што ж, іначай і быць не магло: Хв. Гурыновіч — паэт, патрабавальны да слова. Адначасова разумее, што ў папярэдніх кніжкі магло трапіць і штосьці такое, у чым, магчыма, планка мастацкасці апушчана крыху ніжэй, чым у лепшых вершах, таму ў выбраным знайшлося месца толькі тым творам, якія сведчаць што аўтар належыць да найбольш цікавых нашых лірыкаў. У адным са сваіх вершаў “Суладдзе” ён прызнаецца, разважаючы аб сутнасці паэзіі і аб яе месцы ў жыцці: Мне хораша з табою. // Ты — ісціна жыцця, // І спасціжэнне болю, // І прага адкрыцця.

Прага адкрыцця спадарожнічае яму тады, калі ён не проста імкнецца напісаць чарговы верш, а з’яўленне гэтага верша становіцца душэўнай патрэбай, калі прагнецца споведзі перад чытачом, калі хочацца, каб тое, што па-сапраўднаму ўсхвалявала цябе і ўсцешыла, прынесла гэткае ж задавальненне і чытачам. Таму на паэтавым “фальварку” так хораша і адчуваеш сябе, бо тут пастаянна прысутнічае ўсё тое, што табе блізкае, дарагое, непаўторнае: напеўнасць і мілагучнасць роднай мовы, вабнасць вобразаў, свежасць пачуцця, кранальнасць пяшчоты, што ў аднолькавай ступені праяўляецца тады, калі гучыць прызнанне ў любові да той, без каго і свет белы нямілы, але гэтаксама выяўляецца ў вершах, у якіх паўстае хараство роднай прыроды.

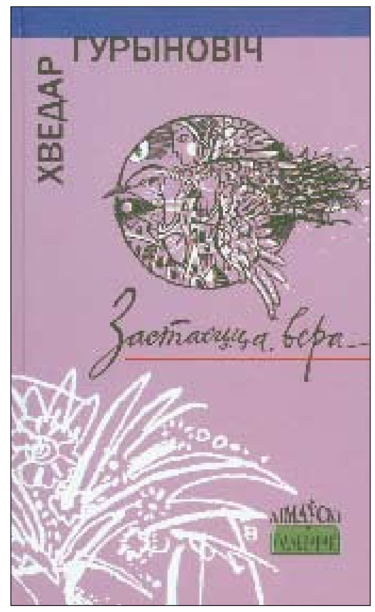

Таму і не хочацца развітвацца з ім, “фальваркам” гэтым, бо ён неяк неўпрыкмет становіцца для цябе сваім. Што ж, такая ўласцівасць сапраўднай паэзіі — лёгка браць у свой палон і не выпускаць з яго. У чым, несумненна, лёгка пераканаецца кожны, хто возьме ў рукі кнігу Хведара Гурыновіча “Застаецца вера”.

Пятрусь ЛЕЎЧЫК

Арт-лінія

Усё наўкол — тэатр!

Учора завяршыў сезон Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. Яго развітанне з гледачом атрымалася яскравае, урачыстае, ды трошачку тужлівае. Таму што (вельмі па-тэатральнаму!) вялікая ўрачыстасць у жыцці купалаўцаў супала з вялікімі, але зусім не святочнымі, клопатамі...

Юбілей плюс капітальны рамонт з рэканструкцыяй: гэтыя падзеі разам з тэатрам імя Янкі Купалы будзе — зразумела, па-свойму — перажываць і яго публіка. Як вядома, 90-годдзе легендарнага творчага калектыву прыпадае на восень: урачыстае адкрыццё першага сезона БДТ-1 у будынку мінскага тэатра адбылося 14 верасня 1920 г. паказам шэрага спектакляў; 17-га прайшло яшчэ некалькіх пастановак, які распачала Купалава “Паўлінка”. Аднак сёлетні верасень купалаўцы сустрэнуць па-за роднымі сценамі, а таму, каб справіць свята ўсё ж такі ў сваім доме, наладзілі пры канцы сезона ўрачыстую вечарыну пад назвай “Нясумны юбілей”. Двума днямі раней на Малой сцэне Канцэртнай залы «Мінск» паказалі прэм’еру — “Офіс” у рэжысуры Кацярыны Аверкавай паводле п’есы І. Лаўзунд «Пазваночная грыжа» (мастак Алена Ігруша). Інтрыга ў стасунках між драпежнікам-босам і пяццю службоўцамі з бліскучай тэатральнай эксцэнтрычнасцю разыгрываецца ў гэтым спектаклі з удзелам Святланы Анікей, Арцёма Бародзіча, Міхаіла Зуя, Аляксандра Малчанава, Сяргея Рудзені, Паўла Харланчука, Ганны Хітрык, іншых маладых акцёраў. Жанр вызначаны як “бесхрыбетнасць у адной дзеі”. Пастаноўка ажыццёўлена пры падтрымцы Інстытута імя Гётэ ў Мінску.

Парадавала прэм’ерай і галоўная сцэна купалаўцаў. “Тэатраманія” — назва паставленай тут нядаўна трагікамедыі ў 2-х дзеях паводле п’есы П. Шэфера “Lattice and Lovage”. Рэжысёр Кацярына Агароднікава, аўтар сцэнаграфіі і касцюмаў Вольга Мацкевіч разам з выканаўцамі роляў Зояй Белахвосцік, Георгіем Маляўскім, Уладзімірам Рагаўцовым, Аленай Сідаравай, Вольгай Няфёдавай, Ірынай Рымаравай прапануюць публіцы кінуца “на злом галавы” ў тэатральную стыхію, каб... Задумацца. Паразважаць. Пра тое, чаму так бывае, што свет вакол нас неўпрыкмет робіцца невыразным, безаблічным, нецікавым. Чаму мы апынаемся ў палоне шараговых праблем і нескончоных клопатаў. Дзеля чаго мітусімся ў калаўроце ўсё тых жа нібыта важных і неадкладных спраў... І пра тое, што можа здарыцца, калі нехта неспадзявана раскрые перад табой хваравітую марнасць тваіх амбіцый і руцінных штодзённых памкненняў, пакліча ў свет акрыленых мараў, летуценняў, фантазій — дзёрзкіх, загадкавых, яркіх, а зямля пад нагамі адначасова стане тэатральнай сцэнай...

Якімі рэаліямі ды летуценнямі, мітрэнгамі ды марамі — тэатральнымі, жыццёвымі — будзе поўніцца сцэнічны і закулісны абсяг купалаўцаў у новых варунках наступных сезонаў, мы распавядзём чытачам “ЛіМа” ў бліжэйшы час.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымку: сцэна са спектакля “Тэатраманія”.

Фота Аляксандра Дзмітрыева

Повязі

Малюнкі вандруюць

Да 25 жніўня ў Брэсцкім мастацкім музеі працуе міжнародная выстаўка “Жылі-былі...”. Складаецца яна з больш як 130 экспанатаў: гэта некалькі дзесяткаў кніжных ілюстрацый, выкананых у розных тэхніках дзевятнаццацю сучаснымі мастакамі з Беларусі, Германіі ды Польшчы, а таксама літаратура для дзяцей. Але ўвагу наведвальнікаў музея прыцягваюць менавіта выявы, якія нібы выйшлі за межы кніжных старонак і пачалі напрасткі, без друкаваных тэкстаў, “размаўляць” з чытачом-гледачом...

Яшчэ з вясны ўсе гэтыя стракатыя персанажы дзіцячых кніжак, вядомыя нам з маленства ці незнаёмыя зусім, візуальна ўвасобленыя больш ці менш складаныя літаратурныя вобразы вандруюць па выставачных залах нашай краіны. Самы першы і самы поўны паказ праекта “Жылі-былі...” (з удзелам твораў больш як 30 аўтараў), які арганізавалі Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў, Ізраільскі культурны цэнтр пры Пасольстве Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь, Інстытут імя Гётэ ў Мінску, Польскі інстытут у Мінску, адбыўся ў нашай сталіцы. Тут, у музеі БДАМ, амаль месяц экспанаваліся работы 33-х мастакоў з Беларусі, Германіі, Ізраіля, Польшчы. Уражвала ўсё: акварэль і шаўкаграфія, пастэль і гуаш, і выразанне выяў нажом на пергаменце, малюнкі, зробленыя пяром, эксперыменты з дапамогай лічбавых тэхналогій і калажы... Падчас мінскай выстаўкі спецыялісты правялі міжнародную канферэнцыю на тэму “Сучасная дзіцячая кніжная ілюстрацыя”. Практыкі гэтай галіны і мастацтвазнаўцы пагаварылі пра складанасці працэсу афармлення кнігі (ён жа сінтэзуе ў сабе літаратурную творчасць, выяўленчае мастацтва і дызайн). І засяродзіліся на спецыфічных праблемах стварэння ілюстрацый адмыслова да выданняў, адрасаваных сучасным дзецям, зарыентаваным на ўзор эфектных мультымедыйных “карцінак”.

Пасля Мінска малюнкі-вандроўнікі пераехалі да магілёўчан; затым выстаўка экспанавалася ў Гомельскай карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі, пабывала ў Баранавічах... Адзначыўшы брэсцкага вернісажа расказалі нам, што куратар выстаўкі “Жылі-былі...”, каардынатар культурных праграм Інстытута імя Гётэ ў Мінску Кацярына Кенігсберг зазначыла высокую якасць і дзівосную разнастайнасць прадстаўленых твораў, а таксама паведаміла, што ўвосень плануецца правядзенне конкурсу ілюстрацый да дзіцячых кніг сярод беларускіх школьнікаў. Пакуль жа яго патэнцыяльныя ўдзельнікі з не меншай цікавасцю — і прафесійныя мастакі, і звычайныя экскурсанты, разглядаюць творы Валерыя Славука, Рамана Сустава, Паўла Татарнікава, Веры Ягоўдзік, іншых майстроў з Беларусі, Германіі, Польшчы.

Лана ІВАНОВА

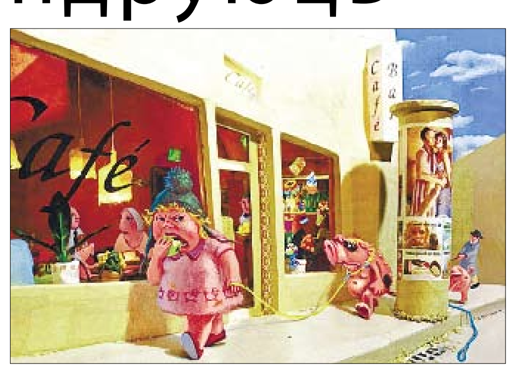

На здымку: кніжная ілюстрацыя Каралінэ Кер (Германія).

Фота Віктара Кавалёва

З-пад пяра

Міністэрства культуры Беларусі і Сучасны мастацкі тэатр “Віртуозы сцэны” пад кіраўніцтвам Уладзіміра Ушакова плануюць ажыццявіць сумесную творчую акцыю — пастаноўку спектакля пад назвай “Мінск — любоў мая”. Галоўная інтрыга праекта — спектакль будзе пастаўлены паводле мініяцюр маладых беларускіх драматургаў маладымі беларускімі рэжысёрамі. У пачатку верасня планавецца разгорнутая прэс-канферэнцыя па гэтым праекце з удзелам прадстаўнікоў Міністэрства культуры нашай краіны, Сучаснага мастацкага тэатра, а таксама аўтараў драматургічных твораў і рэжысёраў-пастаноўшчыкаў. Мастацкая мэта, якую ставяць перад сабой аўтары і пастаноўшчыкі, — расказаць адносіны людзей унутры урбанізаванай прасторы, зразумела, у чым сутнасць беларускай ментальнасці, чым мы адрозніваемся ад іншых народаў свету. З цягам часу плануецца трансфармацыя спектакля “Мінск — любоў мая” ў гарадскі фестываль сучаснага тэатральнага мастацтва.

Ул. інф.

Паэт Станіслаў Валодзька — член Саюза пісьменнікаў Беларусі, жыхар горада Даўгаўпілс — наведаў Беларускую гімназію ў Вільнюсе. Яго гасцінна сустракалі дырэктар гэтай навучальнай установы Галіна Сівалава, настаўнікі Валянціна Кавальчук і Леакадзія Мілаш (ураджэнка Астравеччыны), а таксама старшыня Саюза беларусаў Літвы Раман Вайніцкі. На сустрэчы з вучнямі малодшых класаў паэт прачытаў свае вершы. Выхаванцы гімназіі выканалі песні на словы С. Валодзькі “Крылаты маэстра” і “Мірон” кампазітара Тацяны Піменавай, дэкламавалі яго творы. Прыемна прагучала паведамленне Г. Сівалавай, што яна мае намер выдаць “Беларускую чытанку”, куды будуць уключаны творы дзіцячых пісьменнікаў, якія жывуць за межамі Беларусі.

Т. Л.

У Мсціславе прайшоў “Рыцарскі фэст-2010”. Ужо трэці год запар старажытны горад прымаў рыцараў і іх прыгожых дам. На гэты раз удзельнікамі святкавання, прысвечанага 600-годдзю Грунвальдскай бітвы, сталі прадстаўнікі 28 клубаў ваенна-гістарычнай рэканструкцыі з розных гарадоў Беларусі. Распачаўся фэст малебнамі за воінаў-мсціслаўцаў, якія загінулі на полі бітвы. Было і святочнае тэатралізаванае шэсце, якое ўзначальваў кароль Ягайла. Наведвальнікі свята маглі назіраць традыцыйныя бугурты, спаборніцтвы лучнікаў і турніры па гістарычным фехтаванні. Пераможцам турніра па фехтаванні стаў Людамір з клуба “Ордэн Храма” (г. Мінск). У якасці прыза пераможца атрымаў Меч Мсціслава, выкаваны майстрамі адмыслова для гэтага свята. Адбылося і прысвячэнне ў рыцары Кудзікава Сяргея — кіраўніка клуба ваенна-гістарычнай рэканструкцыі, што зусім нядаўна пачаў сваю дзейнасць у Мсціславе.

Марына ВЕСЯЛУХА

Памятным стаў прайшоўшы XIX Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” для чашнічанкі Валянціны Атрашкевіч. Шмат год кіраўнік клуба “Майстар” Чашніцкага раённага Дома рамёстваў бярэ ўдзел у свяце, але такі поспех спадарожнічаў ёй упершыню. Як і раней, яна прывезла ў Горад майстроў саламяныя вырабы. Палатка майстрыхі вабіла непаўторным афармленнем, асновы якога склалі абразы. Менавіта яны і дапамаглі Валянціне перамагчы ў III абласным конкурсе саломапляцення “Парадзь-кветка”, прысвечаным 65-годдзю Вялікай Перамогі, які адбыўся ў Віцебску. На суд журы чашнічанка прадставіла саламяны аклад да абраза Жыровіцкай Божай Маці. У намінацыі “Развіццё традыцый у прадметах культава-абрадавага прызначэння” майстрыха перамагла.

Ірына ТОРБІНА

Зачараваная песняй

Конкурс маладых выканаўцаў, які праходзіў у рамках XIX міжнароднага свята мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", ацэньвала прадстаўнічае міжнароднае журы, якое ўзначальвала Таісія Павалій, выдатная ўкраінская спявачка. У 1993 годзе яна сама ўдзельнічала ў гэтым конкурсе і стала першым уладальнікам Гран-пры (на самым першым конкурсе, у 1992-м, Гран-пры нікому не прысудзілі). І, як прызнаецца спявачка, гэта перамога цалкам змяніла яе асабістае жыццё і кар'еру: яна неўзабаве стала жонкай прадзюсера Ігара Ліхуты, які падтрымліваў яе. Поспех на "Славянскім базары" зрабіў яе прызнанай, запатрабаванай спявачкай. Пасля той перамогі ўзнагароды проста пасыпаліся: у 1994 годзе яна прызнана лепшай спявачкай Украіны і лепшым музыкантам года, у 1996-м удастоена тытула "Зорка эстрады рока" і звання заслужанай артысткі Украіны, у 1997 годзе — звання народнай артысткі Украіны...

На сустрэчу з журналістамі на "Зорную гадзіну" Таісія Павалій прыйшла з прадзюсерам Ігарам Ліхутам. Прапануем увазе чытачоў гутарку са спявачкай.

— Найперш, Таісія, пытанне вам як старшыні журы. Ці адчуваеце вы які-небудзь ціск на журы? Ці не здарыцца, як летась, калі старшыня журы Лайма Вайкуле зазначыла: "Як я скажу, так і будзе". Летась выйграў спявак Даніленка, але ўсім была відавочная перамога спевака з Малдовы.

Таісія Павалій: Для мяне вялікі гонар узначальваць журы — я пра гэта нават і не марыла. Калі буду неаб'ектыўнай, перакрэслю сваю перамогу 17 гадоў таму. Ацэньваюць канкурсантаў дасведчаныя спевакі з розных краін: якія яны выставяць адзнакі, такі і будзе вынік.

Ігар Ліхута: Нягледзячы на знешнюю мяккасць, Таісія вельмі цвёрды чалавек, як кажуць, дзе сядзеш, там і злезеш.

— Вы ў Віцебску шмат спяваеце — амаль ва ўсіх канцэртах бераце ўдзел, асабліва многа песень прагучала ў канцэрце Дня Украіны. Як беражэце голас?

Т. П.: Для голасу вельмі важны рэжым: не піць, не паліць, не есці семак, салёных арэшкаў, добры сон.

— Таісія Мікалаеўна, што б вы параілі сённяшнім удзельнікам конкурсу маладых выканаўцаў, каб яны маглі прафесійна, псіхалагічна і творча годна вытрымаць яго і, можа, у вас ёсць свая формула, як стаць зоркай?

Т. П.: Маладым канкурсантам жадаю добра выспацца перад канцэртам, бо звязкі патрабуюць беражлівых да сябе адносін. Магу сказаць тое, што і мне раілі 17 гадоў таму. Не слухаць сваіх сапернікаў — ні на рэпетыцыях, ні на выступленнях, выйсці на сцэну так, быццам гэта твой сольны канцэрт. І галоўнае — вера ў сябе, у сваю зорку.

— Які стан сённяшняга шоу-бізнесу ва Украіне? Гавораць, што ў вас расійскія артысты карыстаюцца большай папулярнасцю, чым свае?

Т. П.: Усе мы глядзім ОРТ, РТР. Ва Украіне нявыгадна здымаць свае шоу-праграмы. Нашаму тэлебачанню патрэбны вялікія сродкі ўкладваць у праекты: будаваць дэкарацыі, запрашаць артыстаў на здымкі. Танней купіць гатовую прадукцыю ў расійскага тэлебачання.

І. Л.: Не магу пагадзіцца з тым, што ўкраінскія артысты менш папулярныя ва Украіне, чым расійскія. У нас шмат таленавітых выканаўцаў, яны запатрабаваныя. Таксама здымаецца шмат праграм. Іншая справа, што забаўляльныя праекты, на жаль, за апошнія пяць гадоў зніверліраваны. Ёсць толькі адна праграма, якая доўга трымаецца і мае добры рэйтынг — "Вячэрні квартал". Робяць яе былыя ўдзельнікі КВЗ. Праграма даволі жорсткая — палітычны гумар, палітычная афарбоўка.

Украінскія артысты дастаткова паспяхова прымаюць удзел у розных конкурсах: "Еўрабачанні", "Славянскім базары ў Віцебску", "Новай хвалі".

— Як ва Украіне фінансуецца культура?

Т. П.: Прэзідэнт Віктар Януковіч абраны нядаўна. У краіне да яго прыходу наогул была праблема з напаўненнем бюджэту, і таму не было чым плаціць зарплату творчым калектывам. Цяпер урад працуе над тым, каб хоць нейкія грошы знайсці на зарплаты людзям.

— Якім вы бачыце будучыню свайго сына Дзяніса Павалія?

Т. П.: Не хацела, каб ён быў артыстам. Нядаўна скончыў Інстытут міжнародных адносін, прынёс дыплом, паказаў нам яго і сказаў: "А цяпер я пайшоў у студыю". Ён ужо запісаў свой альбом.

І. Л.: Таісія — прынцыповы чалавек, яна сказала Дзянісу, што не жадае, каб ён выкарыстоўваў яе прозвішча для прасоўвання ў шоу-бізнесе.

— Таісія Мікалаеўна, вы нарадзіліся на Кіеўшчыне, у сельскай мясцовасці. Пра што марылі ў дзяцінстве?

Т. П.: Я толькі нарадзілася ў вёсцы, а калі мне было паўгода, бацькі пераехалі ў горад Белая Царква, што ў 80 кіламетрах ад Кіева. Мне пашчасціла: там была цудоўная музычная школа, выдатныя педагогі. Ужо з шасці гадоў займалася музыкай. Калі прыязджала да бабулі у вёску, любіла адна ўцякаць у лес спяваць, уяўляць сябе артысткай. Была ўпэўненая, што буду народнай артысткай Савецкага Саюза. Я нават маці аднойчы сказала: "Мама, мы нашу старую мэблю павязём да бабулі, а сабе купім дываны, крышталь, сценку…". Вось такія дзіцячыя мары.

Вёска мяне прыцягвае і сёння. Восем гадоў таму пераехала жыць з горада ў вёску. Атрымоўваю задавальненне ад таго, што хаджу па зямлі, сяджу ў садзе, слухаю спеў птушак. Прырода мне дапамагае: расслабляе, спрыяе добраму настрою, дае сілы. Ад блізкасці да прыроды людзі становяцца дабрэйшым…

— Якія творчыя планы на бліжэйшы час?

Т. П.: На восень плануем серыю сольных канцэртаў у Краснадарскім краі: Сочы, Геленджык, у верасні — па Падмаскоўі. Потым будзе вялікі тур па Украіне. У канцы лістапада — Сібір, Далёкі Усход.

— А ў Мінск калі плануеце прыехаць?

Т. П.: Думаем, у наступным годзе. Будзе 20 гадоў незалежнасці Украіны. Плануем правесці канцэрты ў Маскве, Санкт-Пецярбургу, Казахстане і Беларусі.

Гутарыла Тацццяна КУВАРЫНА
Мінск — Віцебск — Мінск

На здымку: Таісія Павалій.

Фота Андрэя Спрынчана

Па-за межамі стылю

"Ніколі б не падумаў, што яны беларусы!" — такія рэмаркі часта з'яўляюцца першай рэакцыяй на музыку беларускага гурта "Open Space", які выконвае песні па-англійску. І не толькі мова вылучае каманду з шэрага беларускіх музычных калектываў. Вытанчанасць, стыль, еўрапейскае гучанне песень, простыя, на першы погляд, мелодыі і словы вельмі хутка нават выпадковага слухачаператвараюць у прыхільніка творчасці "Open Space". Нягледзячы на тое, што калектыў дастаткова малады, на яго рахунку ўжо два міні-альбомы і адзін поўнафарматны дыск, намінацыя "Адкрыццё года" ў "Рок-каранацыі-2008". Грамата "Лепшы поп-рок-праект года" ў "Рок-каранацыі-2009".
У склад гурта "Open Space" уваходзяць: Віталь Мацієўскі (вакал, гітара), Максім Мястоўскі (гітара, бэк-вакал), Сева Маслаў (бас-гітара, бэк-вакал), Андрэй Малашанка (барабаны).

— Чаму вы вырашылі даць гурту назву "Open Space" (Адкрытая прастора)?

Віталь: Увогуле, ёсць некалькі "легенд", што тлумачаць паходжанне назвы, але ў цэлым для нас яна азначае бязмежнасць, свабоду музыкі, сэнсу нашых песень і неабмежаванасць творчага працэсу.

— Вы выконваеце песні па-англійску. Зразумела, гэта мова, вядомая многім. Але ці няма страху аказацца "чужым сярод сваіх"?

Віталь: Ніякага страху ніколі не было, нават на самым пачатку творчай дзейнасці. Мы першапачаткова планавалі выконваць песні па-англійску, нягледзячы на тое, што гэта дастаткова складана: мова ўсё ж такі не родная. Але робім усё магчымае для таго, каб даказаць, што ў Беларусі можна выконваць якасныя песні па-англійску і быць адэкватна ацэненымі.

Максім: У прыватнасці я нічога нікому даказваць не спрабую, мне проста падабаецца пісаць і спяваць песні на англійскай мове, нават насуперак таму, што пра нас часам кажуць не вельмі прыемныя рэчы.

— Якім чынам у вас атрымліваецца спалучаць у музыцы і неабмежаванасць, свабоду, і ў той жа час інтэлігентнасць, стрыманасць?

Сева: Свабода творчасці і стылёвыя межы ў дадзеным выпадку не зусім звязаны паміж сабою. Можна нічым сябе не абмяжоўваць, але пры гэтым прытрымлівацца пэўнага стылю.

Максім: Я б тут дадаў: нават пэўных поглядаў на жыццё.

Сева: Не згодны з тым, што творчасць "Open Space" знаходзіцца ў межах аднаго стылю, але калі камусьці так здаецца, то атрымліваецца ў нас гэта не спецыяльна. Проста мы граем музыку пэўнага фармату, у прыватнасці гітарную музыку на англійскай мове.

Віталь: Мы выпусцілі ўжо тры дыскі, якія можна назваць своеасаблівымі этапамі творчага росту гурта. Калі параўнаць першы міні-альбом з апошнім поўнафарматным дыскам, можна адчуць значную розніцу і ва ўзроўні, і ў стылі, і ў манеры выканання.

— Ваш першы поўнафарматны альбом "Deal With Silence" выклікаў у публікі і крытыкаў не зусім адназначную рэакцыю. Як вы ставіцеся да крытыкі на ваш адрас?

Віталь: Для музыкаў крытыка адыгрывае больш значную ролю, чым станоўчыя водгукі, бо яна дае магчымасць засярodзіцца на памылках і не паўтараць іх у наступных песнях, альбомах. Складана зразумець, у якім кірунку рухацца, калі кажуць, што ўсё добра.

Максім: Але гэта не значыць, што мы прымаем любую крытыку. Важна, каб і крытыка была граматнай. Самі разумеем, што ёсць у нашай музыцы недахопы, якія мы бачым і імкнёмся працаваць над іх выпраўленнем.

Сева: Магчыма, першапачаткова было крыху непрыемна выслухоўваць заўвагі на свой адрас, але існуе яшчэ і праблема якасці сучаснай крытыкі. Сёння нямногія музычныя рэцэнзенты ў нашай краіне могуць пахваліцца шырынёй пункта гледжання на музыку, яны, хутчэй, абмяжоўваюцца традыцыйнымі стылёвымі межамі. Важна, каб і ў рэцэнзіях на альбомы мы бачылі штосьці новае і цікавае, каб яны выглядалі не проста як заўвагі наконт якасці запісу інструментаў або адносна нашых тэкстаў.

— Што для вас служыць крыніцай натхнення?

Віталь: У любым выпадку ў музыцы знаходзіць адлюстраванне тое, што мы перажываем у жыцці, таму і песні "Open Space" атрымліваюцца дастаткова простымі, душэўнымі, каб слухач мог адчуваць усё разам з намі.

— Якое з дасягненняў вы лічыце самым для вас значным?

Максім: Не думаю, што правільна разглядаць музыку як набор нейкіх дасягненняў. Кожная новая песня, кожны альбом — ужо з'ява.

Сева: Напэўна, самым вялікім дасягненнем з'яўляецца першы поўнафарматны альбом гурта, які выйшаў не так даўно. Важна, што ён не застаўся без увагі. Менавіта дзякуючы гэтаму дыску мы атрымалі рок-карону як "Лепшы поп-рок-праект" 2009 года.

— Для выказвання сваіх пачуццяў у музыцы вы абралі шлях: "Усё геніяльнае проста, але не ўсё простае геніяльна". У чым геніяльнасць прастасці вашай музыкі?

Максім: Гэтая фраза мае лічыцца актуальнай толькі адносна першага дыска "Open Space". Зараз стыль крыху змяніўся, і мы не думаем пра тое, каб зрабіць штосьці прoста ці, наадварот, складана. На маю думку, такое крэда павінен мець кожны музычны калектыў і кожны чалавек.

— Як вы ставіцеся да літаратуры? Любімая кніга?

Максім: Лічу злачынствам вылучаць важнасць і вартасць адной кнігі і аўтара ў параўнанні з астатнімі. Я не ў захапленні ад сучаснай літаратуры, але люблю класіку, чытаю творы праверaных часам аўтараў, якія не аддаюць даніну модзе. Гэта І. Гётэ, М. Булгакаў, Г. Бёль, Г. Маркес, Э.-М. Рэмарк. Любімых добрых аўтараў многа.

Сева: Апошняй кнігай, што прыцягнула маю ўвагу, быў зборнік кароткіх апавяданняў Харукі Муракамі. Цікава ў ім тое, што кожнае з апавяданняў прысвечана нейкай дробнай рэчы. Вось чалавек заўважае нейкі рух, з'яву, апісвае яе і пачынае разумець значнасць драбязы ў жыцці. І нашы песні ствараюцца падобным чынам: з дробных рэчаў,назіранняў нараджаюцца асацыяцыі, якія ў выніку становяцца песняй.

— Вядома, што для таго, каб трымаць увагу публікі, захоўваць цікавасць да сваёй музыкі, калектывам трэба развівацца, змяняць творчую манеру, стыль. Якім вы бачыце "Open Space" год праз пяць?

Сева: Для чытачоў газеты "Літаратура і мастацтва" адкрыем сакрэт: гурт рыхтуе да выхаду новы альбом. Цяпер мы працуем з зусім іншым, новым матэрыялам. І зноў жа нельга сказаць, што гурт выйшаў з пэўнага стылю або плануе яго кардынальную змену. Мы знаходзімся ў пастаянным пошуку, а гэта вымагае з'яўлення ў музыцы новых матываў, рысаў.

Гутарыла Марына ВЕСЯЛУХА

На здымку: гурт "Open Space": Андрэй Малашанка, Віталь Мацієўскі, Сева Маслаў, Максім Мястоўскі.

Аб'ектам мастацтваў была душа…

Як лёгка і проста сучаснаму чалавеку падставіць душу пад камняпадны музычны роў альбо ўпусціць у сябе фальшывае слова! Ад добрай кнігі чалавек робіцца разумным, прыгожым, добрым, моцным духам, багатым душою, і няма патрэбы паўтараць, што сумніўная кніга нясе адваротнае. Выхаваць чалавека з духоўна-эстэтычным пачуццём — самая складаная задача. Ад яе вырашэння шмат у чым залежыць якасць грамадства. Сёння ніхто не замінае чалавеку "атрымліваць асалоду" ад таго, што яму падабаецца. Разумны Геракліт сцвярджаў, што людзі часам "атрымліваюць асалоду ад бруду". Ад воплескаў натоўпу поспех не робіцца большым. Разважаць пра якасць сучаснага мастацтва патрэбна і неабходна…

Здавалася б, для высвятлення значнасці літаратуры, яе істотнасці ў жыцці чалавека зроблена больш, чым дастаткова. Пералік прац па гэтай тэме заняў бы шмат старонак. Кожнае пакаленне літаратараў заўсёды абапіралася на спадчыну папярэднікаў. Галоўнай была плённасць думкі. Правераная сістэма каштоўнасцей не падзяляла мастацтва па ўзростах, каб пазбегнуць памылак і прамашак. Быў адзіны крытэрый. У 70 гадоў Вердзі стварыў сваю лепшую оперу "Фальстаф", Гётэ ў 82 гады напісаў геніяльнага "Фауста", у Бернарда Шоў у 90 гадоў атрымліваліся выдатныя артыкулы, Леў Талстой у 80 гадоў прапанаваў чытачам "Хаджы-Мурата", Фёдар Цютчаў у старасці паланіў выдатнай філасофскай лірыкай… Верагодна, мы стаім на пераломе, бо дасягнулі пэўнага гістарычнага этапа, але пакуль не бачым, не адгадваем далейшых духоўных даляглядаў.

Калі пасляваенным школьнікам я вяртаўся па зімовай дарозе са школы, гарэў жаданнем яшчэ ідучы разгарнуць чарговую бібліятэчную кнігу. Хутка прагледаў яе, і знаёмы да кожнага кусціка, да кожнай снежнай гурбы шлях (18 кіламетраў!) рабіўся больш вабным… Загадзя даведваўся, пра што кніга, настройваўся на чытанне пры газніцы. Думаю, так было з усімі, ў каго рана прачнулася захапленне кнігамі. І няма тут нічога дзіўнага: сапраўдны пісьменнік вырастае з побыту і духу народа.

Эканамічны "дабрабыт" пасляваенных гадоў, у параўнанні з сённяшнім, быў проста жабрацкім. І, тым не менш, людзі чыталі. І будзе дарэчным зазначыць, што жанчыны, якія гандлявалі сабой, сустракаліся радзей, чым сёння, бо не былі страчаныя маральныя арыенціры, якія захоўваліся і ахоўваліся, у тым ліку і мастацтвам слова. Рэдкі школьнік не ведаў Пушкіна, Лермантава, Купалу, Твардоўскага — сёння ж адбываецца сціранне некаторых маральных паняццяў. Настрой чалавечага сэрца замяняецца іншымі жыццёвымі каштоўнасцямі. І недахоп духоўнасці, прынцыповасці незаўважна робіцца звыклым. У тэлеперадачах пачалася размова пра легалізацыю ў рэспубліцы прастытуцыі, бо яна, прастытуцыя, па словах дэпутата парламента, магла б павялічыць бюджэт ажно "на пяць адсоткаў…". Захад прыведзены ў якасці прыкладу.

Але вернемся да доўгай дарогі далёкага дзяцінства. Кніжнае захапленне ў той час літаральна захлынала душу дзіцяці нават у самай занядбанай вёсцы, даючы прарасці зярняткy дабрыні. Кнігі беларускіх пісьменнікаў былі на першым месцы. Маці, здаралася, перапыняла чытанне, каб я мог паспаць і рана прачнуцца. Да світанку мы гуртам выпраўляліся ў школу, і вось тут маглі распавесці адзін аднаму аб прачытаным.

Пра школьнае дзяцінства, праўда, трэба сказаць больш падрабязна. Я хадзіў у школу з армейскай скураной сумкай. Не згадаю, як яна з'явілася ў мяне, але гэтая рэч была для мяне вельмі дарагой, я ставіўся да сумкі як да прадмета асаблівага шанавання. Відавочна, яна трапіла да мяне ад кагосьці з франтавікоў. У ёй былі тры аддзяленні: у адным змяшчаліся сшыткі, у другім — падручнікі, у трэцім — бібліятэчныя кнігі. Зверху ляжаў кавалак іржанога хлеба, часам са скваркамі, часам з цукрам. Алоўкі і ручка ўтыкаліся ў гнёзды-пістолі на вонкавым баку сумкі — з зашчапкай унізе. Іншай, хаця б падобнай, ні ў каго не прыгадаю.

Колькі ж кніг і хлебных акрайцаў перабыло ў сумцы! Ужо ў наш час, падпраўляючы бацькаву хату, я спрабаваў знайсці яе на гарышчы. Марна… Натрапіў на скрыню з кнігамі. І ў ёй — раман Івана Пятровіча Шамякіна "Глыбокая плынь". Гэтая знаходка выклікала жаданне падзяліцца ўспамінамі аб ім і аб іншых пісьменніках, кнігі якіх я чытаў у дзяцінстве. Любімыя кнігі на ўсё жыццё застаюцца сябрамі. На нейкі час я забыўся пра сумку: бацькоўскі дом неадночы перабудоўваўся, перакройваўся — ці была каму справа да сумкі вандроўцы-сына?

Я вымаў са скрыні, перачытваў іранскія вершы Пімена Панчанкі, прозу Якуба Коласа, "Васіля Цёркіна" ды згадваў, як ранняй восенню ляжаў у пуні пад парэпаным бацькавым паўкажушком і з электрычным ліхтарыкам чытаў "Вайну і мір". Дзякуючы гэтым успамінам я нібыта вяртаўся ў дзяцінства, у маладосць.

Тады не паўставала пытання пра легалізацыю прастытуцыі. Даступнымі з'яўляліся газеты, часопісы. Прадукцыя бульварнага попыту цалкам адсутнічала. Чалавечая душа была сапраўдным аб'ектам мастацтваў. І грошы не прапагандаваліся як галоўная жыццёвая каштоўнасць.

Зараз у маёй сядзібе ёсць павялічаны фотаздымак, на якім — практычна ўсе беларускія класікі: Янка Брыль, Міхась Лынькоў, Янка Скрыган, Максім Танк і між гэтага вянка надзіва таленавітых людзей – Іван Пятровіч Шамякін – чалавек лёгкай рукі.

Калі я гляджу на паўвекавы здымак 1961 года, згадваю яго гісторыю. Пасля вельмі нязначнай публікацыі у газеце "Гродзенская праўда" я быў рэкамендаваны Васілём Быкавым на нараду маладых "пісьменнікаў" Беларусі. Быў май 1961 года, мерапрыемства праводзілася ў доме творчасці Каралішчавічы. На ім Іван Пятровіч прапанаваў рэкамендаваць мяне, заводскага токара, у Літаратурны інстытут імя М. Горкага. Магчымасць здалася мне малаверагоднай, таму я вярнуўся ў цэх і працягваў заканчваць пазменную школу працоўнай моладзі. Але хутка загадчык аддзела кадраў перадаў, каб я тэрмінова прыйшоў у яго кабінет для размовы з Мінскам. Каму і навошта я спатрэбіўся ў Мінску? Я з непаразуменнем узяў слухаўку і пачуў пытанне: ці даслаў я на творчы конкурс свае апавяданні? Гэта быў голас Івана Пятровіча, заклапочанага тым, што тэрмін конкурсу сыходзіць і трэба спяшацца. Да таго ж, праўленне Саюза пісьменнікаў даслала рэкамендацыйны ліст. Зразумела, апавяданні я на той момант не даслаў, бо яшчэ не атрымаў атэстат… Майстар цэха, даведаўшыся пра тэлефанаванне, дазволіў мне пакінуць станок і выправіў на пошту. Але я вырашыў, што на цягніку Гродна – Масква творы прыедуць хутчэй. Надалей усё склалася паспяхова — сярод дваццаці сямі шчасліўчыкаў на дзённым аддзяленні аказаўся і я.

Калі пасля сядзеў ля вакна аўдыторыі дома Герцэна і часам паглядаў на Цвярскі бульвар, то неадночы задумваўся: якая загадкавая сіла выштурхнула цябе з мінулага жыцця, як лодку з няўпэўненым вясляром – плыві, маўляў, не губляйся. І гэтай сілай, гэтым розумам была творчая дабрыня. Ліст-рэкамендацыя пра паход з лёгкай рукі Івана Пятровіча захоўваецца ў інстытуцкім архіве і сёння. Літаратура паўстае як род своеасаблівага братэрства, як саборнасць блізкіх духам людзей.

Дзякуючы клопату Івана Пятровіча ў Маскве вучыліся Раіса Баравікова, Мікола Федзюковіч, Яўген Крупенька, Іван Ласкоў, не злічыць слухачоў Вышэйшых літаратурных курсаў… І ў мастацкай літаратуры кожны з гэтых былых студэнтаў пакінуў свой след.

Мара аб прэміях, узнагародах, ушанаваннях — пра любую адкрытую карысць увогуле выклікала пагарду. І тут прадбачу пярэчанні: а як жа Быкаў, Шамякін, Броўка, Лынькоў, Купала, Колас… Не творца шукаў узнагароды, а яны знаходзілі яго — дзякуючы тытанічнай працы пісьменніка, яго няпростаму лёсу. Дзякуючы яго вялікаму таленту, у рэшце рэшт. У свеце ёсць тое, з чым не здараецца дэфолтаў і інфляцый, тое, без чаго душа чалавека распадзецца, звяне. Запавет Пушкіна аб прабуджэнні "добрых пачуццяў" жыве нязменна…

Так склалася, што ў далейшыя гады пасля вучобы лёс неадночы зводзіў мяне з Іванам Пятровічам. Пасля аспірантуры я працаваў восем гадоў (1972 – 1980 гг.) у "Раман-газеце" — самым масавым выданні мастацкай прозы. Калі пісьменнік часам прыязджаў у сталіцу і спыняўся ў гасцініцы "Москва", знаходзіў час для сустрэчы.

Да таго ж я часта марыў наведаць з Іванам Пятровічам памежжа Расіі і Беларусі, маю радзіму, — але кожны раз штосьці замінала. Калі Марыя Філатаўна Шамякіна прыехала аднойчы ў Маскву і падаравала мне нізку белых грыбоў, дух паўднёвых беларускіх лясоў доўгі час лунаў у маёй кватэры…

Мы з Шамякіным шмат размаўлялі пра літаратуру. Аднойчы пры сустрэчы пісьменнік спытаўся, ці чытаў я меркаванне Івана Буніна пра беларусаў. Я спрабаваў прыгадаць. Іван Пятровіч дапытліва маўчаў, але пасля патлумачыў, што Буніну здаралася трапляць на поўнач Віцебшчыны. І па памяці працытаваў: "Огромный лесной край, чрезвычайно любопытный в бытовом отношении. У крестьян этой полосы, по моему мнению, в наиболее чистом виде сохранились черты славянской расы. В них видна порода. Да и живут они хорошо, далеко не в тех ужасных некультурных условиях, как наш мужик в средней России". Іван Пятровіч пазначыў старонку: "пяцьсот трыццаць восьмую дзевятага тома збору твораў". Я баяўся, каб Шамякін не спытаўся яшчэ аб чым-небудзь, невядомым мне.

На ўсе часы прыслоўе: дом без кніг, як цела без душы. І мімволі часам задумаешся: ніхто з тваіх аднагодкаў не стаў ні кілерам, ні дылерам, ні менеджэрам, ні брокерам, але будаўніком, аграномам, вайскоўцам, маракам, інжынерам… У наш час не вучылі выйграць мільён, кватэру, "са смакам адцягнуцца", жэваць шакаладку, — галоўнай каштоўнасцю лічылася працавітасць. Да яе прызвычайвалі з дзяцінства, а кнігі гэтаму спрыялі, бо мэтай літаратуры заўсёды заставалася выхаванне народа.

Ён жа, каб прыбадзёрыць, заўважыў: надрукаванае ўпершыню і мала каму вядомае. Мне тым часам здавалася, што "Глыбокая плынь" паклала пачатак дэтэктыўнай прозе. Іван Пятровіч адмоўна пахітаў галавой: у сюжэце ёсць некаторая дэтэктыўнасць, але чалавечая "плынь" ваеннага часу была больш крутой, чым дэтэктыў. У вайне быў жах, але была і веліч: салдатам, што ішлі на фронт, разам з патронамі, гранатамі, кулямётнымі дыскамі ўручалася брашурка з тэкстам "Слова пра паход Ігараў"…

Згадваю, як абмяркоўваліся на рэдкалегіі "Раман-газеты" творы Івана Пятровіча. Не буду хаваць, ён кожны раз хваляваўся, калі тэлефанаваў і пытаўся пра вынікі галасавання. Гэта вам не жарцікі, членамі рэдкалегіі былі вядучыя пісьменнікі краіны: Ю. Бондараў, Я. Носаў, С. Бабаеўскі, У. Смірноў, крытыкі А. Аўчарэнка, М. Лабанаў — людзі прынцыповыя і патрабавальныя.

Зразумела, ладзілася і папярэдняе рэцэнзаванне. Абмеркаванне навінак прозы Івана Пятровіча заўсёды суправаджалася павышанай цікавасцю і асаблівай увагай пры поўным удзеле рэдкалегіі. І гэта зразумела, бо ўсё, што ён пісаў — хай то "Снежныя зімы" альбо "Вазьму твой боль", — заўсёды характарызавала яго творчую манеру, выяўляла сталае імкненне спалучыць мінулае з сучаснасцю.

Натуральна, членам рэдкалегіі, якія былі пераважна аднагодкамі Івана Пятровіча, карцела даведацца, што з сучаснага Іван Пятровіч асэнсаваў. І гэтая асаблівасць спараджала агульную добразычлівасць. Калі Шамякін пытаўся па тэлефоне пра вырашэнне і ход абмеркавання, то абавязкова з дзіцячай непасрэднасцю і шчырасцю, узрадаваны і ўсхваляваны, адказваў: "Ну прама ў душу маю вы зазірнулі".

Не дзіўна, што кожная яго публікацыя сустракалася з асаблівай цікавасцю. Лісты ад чытачоў ішлі да нас, у "Раман-газету" адусюль: з Украіны, Латвіі, Малдовы, ГДР, Чэхаславакіі, Польшчы.

Сакрэт папулярнасці быў у тым, што Іван Пятровіч пісаў для шырокай аўдыторыі, а не для абраных. Жыў жыццём сваіх персанажаў, аб чым неадночы казаў, быў мудрым сумленнем герояў. Да канца 1970-х агульны наклад яго твораў складаў больш як 10 млн. экземпляраў.

У адным з лістоў Іван Пятровіч прасіў "набыць праз рэдакцыю сотню экземпляраў выдання са сваім творам, бо ў "Саюздруку" набыць немагчыма". Занятасць не заўсёды давала магчымасць сустрэцца. Іван Пятровіч адразу пачынаў хвалявацца, свет яго дабрыні патрабаваў даведацца пра падставу: "Дарагі Генадзь Барысавіч! Я вельмі шкадую, што мы не пабачыліся ў Маскве, у час нашага (г. зн. беларускага. — Г. П.) вечара. Калі М. В. Гарбачоў сказаў, што Вы былі на вечары, я быў проста засмучаны. Дарма Вы не прыйшлі на нашу сціплую сяброўскую вячэру, там былі ўсе, хто прапагандуе беларускую літаратуру. Вы робіце ў гэтым сэнсе нашмат больш за іншых. Дзякуй Вам ад імя маіх калег".

Яшчэ нядаўна маскоўскія кіёскі патрабавалі беларускіх часопісаў. Кіёск з "Нёманам" знаходзіўся ля станцыі метро "Плошча рэвалюцыі" Масквы. Традыцыю, безумоўна, падарвалі негатыўныя ў свеце працэсы. І ўсё ж яна жывая. Не паверу, каб мастацкая літаратура стала незапатрабаванай. Відавочна, узнікла неабходнасць перагляду ўсёй сістэмы кніжнага гандлю, людзі, якія займаюцца ім, самі гэта разумеюць. Патрэбна пэўная падрыхтоўка, навыкі асветніцтва, увядзенне факультэта распаўсюджвання кніг з улікам значнасці і адказнасці ўжо ў фармаванні асобы.

…З выходам пісьменніка сумуеш, чакаеш пэўнага папаўнення. Новае стагоддзе ўзяло разбег і хочацца, каб у ім не знікла "жыццядайная святыня", што завецца літаратурай. Бяруся сцвярджаць, што беларуская літаратура з яе гуманістычнай скіраванасцю, прынцыпамі маралі і гонару вытрымае выпрабаванне часам. Літаратура — найбольш тонкі пласт самавыяўлення. Яна застаецца загадкай чалавечай натуры. Ёй дадзена права вызначаць, чаму адзін чалавек, неадночы паранены, застаецца аптымістам. А іншы, жывучы ў раскошы, не адчувае радасці існавання. Кнігі жывуць таямнічым жыццём. Не кожнаму дадзена апладніць слова духам. Класікі ўмелі гэта рабіць. І таму яны вечныя. Па замове робяцца толькі рэкламныя шыльды. Калі чуеш, што японцы стварылі новага робата і чакаюць захаплення, заўсёды думаеш: душы ж у ім усё адно няма…

Душа належыць толькі чалавеку. І толькі для яго існуе літаратура. Там, дзе яна засыхае, дзе вытручваецца, там занепадаюць усе жанры і віды мастацтва. Развіццём мастацкага слова вызначаецца годнасць любой цывілізаванай дзяржавы, літаратура — паказчык яго культурнага развіцця. Па словах Льва Талстога, лепшае ў сваім жыцці пісьменнік аддае кнігам, таму яго кнігі цудоўныя, а жыццё складанае.

Шмат якія кнігі сваіх землякоў я знайшоў у вясковай хаце. А вось сумка… Мая любімая школьная армейская сумка, якая перажыла "снежныя зімы" не знайшлася. Ані ў хаце, ані на гарышчы. Як шкада, што яе няма ў абвешчаны духоўнікамі год душы!..

Генадзь ПАЦЫЕНКА

Забытыя героі мінулай вайны

Раман Ірыны Жарнасек "Будзь воля Твая" — твор, заснаваны на рэальных падзеях. Адметна, што адлюстраванне жыцця ў час Вялікай Айчыннай вайны адбываецца праз прызму духоўнасці.

Быў час, ганарыліся шматлікімі ўзарванымі святынямі, многія з іх былі ператвораныя ў хлявы, склады, стайні. Газеты і часопісы крыкліва рапартавалі аб дзейнасці ваяўнічых бязбожнікаў, росквіце атэізму. І вось савецкая частка Беларусі без аніводнага дзейснага касцёла была аб'яднаная з заходняй, дзе працягвалася рэлігійнае жыццё. Бязбожнікі з усёй энергіяй распачалі тут атэістычную прапаганду. Падзеі рамана "Будзь воля Твая" адбываюцца ў мястэчку Росіца, якое знаходзілася на былым памежжы.

Напрыканцы лета 1939 года ў Друю прыехаў ксёндз Антоні Ляшчэвіч. Сам ён быў родам з Беларусі. Добра ведаў польскую, беларускую, рускую, нямецкую ды іншыя мовы. За плячыма меў больш за 25 гадоў святарскай службы, амаль усе іх правёў на місіі — на Далёкім Усходзе. Таму няздзіўна, што менавіта да яго звярнуліся з прапановай працаваць у Росіцкім касцёле. Ксёндз папярэдне наведаў Росіцу, пагутарыў з мясцовымі жыхарамі і зразумеў, што там надзвычай вялікае поле працы. Таму са згоды віленскага біскупа Р.Ялбжыкоўскага было вырашана паслаць на місію за Дзвіну не толькі святароў, але і сясцёр-законніц.

Людзі, якія адышлі ад веры, вярталі амаль забытыя традыцыі, спазнавалі новае, зноў звярталіся да Бога. Толькі з ім яны маглі падзяліцца сваім болем, сваёй горыччу. "Але найбольш яны баяліся раптоўнай і неспадзяванай смерці, якой баіцца кожны хрысціянін, бо тады ён можа адысці ў вечнасць не паяднаўшыся з Богам. Таму і трымаліся яны цяпер так моцна касцёла, таму кожную нядзелю стаялі чэргі да канфесіяналаў…"

Летам 1942 года актывізавалі сваю дзейнасць партызаны, якія падазрона ставіліся да місіянерскай працы святароў і законніц. Сястра Ядвіга Віршута ўспамінала, як некалькі разоў у хату, дзе яны начавалі, урываліся партызаны, дапытваліся, што яны робяць, пагражалі сурова разабрацца, калі "раптам што якое"...

З кожным днём атмасфера рабілася ўсё больш напружанай. Удзень у Росіцы з'яўляліся немцы, заходзілі на плябанію, пыталіся, ці бываюць тут партызаны. Пад вечар яны з'язджалі, уначы заяўляліся партызаны, каб дапытваць практычна пра тое ж: калі былі немцы, куды пайшлі. Місіянеры апынуліся між двух агнёў. Як паводзіцца сябе ў такой сітуацыі? Галоўныя героі рамана робяць выбар: быць вернымі сабе, свайму слову і выбранаму шляху.

У паветры пачало лётаць трывожнае: рыхтуецца карная акцыя на Росіцу! Ксяндза Антонія Ляшчэвіча загадзя папярэдзілі: не трэба вяртацца ў Росіцу, туды ўжо выехаў карны атрад. Кс. Антоні паківаў галавой, дзякаваў за клопат. Ён ужо чуў пра гэта і, больш за тое, ведаў, што карная аперацыя фашыстаў пачалася. І ўсё ж ён паехаў да свайго касцёла, бо не меў права зрабіць інакш: там Найсвяцейшы Сакрамэнт, там ягоны падначалены кс. Юры, там людзі... Як ён мог пакінуць тых, каго вучыў верыць, каму даваў парады? Ён не мог іх здрадзіць. І ён вярнуўся. У самы вір страшных падзей. Яго з радасцю сустрэлі Юры і сёстры — законніцы: цяпер яны разам і ім не так страшна.

Назаўтра ўранні пад Росіцай трывожна загучаў касцельны звон, абвяшчаючы, што прыйшла бяда. Карнікі пачалі зганяць у касцёл людзей, прыводзілі з суседніх вёсак усё новыя і новыя групы — старых, жанчын, дзяцей. Плач, крык, роспач запанавалі ў касцёле. Дзеці дрыжэлі ад холаду і туліліся да матак, якія не мелі чым іх абагрэць.

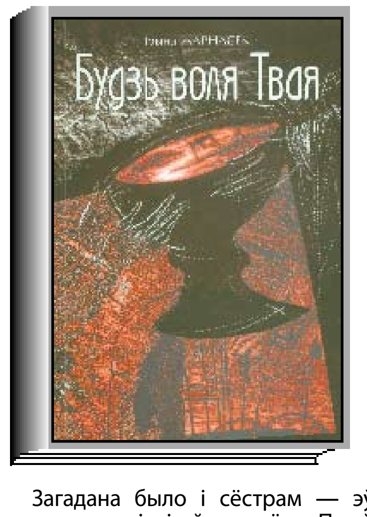

Загадана было і сёстрам — эўхарысткам ісці ў касцёл. Прыйшлі туды і святары. Кс. Ляшчэвіч заняў месца пры алтары і пачаў размаўляць з людзьмі, супакойваючы іх і нагадваючы, што чалавек у час небяспекі заўсёды павінны звяртацца да Бога. Тым больш, яны павінны адыходзіць у вечнасць паяднаным з Богам. А таму тут ёсць святары, гатовыя раздзяліць лёс людзей. Зараз яны будуць спавядаць, кожны можа ачысціць сваю душу, каб, калі спатрэбіцца, стаць перад Богам з чыстым сумленнем. Пакрысе людзі пачалі супакойвацца, да канфесіяналаў выстраіліся чэргі. Святары распачалі споведзь. Людзі маліліся. Але калі чарговым разам расчыніліся дзверы і карнікі ўпіхнулі новую групу людзей, зноў усчаліся крыкі і енкі. Кс. Ляшчэвіч перапыніў споведзь і пачынаў гаварыць, заахвочваючы да споведзі нядаўна прыбылых. "Ні да таго дня, ні пазней, — успамінала с. Ядвіга Віршута, — я не мела такой споведзі, як тады, у замкнёным касцёле, перад абліччам смерці. Настолькі дасканалы быў жаль за грахі, за абразу Бога сваімі нягоднымі ўчынкамі і думкамі".

Напэўна, тое ж адчуваў кожны, хто спавядаўся. Бо разумелі: у іх ёсць толькі сённяшні дзень, заўтрашняга яны ўжо могуць не ўбачыць. І што ж было важнейшым цяпер за ачышчэнне сваёй душы ад бруду?

Праз увесь дзень і ўсю ноч у касцёле гучала малітва. Святары спавядалі, хрысцілі, адпраўлялі Святую Імшу. Людзі рыхтаваліся да самага горшага. Праўда, карнікі казалі ім, што іх павязуць на працу ў Германію, што яны будуць жыць, але надзея была вельмі слабая, бо вакол Росіцы палымнелі пажары, у якіх гінулі людзі. Раніцай карнікі пачалі сартаваць людзей, нібы жывёлу. Маладзейшых і дужых — у адны групы, якія на фурманках адпраўлялі на чыгуначную станцыю ў Бігосава і далей — на працу ў Германію. Старых жа і дзяцей — асобна, на спаленне. Групы старых і дзяцей выходзілі з касцельных дзвярэй насустрач смерці са свечкамі ў руках, іх благаслаўлялі ў апошні шлях святары. Людзей везлі ў адну з хат, замыкалі ў ёй, хату аблівалі бензінам і закідвалі гранатамі...

Росіца палымнела ў агні. А ў касцёле працягвала гучаць малітва. Некалькі сведкаў успаміналі, што, як гэта ні дзіўна, панікі не было. Людзі, вядома ж, плакалі. Вядома, не ў адной маці заходзілася болем сэрца, калі яна думала, што будзе з ёй і яе дзецьмі. І ўсё ж, нягледзячы на безвыходнасць і немагчымасць паўплываць на лёс, у касцёле панавала атмасфера стрыманасці, як тады, калі ўскладаецца ахвяра Богу і ўсе прысутныя ўсведамляюць глыбінны сэнс таго, што адбываецца. Такая атмасфера, безумоўна, стваралася дзякуючы прысутнасці святароў, іхнім словам падтрымкі, ахвярнай малітвай. Напэўна, ніхто не асудзіў бы іх, калі б яны выратаваліся ад жудаснага чакання смерці. Але яны свядома абралі страшны лёс.

Па абедзе кс. Антоні прыйшоў на плябанію, дзе сёстры пяклі хлеб, развітаўся з імі. Сказаў: «Будзьце мужнымі. Маліцеся». І ўсміхнуўся ім яснай, адкрытай усмешкай. Такім і застаўся назаўсёды ў іхняй памяці.

Праз нейкі час ад касцёла ад'ехала шмат фурманак, людзей звозілі ў калгасную канюшню. На адной з гэтых фурманак паехаў і ксёндз Антоні Ляшчэвіч. Ён застаўся верны свайму шляху, сваім людзям… А ў касцёле зноў з раніцы сартавалі людзей: адных — на смерць, другіх — на працу ў Германію. Праз увесь касцёл выстраіліся дзве вялікія калоны. Тым, хто стаяў у першай калоне, вызначалася няхай сабе і пакутлівае, але ўсё ж жыццё, тым, хто стаяў у другой, было наканавана спаленне. Другую калону ўзначаліў айцец Юры Кашыра з крыжам у руках...

Так загінулі два мужныя святары. Яны маглі выжыць, маглі выратавацца. Не пажадалі, бо захацелі да канца раздзяліць лёс тых, каго вялі да Бога. Яны прынеслі сябе ў ахвяру народу, які так бескарысліва, моцна любілі. Прынеслі сябе ў ахвяру краіне, якой так не стае сапраўднае, ахвярнае любові — любові, што перамагае смерць і нясе збаўленне ў вечнасці.

Трагедый, падобных да Росіцкай, наша Бацькаўшчына зведала шмат. Але няшмат было выпадкаў, каб людзі сустракалі смерць з ачышчанаю, прасветленаю душою, паяднаныя з Богам. Заслуга святароў у тым, што ў Росіцы было менавіта так...

Ксяндзы Антоній Ляшчэвіч і Юры Кашыра — якія дазваляюць інтэрпрэтаваць гісторыю зусім па-іншаму і з'яўляюцца ўвасабленнем асаблівага тыпу людзей. Яны знаходзіліся на памежжы. З Усходу і з Захаду рухаліся бязбожныя, атэістычныя машыны — палітычныя сістэмы. А ахвярамі з'яўляліся простыя людзі. Што маглі рабіць у такіх абставінах святары? Дапамагаць людзям жыць і прасіць у Пана Бога выратавання! Кс. Ляшчэвіч — новы тып героя, які амаль не выяўлены ў беларускай літаратуры. Гэта чалавек, які не мае дачынення ні да савецкай, ні да польскай улады, асоба з маральнымі прынцыпамі, з глыбокай верай, з прачулай душой...

Адметнасць рамана "Будзь воля Твая" Ірыны Жарнасек — новае, нязвыклае асэнсаванне вайны. Падзеі інтэрпрэтуюцца зыходзячы з таго, што чалавек верыць у сілу Усявышняга. І адзінае, што трэба рабіць у час жудасных падзей, — маліцца. Маліцца за сябе і за... карнікаў. Бо, кажучы словамі ксяндза Антонія: "Трэба найперш шкадаваць тых, хто чыніць табе зло, няхай і самае жорсткае… І гэта няцяжка, калі толькі заўсёды будзеш памятаць, што потым, пасля смерці, кожнага з нас чакае справядлівы Божы суд". Дык будзем жа мужнымі. І будзь воля Твая…

Вольга САУЛЕНКА

Кітайска-славянскія міфалагічныя паралелі

Не так даўно ў "Выдавецкім цэнтры БДУ" свет пабачыла новая кніга прафесара Таццяны Іванаўны Шамякінай — "Традыцыйны кітайскі каляндар і славянскія міфалагічныя паралелі" (на рускай мове). Чытач можа прыгадаць іншую кнігу гэтага аўтара з сугучнай назвай "Кітайскі каляндар і славянскі міфалагічны бестыярыум. Паралелі" (на беларускай мове), якая выходзіла ў 2007-м. Ці не пераклад тады гэта на рускую мову? Так, але не толькі. Новая кніга ўдасканаленая, багата ілюстраваная (выявамі жывёл-сімвалаў), дададзены новы раздзел "Татэмізм", ёсць абнаўленні ў самім тэксце.

Аналіз повязей славянскай і кітайскай культур — такі тэматыка-праблематычны акцэнт зроблены і ў назве самой кнігі, і ў прэзентацыі гэтага арыгінальнага выдання (маецца на ўвазе прадмова прафесара І.Малевіча). Аднак абсягі аналізуемага тут матэрыялу нашмат шырэйшыя: па сутнасці перад намі спроба "ўзламаць" 12 кодаў сусветнай культуры, паводле якіх і структуруецца традыцыйны кітайскі каляндар.

Пра жывёл-сімвалаў касмічнага цыкла апавядаецца ў 12-і нарысах (узгадаем: мыш, бык, тыгр, заяц (кот), цмок, змяя, конь, авечка, малпа, певень, сабака і свіння). Аднак "апавядаецца" – слова ў дадзеным выпадку не зусім стасоўнае. Кніга літаральна "пераварочвае" чытацкае светаўспрыманне. Справа ў тым, што ў кожным нарысе, параўнальна невялікім па аб'ёме, кожны сімвал, як, сапраўды, той самы код, аўтар літаральна "ўзломвае", і пры гэтым "ключы" падбіраюцца самыя разнастайныя і даволі нечаканыя: тут і звесткі з біялогіі, гісторыі, міфалогіі, фальклору, літаратуры, філасофіі, архітэктуры, мовазнаўства і нават кінематографа.

Так, ужо па першым нарысе, прысвечаным мышы, адчуваеш, што перад табой кніга, вобразна кажучы, з надзвычай высокім каэфіцыентам карыснай дзейнасці: столькі смелых гіпотэз, падмацаваных фактычнымі звесткамі з самых розных навук, пачуеш не на кожнай навуковай канферэнцыі. Матэрыял выкладаецца ў звыклай для яе чытачоў (і слухачоў) займальнай форме, пры гэтым заўсёды нечакана перакідваючы "масткі" т.зв. міжпрадметнай сувязі. Вось, да прыкладу, "самая, на першы погляд, дзіцячая прымітыўная казачка" пра курку Рабу насамрэч аказваецца не такой ужо і прымітыўнай: "яйка, што знесла кура, як мяркуюць шматлікія даследчыкі, уяўляе сабой Сонца. Мыш, што разбівае яечка, у дадзеным выпадку — спараджэнне хтона, г. зн. тартара, апраметнай, прасцей кажучы, сілы, Сонцу варожай". Што характэрна, аўтар не абмяжоўваецца адной трактоўкай: "мажліва і іншае тлумачэнне казкі пра курку Рабу: ва ўсіх народных традыцыях разбіванне яйка сімвалізуе працэс стварэння свету, у якім удзельнічаюць, як у кітайскім міфе, птушка (кура) і мыш". Ці, напрыклад, шырока вядомы эпізод са Старога Завету, калі Аўраам ахвяруе Богу свайго сына Ісаака (ахвяра, як памятаем, была заменена авечкай), трактуецца ў межах архетыпу, які "захаваны глыбока ў падсвядомасці і заснаваны на аб'ектыўным коле пераствараэнняў рэчыва, калі кожны матэрыяльны аб'ект фактычна ахвяруе сабой дзеля таго, каб рух жыцця не перарываўся: мінералы аддаюць сябе раслінам, расліны — жывёлам, жывёлы — чалавеку, а чалавек, безумоўна, — Богу" (з нарыса, прысвечанага авечцы (казе)).

Прымаць тую ці іншую версію — справа чытача; адназначна, што азнаёміцца з імі будзе цікава кожнаму. І, апроч усяго, заўсёды карысна пашырыць межы свайго светаразумення.

Кніга Таццяны Шамякінай, якая можа ўяўляцца як праца выключна навукова-папулярная, насамрэч заключае ў сабе шмат і публіцыстычнага. Да прыкладу, пераасэнсоўваючы вобраз той жа авечкі, як сімвала касмічнага цыкла, аўтар слушна адзначае: "статкам дурных бараноў" лічаць сучасны электарат (так называюць цяпер народ) буржуазных СМІ, якія сваімі фенаменальна нізкімі па якасці інфармацыйнымі матэрыяламі і "дэбілізуюць" насельніцтва. У сваёй пагардзе да простага чалавека яны неарыгінальныя: у скажоным, прымітыўным выглядзе паўтараюць думку нямецкага філосафа Ф.Ніцшэ, які большасць людзей называў дурнымі авечкамі, што паслухмяна ідуць за пастухом — звышчалавекам. На жаль, думка вар'ята (і пры гэтым геніяльнага мысляра) сур'ёзна паўплывала на сацыяльную псіхалогію ХХ — пачатку ХХІ ст.". І тут жа "масток" міжпрадметнай сувязі перакідваецца ў нашую сучасную літаратуру, дзе даследчыца знаходзіць контрідэю ніцшэанскай канцэпцыі звышчалавека: "у модным рамане сучаснага бразільскага пісьменніка Паула Коэльо "Алхімік" герой-пастух Санцьяга ў пошуках свайго жыццёвага прызначэння шмат што зразумеў, назіраючы паводзіны менавіта авечак: яны валодаюць асаблівай мудрасцю, заўсёды знаходзячы — толькі дзякуючы сваёй інтуіцыі — усё, што ім патрэбна, — ежу, начлег, супакаенне. Так і чалавек, давяраючы не розуму, а сваёй інтуіцыі, пойдзе менавіта па шляху, які прызначаны яму лёсам. Аўтар гаворыць, што авечкі навучылі героя мове, якая "зразумелая ўсім, мове, на якой гаворыць Сусвет".

На наш погляд, яшчэ адна важная асаблівасць кнігі — тое, што аўтар не толькі падае свае ўласныя канцэпцыі і знаёміць з найноўшымі трактоўкамі іншых даследчыкаў, але і задаецца "пытаннямі на засыпку", пакідаючы прастору для самастойнага мыслення. Напрыклад, чаму ў кітайскім календары месцяцца менавіта гэтыя жывёлы? "Чаму мыш, а не прыгожая вавёрка, чаму свіння, а не магутны насарог, чаму авечка, а не ганарлівы алень?.. Карацей, "Традыцыйны кітайскі каляндар…" — гэта, сапраўды, кніга-загадка для тых, хто любіць шукаць і знаходзіць.

Наталля ПАХОМЧЫК

Свайго роду “мускульнасць” прозы Сяргея Трахімёнка, а прасцей кажучы, яе вялікі дзейсны патэнцыял дае знаць аб сабе з першых жа старонак яго новага рамана “Записки “черного полковника” (РВУ “Літаратура і Мастацтва” выпусціла раман асобнай кнігай). Спружына сюжэтных ліній, сціснутая да такога стану, калі абавязкова мусіць адбыцца нешта надзіва важнае, гатова пачаць паступова раскручвацца, каб гэтым сваім рухам у аднолькавай ступені выявіць тое, што як бы хаваецца ў ёй, але разам з тым з’яўляецца свайго роду полем прыцягнення, якое проста не дазваляе адкласці кнігу ў бок.

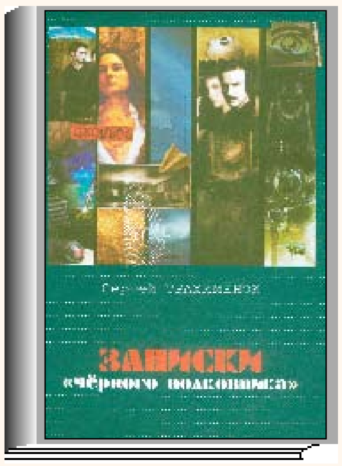

Светлыя справы «чорныхпалкоўнікаў»

Раман хочацца чытаць старонка за старонкай, хіба толькі ў асобных выпадках адрываючы позірк ад кнігі, калі штосьці трэба больш глыбока асэнсаваць. Для сябе самога, бо С. Трахімёнак, ставячы далёка не на апошні план займальнасць, вылучаючы прыгодніцкія элементы (часам з дэтэктыўнай напоўненасцю), не адмаўляе псіхалагічнай насычанасці аповеда разумее, што і проза прыгодніцкага жанру можа быць не проста “лёгкім чытвом”, якога сёння больш чым дастаткова.

Прынамсі, першая ж сустрэча з адным з герояў рамана С. Трахімёнка Расімам пераконвае, што ў далейшым гэты персанаж выйдзе на адзін з першых планаў. Такога меркавання вымагае сітуацыя, у якую Расім трапіў.

Даўняму выпускніку філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта (было гэта яшчэ ў сярэдзіне 80-х гадоў мінулага стагоддзя), давялося і панастаўнічаць, і ў райана папрацаваць. Ён нават цэнтр народных рамёстваў узначальваў. Але пасля развалу Савецкага Саюза, як і многія, заставаўся без працы. Так працягвалася да таго часу, пакуль не знайшоў дабрадзея ў асобе былога калегі, які стварыў адну з турыстычных кампаній. Расім пачаў вазіць дзяцей заможных бацькоў на аздараўленне ў Анталію. Гэта яму настолькі спадабалася, што “взял отпуск на десять дней и улетел чартерным рейсом к Средиземному морю”. У адным з гатэляў Расім выпадкова сустрэўся са сваім даўнім знаёмцам.

Як быццам, выпадковы збег абставін. Але нечакана адбываецца тое, што гатова перайначыць лёс Расіма. Падчас абмену валюты, яго затрымліваюць. Аказваецца, прапанаваныя ім долары фальшывыя. За гэта ў Турцыі, як запэўнівае яго знаёмец, могуць пазбавіць жыцця. Адкуль жа ў Расіма ўзялася фальшывая стодоларавая купюра? Як высветлілася пасля экспертызы, і іншыя купюры, у тым ліку італьянскія ліры, — звычайныя падробкі...

Яшчэ адна завязка, што адбываецца літаральна на першых семнаццаці старонках кнігі. У Італію накіроўваецца турыстычны аўтобус. Здавалася б, рэйс як рэйс. Калі што і незвычайнае, дык хіба тое, што сцюард, у абавязкі якога ўваходзіла паіць пасажыраў на прыпынках кавай і чаем — далёка не маладзён. Як высвятляецца, прычыну варта шукаць таксама ў развале Савецкага Саюза. Віктар Сяргеевіч, так завуць гэтага сцюарда, выкладаў... навуковы камунізм. А паколькі не змог, як ягоныя калегі, што перакваліфікаваліся ў гісторыкаў і палітолагаў, “перабудавацца”, то давялося ісці на пенсію. Вырашыў паехаць да ўнукаў, якія жывуць у Італіі, і каб зэканоміць на білеце, уладкаваўся сцюардам. Па прыездзе ў аўтобус ён не вярнуўся. Вадзіцель патлумачыў гэта тым, што Віктар Сяргеевіч сустрэў сваіх унукаў. “И все в рассказе Сигитдаса было правдой, за исключением того, что Виктор Сергеевич не поехал к детям в Неаполь, поскольку у него не было там детей. Впрочем, у него вообще детей не было. Виктор Сергеевич в ту ночь перебрался в другую гостиницу и три дня безмятежно загорал и купался, а затем заказал билет на самолет до Гонолулу”.

Нарэшце, на першых старонках рамана з’яўляецца яшчэ і загадкавы “Б. Н.”, сапраўднае прозвішча якога так і не будзе названа, але пра якога С. Трахімёнак згадвае яшчэ ў прадмове. У самым пачатку яе: “Между собой мы никогда не называли его по имени-отчеству. Для нас он был либо Б. Н., либо “черный полковник”. Правда, второе прозвище использовалось редко, поскольку оно принадлежало не только ему. Просто всех нас, прибывших в восемьдесят первом году на Высшие курсы КГБ СССР, сразу поразило большое количество полковников в форме войск связи: с черными бархатными петлицами и в фуражках с черными околышами [...] Уже впоследствии мы узнали, что все спецслужбы мира легендируют своих сотрудников под форму войск связи, самого нейтрального рода войск, присутствие которого всегда оправдано во всех соединениях, частях и даже подразделениях».

Згаданымі персанажамі дзеянне ў творы, безумоўна, не абмяжоўваецца. Ды яны, калі можна так сказаць, цэментуюць яго. Адначасова з’яўляюцца і свайго роду сувязнымі паміж тым, што было ў сярэдзіне 1950-х гадоў, і тым, што адбывалася ў гады так званай “перабудовы”. Уласны вопыт і досвед С. Трахімёнка, несумненна, і далі магчымасць так шырока паказаць дзейнасць спецслужб, нават (зразумела, у межах дазволенага) раскрыць некаторыя метады іх дзейнасці.

Праўда, калі-нікалі з’яўляецца адчуванне, што страчваецца пачуццё меры. Не ў тым сэнсе, што згадваецца тое, пра што лепш прамаўчаць. Рэч у іншым: месцамі з-за таго, што зашмат увагі надаецца спецыфічным момантам, дынамізм дзеяння губляецца. Не кажучы ўжо пра тое, што мастацкасць саступае месца голай публіцыстычнасці.

Але гэта ні ў якім разе не дае падстаў сумнявацца ў галоўным: раман “Записки “черного полковника” — твор, якога не ставала нашай літаратуры. Ёсць у ім, праўда, рэчы, якія далёка не кожны ўспрыме адэкватна, як скажам, тое, што завербаваны Расім (правільней перазавербаваны, бо папярэдне яго ўзялі ў абцугі яшчэ ў Анталіі) з-за недагляду тых жа спецслужб ледзьве не загінуў. Ды, кажучы па-французску, сэ ля ві. Жыццё спецслужб – не выключэнне. Адно відавочна: без таго, што рабілі (і робяць) «черные полковники», не абысціся. Важна і тое, што С. Трахімёнак пабудаваў свой раман такім чынам, што ў ім светлыя справы дамінуюць. У рэшце рэшт, як і ў паўсядзённым жыцці.

Цікавы і такі момант: на працягу ўсяго твора паралельна дзейнічаюць два персанажы — апавядальнік і нехта Карбалевіч, у якіх тыя, хто добра знаёмы з біяграфіяй пісьменніка, могуць пазнаць яго самога. Дык вось у апошнім раздзеле “Корбалевич» (па прозвішчах персанажаў, якія ў дадзены момант дамінуюць, названы ўсе раздзелы твора) гэтыя два героі паўстаюць як адна і тая ж асоба. Я-герой, ён жа Карбалевіч, пачынаючы сваю працу ў школе КДБ, прамаўляе словы, якія некалі, упершыню сустрэўшыся з яе слухачамі, сярод якіх быў і Карбалевіч, гаварыў Б. Н.

Самі будні па сутнасці пачынаюць упісваць новыя старонкі ў гэты раман, што лішні раз сведчыць на карысць таго, наколькі ён жыццёвы.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

За імгненнем — імгненне

Апошнім часам, што, бадай, заўважылі ўсе, хто не толькі цікавіцца кніжнымі навінкамі, а і з задавальненнем знаёміцца з альбомамі — як тымі, якія расказваюць пра творчасць дзеячаў выяўленчага мастацтва, так і з фотаальбомамі, якіх апошнім часам з’яўляецца сапраўды шмат. Настолькі, што нават многія раёны не ўпускаюць магчымасць атрымаць такія візітоўкі. Праўда, не ўсе яны аднолькавыя па мастацкіх якасцях. Нярэдка гэта толькі ўзнаўленне краявідаў, ілюстрацыя пэўных з’яў, падзей ці жыцця пэўнага рэгіёна.

А вось фотаальбом, які нядаўна атрымаў пуцёўку ў жыццё ў выдавецтве “Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”, безумоўна, – з тых, якія можна назваць адным з лепшых. “Непаўторныя імгненні” — так называецца гэты фотаальбом, а з імгненняў, як вядома, і складаецца ўсё наша жыццё. Аднак імгненні могуць быць рознымі. Гэтым жа разам схоплены імгненні асаблівыя. Тыя, якія дазваляюць лепей спазнаць беларускую прыроду, яшчэ больш палюбіць яе жывёльны і раслінны свет. Дый увогуле адчуць, наколькі гэта аб’ёмнае і ёмкае паняцце — прырода.

Істотна ўжо тое, што ў гэтай гаворцы знойдзены арыгінальны падыход: кожнае імгненне — чарговы тыдзень года, а паколькі ў годзе 52 тыдні, то адпаведна ў фотаальбоме нібы схоплены 52 імгненні. Дасягаецца гэта дзякуючы вершам Казіміра Камейшы і каляровым фотаздымкам, што аб’яднаныя тэматычна, а ў некаторых выпадках і сюжэтна, складаюць адзінае цэлае. Тым самым і адбываецца паэтычнае, узнёслае падарожжа ў Храм прыроды.

Пачынаецца гэта падарожжа з верша, які з’яўляецца свайго роду запрашэннем да яго:

Здзіўленне!
Родны вобраз дагані
І іншым перадай сваё здзіўленне!
За тыднем тыдзень зноў перагарні —
І ў кожным знойдзеш дзіўныя імгненні.

Гэтыя імгненні адразу ж бяруць у палон сваім хараством — візуальным і эмацыянальна-ўнутраным. Каторы верш ні возьмеш, ён настолькі метафарычна насычаны, што і на самай справе з’яўляецца здзіўленне хараством прыроды, што ўзнаўляецца, увасабляецца ў паэтычных радках. Пішучы пра тое, пра што піша кожны паэт (дый не можа не пісаць, бо тэма прыроды — адна з самых даўніх у паэзіі), К. Камейша робіць гэта так уражвальна, што нібыта сам знаходзішся на ўлонні прыроды. 52 імгненні, схопленыя К. Камейшам, — гэта 52 паэтычныя эцюды, у якіх думкам і вобразам надзіва свабодна, лёгка. Гэта магчыма толькі ў тым разе, калі дасканала валодаеш пяром, а паэзія для цябе — прызванне. У каго яшчэ прачытаеш такое: Там студзень, як сівы млынар, // Завеі кружыць жорны (“Студзень”). Ці: Ажно па бровы замяло // Пушчанскія дубровы (“Люты”). Альбо: Сам дзень з адталаю душой // Вясну здалёк гукае. // Салодкі смокча ледзяшок // Аж вусны апякае (“Сакавік”).

На асобных вершах хочацца затрымаць увагу даўжэй, настолькі яны ўражваюць уменнем аўтара ствараць яркі паэтычны малюнак, непаўторны ў сваёй сутнасці і напоўненасці.

Так спакваля і перагорнута апошняя старонка альбома. Мною, чытачом, але адначасова і “гледачом”, бо тое, пра што расказваецца ў вершах, я (так, зразумела, зробіць і кожны, хто возьме гэты фотаальбом у рукі) “праецыраваў” і на ілюстрацыі, дзякуючы чаму, безумоўна, ступень успрымання ўзмацнялася, набывала яшчэ большую напоўненасць. Праўда, усяляк вітаючы гэты выдавецкі праект нашых “энцыклапедыстаў”, не магу ўсё ж не зрабіць адну заўвагу. Я не сумняваюся ў мастакоўскіх вартасцях прадстаўленых у фотальбоме каляровых здымкаў (спіс аўтараў фота, што прыводзіцца, унушальны), аднак упэўнены, што перш-наперш аўтарам альбома з’яўляецца К. Камейша. Гэта як у выпадку з вядомымі песнямі: ёсць такія, у якіх спрацоўвае вершаваная аснова, а ёсць і тыя, дзе на першым плане ўсё ж музыка.

Паэзія К. Камейшы, на маю думку, акурат тая “музыка”, што не проста дапаўняе аснову (у дадзеным выпадку гэта каляровыя здымкі), а дае ёй яркае, непаўторнае гучанне. Таму я не абмежаваўся б сведчаннем, як гэта зроблена ў альбоме, — “Вершы К. Камейшы”, а ўсё-ткі ягонае прозвішча пазначыў бы ўверсе — так, як гэта і робіцца традыцыйна, калі называецца аўтар кнігі.

Магчыма, мая заўвага не такая ўжо і слушная. Галоўнае, што з’явілася выданне, якое з задавальненнем чытаецца і ўспрымаецца.

Генадзь ВЯРЭНІЧ

Калонка Алы БРАДЗІХІНАЙ

«Дабрыня мацней за тамагаўкі...»

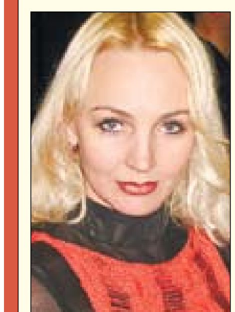

Большасць поглядаў на адвечныя катэгорыі дабра і зла зводзіцца да дзвюх асноўных канцэпцый: скептычнай (не будзе дабра — не будзе і зла, і наадварот) і ўтапічнай (знішчыць зло магчыма, але дабро ў такім выпадку не знікне, а набудзе статус нормы). У новай аповесці У. Саламахі “Аблічча і Лік” (“Нёман”. 2010. № 3), заснаванай на выразным кантрасце згаданых паняццяў, прадстаўлена іншая мадэль. Аўтарам не сцвярджаецца ні поўная ўзаемаабумоўленасць дабра і зла, ні наіўная ўпэўненасць у абсалютнай і канчатковай перамозе светлых сіл. Тым не менш аповесць з немудрагелістай асноўнай сюжэтнай лініяй, сканцэнтраванай, на першы погляд, выключна на прыватных падзеях з жыцця нічым не прыкметнай сям’і шафёра Мікалая Ігнацьевіча С., дадае аптымізму і веры ў людзей.

Аповесць, дзеянне якой ахоплівае часавы перыяд усяго ў двое сутак, ускладнена шматлікімі ўстаўнымі элементамі — рэтраспекцыямі, успамінамі, снамі, — што, з аднаго боку, робіць сюжэт мазаічным, з другога — дазваляе аўтару паказаць вялікае кола эпізадычных вобразаў-персанажаў. А тое, што персанажны ўзровень з’яўляецца ў творы найважнейшым, вынікае ўжо з яго назвы (дзе, дарэчы, у пэўным сэнсе пазначана таксама і арыентацыя на прынцып фрагментарнасці).

Адмоўныя персанажы аповесці маюць карыкатурна-шаржавае аблічча і паказваюцца пераважна праз дзеянні і ўчынкі, без уліку псіхалагічнай матывацыі іх паводзін. Як правіла, адпаведная іх унутранай сутнасці і знешнасць. Завастрэнне самых непрывабных рыс у абліччы і ўчынках “носьбітаў зла” нярэдка нагадвае партрэты ў духу гратэскнага рэалізму. Сярод іх і колішні партработнік, а цяпер пыхлівы “нуварыш”, недалёкі Дунін; і “малпападобны”, нікчэмны шафёр старшыні калгаса Гел, які ўпіваецца сваёй сумнеўнай уладай над аднавяскоўцамі; і падкаблучнік і баязлівец, не вельмі важны “в масштабе города і даже района” начальнік, нехта Эдуард Іванавіч Т. Асабліва каларытнай атрымалася постаць графамана Іосіфа Аркадзьевіча Імпятоўскага (ён жа Юзя, ён жа Юзафін К.), аўтара “неўміручай” паэмы пра вугра (гэткага вершаванага аналага Свінтуса Грандыёзуса) і не менш запамінальных “таленавітых радкоў”: “Юзя с Эдей пиво пьют, пиво пьют и никому не дают”. Дзякуючы пэўнай эфектыўнасці сваёй бурнай “гандлёва-маркетынгавай” дзейнасці па прасоўванню ўласных “твораў” Юзя прадчуваў будучую славу, а таму загадзя “заказал гипсовую доску, на которой было написано, что в этом доме живет поэт Юзафин К., правда, держал ее в квартире – приколотил к стенке в прихожей”. Дадатковы камізм вобразу надае аб’ёмны, “вечна набіты рыбай”, неразлучны з ім партфель – частка “іміджа” Юзі. Заўважу, што адмоўныя персанажы аповесці, у адрозненне ад станоўчых, нярэдка маюць прозвішчы, хаця гэты факт не столькі спрыяе іх індывідуалізацыі, колькі ўзмацняе выкрывальна-сатырычны пафас звязаных з імі эпізодаў.

Героі, якія ўвасабляюць светлы пачатак чалавечай душы, не прагнуць змагання са злом. Тым не менш іх пакорлівасць і цярплівасць выглядаюць не вынікам сацыяльнай індыферэнтнасці, а хутчэй, паводле хрысціянскага разумення, імкненнем да памнажэння дабра. Псіхалогію “маленькага чалавека”, які, перажываючы прыніжэнне, жыве надзеяй на змены, У. Саламаха даследуе глыбока, праз сны, мроі, падзеі мінулага, прасочваючы прычыны комплексаў і страхаў, вытокі яго поглядаў на рэчы. Спрыяе гэтаму і прыём пераменнай факалізацыі, то бок успрыманне падзей вачыма некалькіх персанажаў: Мікалая, яго жонкі Веры Іванаўны і сына Грышкі.

І ўсё ж створаную пісьменнікам стракатую галерэю абліччаў, прадстаўленую ці не ўсімі традыцыйнымі літаратурнымі тыпамі (лішнія людзі, антыгероі, маргіналы, новыя людзі, індывідуалісты і інш.) аб’ядноўвае адзін – сакральны сімвал Ліку, які канкрэтызуецца ў вобразе маці, для кожнага героя сваёй.

Развязка аповесці ў многім меладраматычная. Тым не менш яе нельга назваць цалкам непраўдападобнай. Твор заканчваецца не паражэннем зла, але перамогай дабра. Бо дабрыня сапраўды мацней за тамагаўкі.

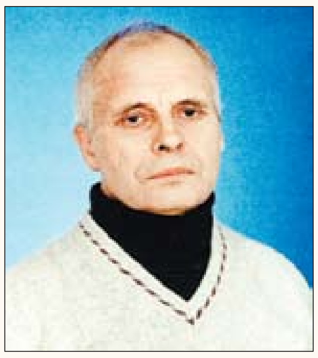

Мар’ян ДУКСА

***

Зямлі сваёй сыны і дочкі,
злы вецер ці свінцовы град
вас вымусіў падацца ўпрочкі —
у свет чужы ад родных хат?

Ніякіх тут не меў уцехаў?
Пагнаў цябе раптоўны здзек?
Куды сышоў, куды ты з’ехаў,
зямляк наш, блізкі чалавек?

Ты меў рашучасць і адвагу
на ўсё, на ўсё махнуць рукой.
А ці набыў ты раўнавагу
і ці знайшоў ты супакой?

Твой след згубіўся ў пыльным
часе.
Твой воблік хутае імжа.
Ды, мусіць, з намі засталася
твая самотная душа.

Яна імчыцца сярод ночы —
спрабуй заснуць яе прымусь!
Яна глядзець на свет не хоча,
калі той свет — не Беларусь.

***

Гісторыя, для нас ты ўсё ж была
не вельмі дабрадушна-прывітальнай.
Зямля айчынная, нашто лягла
між молатам і накавальняй?

Зло ездзіла на нас вярхом,
яго прыстасаванняў нам хапіла.
Яно не раз жалезным абухом
ну проста так,
без дай прычыны біла

нас, вязняў боек і
чужых згрызот.
Бяда сядзела часта на парозе.
Бесперапынна захад альбо ўсход
па нашай лез скалечанай дарозе.

І кожны прагнуў сад наш
патрасці,
за куранём і за душой пабегаць.
Хоць раз ці здолеў хто нас
абысці
ці далікатна нас наўзбоч
аб’ехаць?

І дым, і плач
сплывалі наўздагон —
жывое рэха роспачы вялікай.
І быў наш край —
як зручны палігон
для страшных гульняў
і гардыні дзікай.

***

Жывыя сёння з Божай ласкі,
шмат нас сярод азёр і рэчак.
У свеце мы ўжо не падпаскі,
не паслухмяны гурт авечак.

Без крыўды і пыхлівай злосці
ідзем пад сцягам добрай веры.
Шматлікія купцы і госці
гасцінна стукаюцца ў дзверы.

Не толькі вырабы з саломкі
майструем… Свет багацце наша
купляе. Тое, што мы зломкі,
ніхто нідзе пра нас не скажа.

Зямля, як плод апекі чулай,
калосіцца багатай нівай.
Напэўна, попел дзён мінулых
змушае быць яе ўрадлівай.

Мы не заснулі на прывале,
абняўшы думкай край наш любы,
хоць мы стагоддзі штурмавалі
агонь і медныя ўсе трубы.

З вясёлым сэрцам нашы людзі.
Тужыць зусім няма прычыны…
Цяпер і потым — вечна будзеш
калыскай радасці, Айчына.

***

Падчас нягод і бездарожжа
асуджаны мы з ёю быць.
Ты навучы нас, добры Божа,
зямлю бацькоўскую любіць.

Апека ёсць у тваім слове.
Бядой нас болей не карай.
Ты выбраў толькі для любові
наш непаўторны сціплы край.

Тваёй прыхільнасці бязмернасць
хай нас атуліць кожны міг.
Прыветлівасць і міласэрнасць
заўсёды лучыць нас усіх.

Хай толькі згода, больш нічога,
расце, як майская трава.
Яднайце ўсіх нас, сінагога,
мячэць, касцёл альбо царква.

Для місіі якойсьці чыннай,
для радасці Ты нас зберог.
Любіць найлепшую Айчыну
благаславі нас, добры Бог.

Мікола ГАЛАВАЧ

Дэбют

Нарадзіўся ў 1992 годзе
ў пасёлку Зэльва
Гродзенскай вобласці.
З 1999 года жыве ў Мінску.
Цяпер студэнт першага курса
факультэта прадпрымальніцтва
і кіравання БДАТУ. Член творчага
літаратурна-мастацкага аб’яднання
“Першапачаткоўцы”, а таксама
суполкі “Літаратурнае прадмесце”.
Друкаваўся ў
газеце “Звязда”.
У “ЛіМе” — упершыню.

Краіна паэзіі

Там ніколі не заходзіць сонца.
Там ніколі неба не цямнее.
Там заўсёды зоркі ноччу зззяюць.
Там ніколі талент не марнее.

Там зялёным лугам стане вобраз.
Там натхненнем будзе кветка,
дрэва.
Б’ецца сэрца там хутчэй
ад ветру.
Там пяе душа птушыным спевам.

Там Купала, Колас, Танк жывыя,
Там жывыя вершы і санеты.
Там жыве і будзе жыць краіна
Вечна маладых маіх паэтаў.

***

Скажы ты мне сваё імя —
І я табе дапамагу.
Пытанні, просьбы — ўсё дарма,
І вечны позірк праз смугу.

Дазволь мне толькі зразумець
У вышыні бясконцых дум,
Чаго ты хочаш ад мяне, —
І я табе дапамагу.

Быць можа, я і ёсць анёл,
Які ў першую чаргу
Не дасць нікога ў палон
І здыме вечную тугу.

І здыме з шыі той ланцуг,
Якім скаваў нялёгкі час,
Сачыў за намі як пастух,
Глядзеў з нябёс,
Глядзеў на нас.
Глядзеў праз шэрыя аблокі,
З усмешкай на агністым твары,
Рабіў цяжкімі нашы крокі
І нашым лёсам уладарыў.

Ад мяне ты не бяжы,
Не хавайся ў мурагу,
Сваё імя ты мне скажы —
І я табе дапамагу.

Віктар ШНІП

ЗЯЛЁНЫЯ ЖАБКІ

1.

Зялёныя жабкі —
гэта зялёнае лісце
З дрэў нашага зялёнага мінулага
Якое ўпаўшы на зямлю
Не захацела стаць залатым
І якое па сённяшні дзень
Уцякае ад сцюдзёнага
подыху восені

2.

Зялёныя жабкі —
зачараваныя царэўны
Для якіх не хапіла дурняў
Якія б для таго каб жаніцца
Мусілі страляць з лука
І скачуць па балотах жабкі
Шукаючы стралу

3.

Зялёную жабку
Цяжка адшукаць у зялёнай траве
Як і ў зялёным небе
Зялёную зорку
Але я шукаю зялёную жабку
Каб сказаць
Што яна прыгожая

4.

Зялёная жабка
Весела скача па лясной сцяжынцы
Нібы зачараваны рыцар
Вяртаецца ў свой
лясны замак
З двубою на якім ён перамог
Старога зачараванага рыцара
Рудога ў бародаўках жабоцьку

5.

Зялёныя жабкі
Начамі глядзяць на зоркі
І калі з неба
падаюць знічкі
Зялёныя жабкі
Загадваюць патаемныя жаданні
Адны хочуць стаць
зялёнымі матылямі
І лётаць-вясяліцца
над кветкамі
Другія хочуць каб гэты свет
Ператварыўся ў
суцэльнае балота
У якім жывуць толькі жабкі
Трэція хочуць,
каб не было буслоў
Якія ходзяць па балотах
у чырвоных ботах
Чацвёртыя хочуць апельсінаў…
пятыя бананаў…
І толькі адна самая маленькая
І самая зялёная жабка
Хоча, каб у яе закахаўся
Вялікі белы гарлачык
І каб на свеце
не было вайны

6.

У краіну зялёных жабак
Не кожны трапіць
Бо каб трапіць у яе
У яе трэба паверыць
Як вераць
зялёныя жабкі
У тое што з іх на зямлі
Пачалося жыццё
І калі на свеце
ёсць Бог
То ён жыве ў балоце
І ён самая зялёная Жаба

7.

У краіну зялёных жабак
Не кожны трапіць
Бо каб трапіць у яе
У яе трэба паверыць
Як вераць
зялёныя жабкі
У тое, што з іх на зямлі
Пачалося жыццё
І калі на свеце ёсць Бог
То ён жыве ў балоце
І ён самая
зялёная Жаба

8.

Шчаслівыя людзі
Падобныя на зялёных жабак
Якія сядзяць
у дзіравым чаўне
Нібыта ў каўчэгу
Што плыве праз туман
Да берага, дзе ўзыходзячае сонца
Як жабіна ікона
На якую жабкі моляцца
Калі пачынаецца
і канчаецца дзень

Фота Яўгена Шастакова

Сумесны праект штотыднёвіка «ЛіМ»
і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі

КНІЖНЫ СВЕТ

30 ліпеня 2010 г.

Выпуск 7

Заинтересованный диалог

Лилия АНАНИЧ: «Хорошая книга — предмет гордости государства и народа…»

С 1 по 6 сентября 2010 года в Москве пройдет традиционная Московская международная книжная выставка-ярмарка. Это одно из крупнейших событий не только для книжников России, постсоветского пространства, но и вообще в мировой книжной индустрии. В этом году Почетным гостем будет представлена Республика Беларусь. Наш корреспондент встретился с первым заместителем министра информации Республики Беларусь Лилией Станиславовной Ананич, которая возглавляет оргкомитет по участию Беларуси в ММКВЯ-2010.

— Белорусы — традиционные участники ММКВЯ. Чем в нынешнем году будет отличаться представление нашей страны на престижном книжном форуме?

— Уже тот факт, что Республике Беларусь среди многих государств – претендентов отдан приоритет при выборе страны почетного гостя выставки, а в разное время такой статус был у Франции, Китая, Украины, Индии, говорит о значительном вкладе нашей страны в мировое книжное наследие. Беларусь дала миру первопечатника Франциска Скорину, и в общей палитре постсоветской книжной индустрии мы занимаем достойное место. Отношение государства к книге, государственная поддержка книгоиздания в Беларуси выгодно отличает нас от соседей. и потому на 320 квадратных метрах найдет место лучшая продукция более сорока ведущих издательств Беларуси. Планируем также показать коллекцию раритетов из фондов Национальной библиотеки. Не мене важно, что посетителей выставки ждет интересная программа, участниками которой будут не только литераторы и издатели, но и герои книг. Готовится и большая культурная программа. Уверена, многие откроют для себя прекрасную страну — Беларусь. Проведем большое количество презентаций. Участвовать в них будут не только издатели, но и сами авторы, художники книги...

— Одним из звеньев недельного книжного марафона в Москве является конкурс "Искусство книги". По традиции его итоги подводятся заранее и уже озвучиваются в один из дней выставки-ярмарки. Как выглядит белорусская сторона в этом году?

— В нашей стране конкурс пользуется большой популярностью. Не случайно и проводится уже много десятилетий. Художники книги, дизайнеры, издательства, характеризуя свои достижения, в первую очередь говорят о книгах, победивших в разных номинациях в разные годы. Места и победы в проекте "Искусство книги" — своеобразный рейтинг работы книжной отрасли, оценка авторитетного жюри, точка зрения уважаемых коллег. А для тех, кто так и остался всего лишь номинантом, — и своего рода подсказка, куда идти дальше, с чем связывать внешний вид будущих книг, какие художественные решения принимать, какие полиграфические материалы использовать. И хотя работа оргкомитета, заседания жюри проводятся, а окончательное решение по итогам конкурса принимаются в мае — июне, награждение проходит в рамках проведения Дня белорусской письменности в первое воскресенье сентября. Но сейчас хотелось бы назвать наших победителей в VII Международном конкурсе "Искусство книги" государств-участников СНГ, итоги которого подводились 3—4 июня в Москве, и где наша страна получила шесть дипломов. Книгоиздатели Беларуси, участвуя в конкурсе в седьмой раз, представили книги по 9 из 9 номинаций: "Гран-при", "Наш современник", "Арткнига", "Моя страна", "Книга — для детей и юношества", "Отпечатано в Содружестве", "Содружество", "Победа", "Наука и жизнь". Республика Беларусь выступила на конкурсе с 32 книгами повышенного качества — лауреатами Национального конкурса "Искусство книги", о котором я уже рассказывала. 13 из книг выпущены государственными издательствами "Беларусь", "Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі", "Вышэйшая школа", "Мастацкая літаратура", "Издательский дом "Белорусская наука", а также РУП "Минская фабрика цветной печати", РИУ "Литература и Искусство". Книги представили также издательства "Харвест", "Макбел", "Белпринт", "Полиграфика", "Златы град", "Рифтур", "Книжный дом", «Кавалер", "Технология". Кроме того, в конкурсе приняли участие РУП "БелТА", полиграфические предприятия "Издательство "Белорусский Дом печати", "Минская печатная фабрика" Гознака, а также издательства Белорусской Православной Церкви, Свято-Елисаветинского женского монастыря в городе Минске.

(Продолжение на стр. 2)

Аўтограф

Права на параду

Сямейны дуэт Ірына МАСЛЯНІЦЫНА — Мікола БАГАДЗЯЖ чытачам "ЛіМа" добра знаёмы. Найперш — па творчасці. Іх гістарычныя нарысы ўпрыгожваюць старонкі штотыднёвіка, а кнігі, адна з якіх — "Беларусь далетапісная" выдадзена сёлета ў РВУ "Літаратура і Мастацтва", уражваюць захопленым позіркам на велічнасць мінулага.

Ірына Масляніцына:

— Даследуючы мінулае, асабліва пачынаеш цаніць тое, што маеш. Я дакладна ведаю, што не хацела б жыць на Беларусі ў XVII ст., калі ніводнага года не абыходзілася без ваенных дзеянняў. XVIII ст. — таксама не лепшы час. Шляхецкі ўседазвол! Карупцыя – нам і не снілася. Немаўля за грошы магло стаць генералам ці то нават кардыналам. Высакародныя жанчыны п'янствавалі нараўне з мужчынамі.

Мікола Багадзяж:

— Я думаю, што выбіраючы месца дзеяння ў мінулым, мы б, безумоўна, выбралі Беларусь. Ну, ці што-небудзь з бліжэйшых да яе земляў. Каб выключыць магчымасць непераадольнага моўнага бар'ера. А час? Напэўна, лепш за ўсё прыжыліся б мы ў раннім Сярэднявеччы, у эпоху Кіеўскай Русі.

Ірына і Мікола пакінулі рэдакцыі аўтограф-напамін: "Чалавек не сыходзіць у нябыт, скончыўшы свой зямны шлях. Продкі нашы верылі, што славутыя героі мінулага назіраюць за імі з нябёсаў, дапамагаючы ў самыя цяжкія часы парадай і заступніцтвам".

Аўтограф брала Ірына ТУЛУПАВА

Калаж Віктара Калініна

Вітрына

Крама-скарбонка мінулага і будучыні

Унутраная цеплыня і святло напаўняюць залу. Паліцы з акуратна расстаўленымі кнігамі прываблiваюць чытачоў. У сваёй справе супрацоўнікі кніжнай крамы "Кніжная скарбонка", што знаходзіцца на праспекце Ракасоўскага, 114, разлічваюць на інтарэсы разнастайных узроставых і сацыяльных катэгорый пакупнікоў.

Вялікая ўвага надаецца дзіцячай літаратуры. Увесь чарадзейны свет беларускай і замежнай казкі чакае маленькіх пакупнікоў. Не абыдзена ўвагай і пытанне кошту кніжнай прадукцыі. У супрацоўніцтве з Мінскай фабрыкай каляровага друку паліцы напоўніліся прыгожымі, змястоўнымі кнігамі, якія сваім коштам дазваляюць бацькам даволі часта радаваць дзяцей. Тут можна знайсці і цацкі, гульні для дзяцей рознага ўзросту. У куточку сярод цацак — маленькі столік, на якім нярэдка з'яўляюцца бясплатныя размалёўкі і каляровыя алоўкі. Гэта радуе маленькіх наведвальнікаў.

Як адзначае загадчыца крамы Наталля Малыка, прадаўцы заўжды імкнуцца радаваць пакупнікоў. Пацвярджэнне таму — шматлікія акцыі, што рэгулярна праводзяцца ў "Кніжнай скарбонцы". Вось і цяпер ля самага ўваходу — плакат "На канікулы з падарункам": пры пакупцы дзвюх кніг для пазакласнага чытання трэцяя — у падарунак.

Дзеці — не адзіная ўзроставая катэгорыя, на якую арыентавана кнігарня. Для наведвальнікаў школьнага ўзросту тут ёсць вялікі выбар метадычнай і дапаможнай літаратуры. Пад шыльдай "Мастацкая літаратура" прадстаўлены кнігі на любы густ: Ёсць у краме і стэнд, дзе прадстаўлены кніжныя навінкі. Прыхільнікі вампірскай сагі Стэфані Маер знойдуць падарункавыя камплекты з усіх чатырох кніг па значна зніжанай цане.

За амаль 40-гадовы тэрмін існавання крамы тут спалучыліся тыя традыцыі і вопыт, якія ператварылі кнігарню ў справу жыцця для яе супрацоўнікаў, у духоўную скарбонку — для яе наведвальнікаў, у крыніцу ведаў — для дзяцей.

Юлія БЯЛКО

На здымках: загадчыца крамы Наталля Малыка; адзін са стэлажоў кнігарні; у гандлёвай зале — маленькі пакупнік.

Фота аўтара

«Хорошая книга — предмет гордости государства и народа…»

(Окончание. Начало на стр. 1)

Книгам белорусских издательств были присуждены дипломы различной степени. В номинации "Победа" диплом I степени присужден сборнику детских рассказов о войне "Никогда не забудем" (издательство "Мастацкая літаратура"). Дизайн-концепция, художественно-графическое оформление, компьютерный оригинал-макет принадлежат Алексею Петрову и Валерию Рогалевичу. Отпечатано издание на Минской фабрике цветной печати. В номинации "Наш современник" диплом I степени получила книга Митрополита Филарета "Мысли сердца" (издательство Свято-Елисаветинского женского монастыря в г. Минске). В номинации "Отпечатано в Содружестве" диплом I степени присужден уникальному факсимильному изданию "Слуцкое Евангелие" (издательство Белорусской Православной Церкви). Дизайн принадлежит Андрею Гопиенко. Автор медали на переплете — Наталья Сорока. Полиграфическое исполнение: печать блока — Минская фабрика цветной печати, переплетно-брошюровочные процессы выполнила "Красная звезда". И в такой интеграции — тоже проявление общих подходов к важному, значимому результату, умение объединять возможности и ресурсы, что сегодня немаловажно. В номинации "Содружество" диплом II степени получила "Энциклопедия Победы. Беларусь — Москва" (издательство "Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі" (Минск), "Армпресс" (Москва)). Как видите, объединили усилия два издательства — белорусское и российское. Чем не опыт, пример для других издателей?!. В номинации "Книга для детей и юношества" диплом II степени присужден изданию "Богатыри и Витязи земли русской. По былинам, сказаниям и песням" (издательство "Книжный Дом", замечу, издательство, которое в значительной степени работает, и достаточно успешно, на российский книжный рынок). Художники-иллюстраторы: Эдуард Соколовский, Виктор Чайчук, Александр Рабцевич, Александр Ткачук. Полиграфическое исполнение — издательство "Белорусский Дом печати".

Диплом номинанта в номинации "Гран-при" получила фотокнига "Земля силы. Беловежская пуща", изданная к 600-летию установления заповедного режима в Беловежской пуще (издательство "Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі»). Дизайн Всеволода Свентаховского и Елены Ситайло, иллюстрации — Сергея Волкова, каллиграфические композиции — Павла Семченко, авторская фотосъемка — Анатолия Клещука, Петра Костромы. Полиграфическое исполнение — издательство "Белорусский Дом печати". "Земля силы. Беловежская пуща" — книга-подарок на будущие времена. Именно издания такого характера можно назвать предметом гордости государства, белорусского народа.

Несомненно, все эти издания будут в центре внимания на Московской книжной ярмарке. Мы познакомим с ними издателей других стран.

— Среди других показателей развития книжной индустрии не последнее место занимают средний тираж одной книги и количество изданных книг на 100 жителей страны. Как в этом плане мы выглядим в СНГ и вообще среди соседних государств?

— Выглядим достойно. И во многом благодаря государственной поддержке. В Беларуси выпускается в немалом объеме социально значимая литература, учебники, поддерживается государством и литературный процесс в целом, субсидируется издание «толстых журналов», литературной периодики. Согласитесь, не каждая страна может записать в актив, когда главой государства в ряду лауреатов ежегодной премии «За духовное возрождение» чествуются литераторы и книгоиздатели.

Всего в 2009 году на территории нашей страны выпущено 12 885 названий книг общим тиражом 52,8 млн. экземпляров. Средний тираж одной книги составил 4,1 тыс. экз., на 100 жителей издано более 550 книг.

По отношению к показателям 2008 года на 2,5 процента уменьшилось количество названий книжной продукции, на 4,7 процента снизился ее совокупный годовой тираж. И это, заметьте, при том, что год был вовсе непростой. Экономический кризис самым непосредственным образом коснулся всей мировой книжной индустрии. Издания, выпускаемые небольшими тиражами, до 500 экземпляров, составляют более 43,8 % от всех книг, изданных в Беларуси в 2009 году. Однако их тираж не превышает 2,4 % от общего тиража книжной продукции. Наибольшее количество книг по названиям выпущено в тиражной группе от одной до пяти тысяч экземпляров — 30,2 %.

Издательскую активность проявили 403 издателя, хотя зарегистрировано их у нас больше. Видовая структура книгоиздания остается достаточно стабильной. Как и в 2008 году, более трети всего объема выпуска книг и по количеству названий (38,9 %), и по тиражу (42,4 %) занимают учебные и учебно-методические издания. По-прежнему велика доля выпуска литературно-художественных произведений: по количеству названий — 18,9 %, по тиражу — 31,6 %. И этим мы особенно гордимся. Значит, все-таки остаемся читающим народом, значит, традиции, присущие читателю на постсоветском пространстве в прежние десятилетия, не разрушаются катастрофически.

— Лидером по языковой группе в белорусском книгоиздании, безусловно, является русский язык… Несколько слов об издании книг на русском и других языках в Республике Беларусь…

— Интересен такой красноречивый статистический момент. В 2009 году книги Беларуси, страны с двумя государственными языками, — белорусским и русским, издавались на 26 языках народов мира. Больше всего книг выпускалось на русском языке — 85,4 %. По сравнению с 2008 годом увеличился выпуск книг на белорусском языке, однако их доля в общем количестве изданий остается практически на уровне последних трех лет — порядка 10 процентов. Выпускались также книги на английском, немецком, французском, польском, испанском и других языках.

— И все-таки, какие наиболее яркие проекты осуществлены в последнее время в сфере белорусскоязычного книгоиздания?

— Сравнительно недавно завершено издание нового 9-томного собрания сочинений народного поэта Беларуси Янки Купалы. Выходят сейчас собрания сочинений Якуба Коласа, Максима Танк, Ивана Шамякина, издаем классиков белорусской литературы — Аркадий Кулешов, Василь Быков, Владимир Короткевич… Много внимания уделяется современной белорусской детской литературе. Из самых близких новинок — книги Раисы Боровиковой, Владимира Коризно, Алеся Бадака, Елены Масло. Литература для подростков обрела свою серию — "Переходный возраст". Можно назвать книги Андрея Федоренко, Владимира Соломахи, Алеся Наварича и других авторов. Уникальным с точки зрения вложения адресного государственного финансирования можно считать проект "Школьная библиотека". Десятки книг самыми массовыми тиражами приходят в школы страны бесплатно. Расчеты с издательствами государство стопроцентно берет на себя.

— Лилия Станиславовна, нынешний год — год 65-летия Великой Победы…

— Буквально десятки книг приурочены к этой дате. И вместе с тем, считаю, мы в неоплатном долгу перед поколением победителей. Надо еще более активно обращаться к теме великой трагедии и Великой Победы. Пока живы очевидцы тех огненных лет, успеть запечатлеть для потомков каждую грань великого мужества. Поколение отцов и дедов, победивших в войне с фашизмом, восстановивших из руин могучую державу, — еще и поколение выдержавших натиск фальсификаторов и прочих старателей исказить правду о войне.

— Вернемся к самой сентябрьской выставке… Какие наиболее яркие мероприятия, презентации — в программе работы белорусского стенда?

— Программа достаточно широкая. Не буду перечислять конкретные мероприятия. Поверьте, они будут проходить каждый день — с утра до самого вечера. Будет также представлена фотовыставка "Планета Беларусь". Можно будет приобрести книги всех белорусских издательств. Проведем специальный День знаний. Приглашаем к участию в нем школьников, студентов Москвы, Московской области.

Ждем на выставке, на белорусском стенде наших земляков, соотечественников, которые живут в Москве. Мы привезем целый ряд изданий по белорусской культуре, истории нашей страны. Издательство "Белорусская Энциклопедия имени П. Бровки" проведет "круглый стол" "Роль книжной индустрии в привлечении иностранных инвестиций: издания для подростков и путешественников". Уверена, что интерес у многих коллег-издателей и посетителей вызовет мультимедийная презентация книги "Беларусь — наша Радзіма. Падарунак Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкі першакласніку".

Ряд мероприятий пройдёт за пределами выставочного центра. К примеру, в одном из московских музеев планируется презентация первой книги из серии "Энциклопедия раритетов" — "Фамильные портреты князей Радзивиллов" и презентация альбома "Белорусская современная живопись. XXI век".

— Несколько слов об участии белорусских писателей в ММКВЯ-2010…

— Союз писателей Беларуси во главе с Николаем Ивановичем Чергинцом уже давно одним из своих организационных приоритетов выбрал издательское направление. А как иначе? Ведь для писателя важно не только создать произведение, но и придти с ним к читателю, увидеть свою книгу в библиотеке, на полке книжного магазина. Совместно с издательством "Харвест" творческий союз издает "Библиотеку Союза писателей Беларуси". Отрадно, что при внимании к современной литературе не забывают классическую поэзию, классическую прозу. Десятки книг "Библиотеки Союза писателей Беларуси", а также еще одной серии — "Библиотека приключений и фантастики" увидят гости, участники выставки на белорусском стенде. СПБ приедет в Москву представительной делегацией, в составе которой — прозаики и поэты Наталья Голубева, Григорий Соколовский, Тамара Краснова-Гусаченко, Сергей Трахимёнок, Валентина Поликанина… С Россией наших литераторов связывает и поддержанный в конце минувшего года на уровне руководителей двух государств проект по созданию Союза писателей Союзного Государства. Идея уже воплотилась в жизнь. В Минске был проведен съезд. Один из пленумов прошел в Курске. Готовится к выходу в свет журнал "Белая Вежа" как печатный орган литераторов Беларуси и России. Так что, поездка белорусских поэтов и прозаиков будет носить, надеюсь, далеко не праздный, а рабочий характер.

РИУ "Литература и Искусство" подготовило к изданию составленную с участием автора книгу рассказов одного из крупнейших писателей современности Валентина Распутина. Предисловие написал видный белорусский литературовед доктор филологических наук Анатолий Андреев. Непременно проведем ее презентацию. Уже издана книга стихотворений поэта Евгения Евтушенко "Сережка ольховая", который родственными узами связан с Калинковичами, Гомельщиной. Почти весь тираж сборника разошелся в Беларуси буквально мгновенно. Но мы оставили немного книг, которые и привезем с собой на выставку. Отрадно, что в сборник наряду с известными вошли и только что написанные стихотворения, посвященные Беларуси. Готовится к изданию книга переводов поэзии лауреата Государственной премии Республики Беларусь председателя общества "Беларусь — Россия", выпускницы московского Литературного института Раисы Боровиковой на русский язык — "Сад на шляпке возлюбленной". А в редакции "Литературной газеты", которой мы особенно признательны за пропаганду белорусской литературы, осуществление совместного с Постоянным Комитетом Союзного Государства ежемесячного выпуска "Лад", подробное освещение современного литературного процесса, в один из дней выставки пройдет "круглый стол" "Общность судеб: белорусская и русская литература на современном этапе". Словом, "Да сустрэчы ў Маскве, нашы дарагія сябры!"

Беседовал Кирилл ЛАДУТЬКО
Фото Александра Шаблюка

Час чытаць

Разагнаць хмары паэзіяй

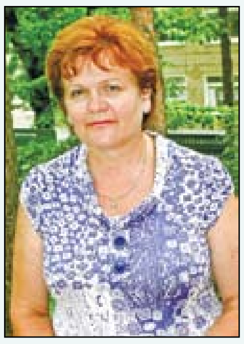

Беларусы расказваюць пра свае чытацкія густы і называюць творы, што паўплывалі на іх светапогляд.

Зінаіда Камароўская, дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа:

— У школьныя гады я зачытвалася творамі рускіх класікаў. Асабліва паўплывалі на мяне раманы Фёдара Дастаеўскага, у прыватнасці кніга "Преступление и наказание". З беларускай літаратуры я вельмі любіла і люблю творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Івана Мележа, Івана Шамякіна. Яны дазваляюць мне глядзець на свет шырэй, звярнуць увагу на тое, чаго не бачаць іншыя. Пейзажныя замалёўкі Коласа паказвалі свет неабдымнай прыгажосці і хараства. Раманы Уладзіміра Караткевіча таксама адыгралі вялікую ролю ў станаўленні маёй асобы. "Каласы пад сярпом тваім", "Дзікае паляванне караля Стаха"…

У апошнія гады ўсё часцей і часцей звяртаюся да паэзіі. Я і сама некалі пісала вершы, іх нават друкавалі ў "раёнцы". Паэзія для мяне — нібы чарадзейная палачка, якая дазваляе вырашыць дробныя праблемы. Часта звяртаюся да вершаў Анны Ахматавай, Марыны Цвятаевай, Яўгеніі Янішчыц. Пачытаеш іх — і быццам хмары разыдуцца на небе. Становіцца лягчэй жыць.

Запісала Кацярына РАБАВА
Фота аўтара

Новы фармат

"Далеч" набліжаецца

У мінулую пятніцу перад пакупнікамі расчыніла дзверы абноўленая кнігарня "Далеч". На адкрыцці крамы прысутнічала першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч.

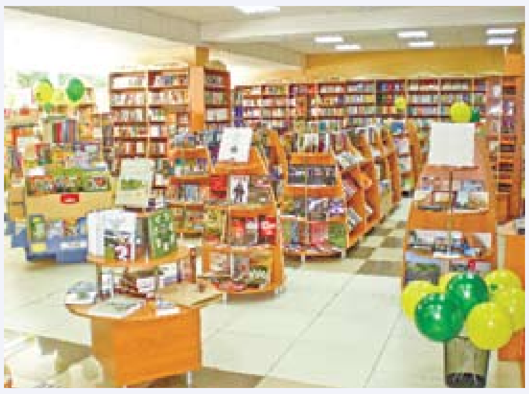

Рамонт у кнігарні дазволіў пашырыць гандлёвую плошчу, набыць новае абсталяванне і палепшыць выгляд самога магазіна. "У нас змяніўся ўвесь тэхналагічны працэс, — паведаміла намеснік дырэктара кнігарні Галіна Вашкевіч. — Раней за прылаўкамі знаходзіліся 2 аддзелы. Цяпер мы пакінулі з прадаўцом толькі невялікі аддзел канцылярскіх тавараў. Таму пакупнікі амаль усё могуць узяць у рукі, пагартаць, убачыць прадукцыю "ў твар". А гэта можа паўплываць на ўзровень продажу".

На значныя поспехі кнігарні "Далеч" спадзяецца і першы намеснік міністра інфармацыі Лілія Ананіч. Паставіўшы новыя задачы і пажадаўшы поспехаў, яна прапанавала выдаўцам часцей праводзіць сустрэчы з аўтарамі і рэкламныя акцыі.

"На працягу ўсяго рамонту магазін вёў продаж прадукцыі ў фае, — згадвае Галіна Мікалаеўна. – І калі вывозілі мэблю, пакупнікі заклапочана пыталіся: "Як, кнігарні не будзе?!" Зараз мы гатовы з радасцю прымаць кожнага, хто да нас прыйдзе".

У дзень адкрыцця кнігарні ўсе маленькія чытачы атрымалі сувеніры з лагатыпам "Белкнігі". Калектыў "Далечы" лічыць: "Цяпер тут прыемна будзе працаваць. Мы наблізіліся да цэнтральных кнігарань, дзе заўсёды пануе святочны настрой". Летам асабліва важна арганізаваць продаж школьных тавараў у розных кропках Мінска. Кнігарня "Далеч" забяспечыць такой прадукцыяй не толькі жыхароў бліжэйшых да яе мікрараёнаў, але і кожнага, хто захоча наведаць абноўлены куток. Акрамя канцылярскіх тавараў тут ёсць вялікая колькасць вучэбнай, метадычнай, навукова-папулярнай, дзіцячай і забаўляльнай літаратуры.

Кацярына РАБАВА

На здымку: гандлёвая зала кнігарні.

Фота аўтара

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

МОВА. МОВАЗНАЎСТВА. ЛІНГВІСТЫКА. ЛІТАРАТУРА

Мовазнаўства і мовы. Лінгвістыка

Гируцкий, А. А. Нейролингвистика: пособие для студентов вузов / А. А. Гируцкий, И. А. Гируцкий. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 191 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-536-029-3.

Кавинкина, И. Н. Психолингвистика: пособие по одноименному курсу для студентов специальности 1-03 03 08-02 – Олигофренопедагогика. Логопедия / И. Н. Кавинкина; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 283 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-253-9.

Мовы

Паланістыка = Полонистика = Polonistyka: [штогоднік] / пад рэдакцыяй Аляксандра Кіклевіча, Сяргея Важніка. — Мінск, 2002-2009. — Медысонт, 2010. — 377 с. — Частка тэксту на польскай і рускай мовах. — 150 экз. — ISBN 978-985-6887-72-0.

Английский язык для аспирантов (материалы для чтения по педагогике) = English for postgraduate students (reading matter in pedagogics): учебно-методическое пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования»; [составитель Ж. А. Голикова]. — Минск: АПО, 2010. — 150 с. — 75 экз. — ISBN 978-985-495-125-6.

Балко, Н. С. Английский язык: 11-й класс: выполнение упражнений по учебному пособию «Английский язык. 11 класс» авторов И. И. Пановой и др. / Н. С. Балко. — Минск: Юнипресс, 2010. — 223 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-162-1.

Вадюшина, Д. С. Французский язык: учебное пособие для 5-го класса общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения: в 2 ч. / Д. С. Вадюшина. — Минск: Вышэйшая школа, 2010–

Переплет на французском языке. — ISBN 978-985-06-1814-6 (в пер.).

Ч. 1. — 2010. — 118 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-06-1812-2.

Волшебная шкатулка: английский язык: учебное пособие для учащихся 2-го класса учреждений, обеспечивающих получение общего среднего образования, с белорусским и русским языками обучения с повышенным уровнем изучения английского языка / [Седунова Н. М. и др.]. — 7-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 84 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-529-070-5

Денисова, Г. Г. Управление компанией = Supervising a company: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Г. Г. Денисова, А. Г. Торжок; Белорусский государственный университет, Факультет международных отношений, Кафедра английского языка экономических специальностей. — 2-е изд. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 136 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6856-82-5.

Емельянова, Г. П. Слушаем – читаем – говорим = Hören – Lesen – Sprechen: вводный курс по немецкому языку как второму иностранному: учебно-методическое пособие для студентов 3-го курса, изучающих немецкий язык как второй иностранный / Г. П. Емельянова, Е. А. Посканенкова, Е. А. Свирская; Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный лингвистический университет. — Минск: МГЛУ, 2010. — 159 с. — 420 экз. — ISBN 978-985-460-351-3.

Интерпретация художественных произведений малой формы = Attractively short: учебное пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Современные иностранные языки» / [авторы-составители: Т. Г. Курс и др.]. — 5-е изд., исправленное. — Минск: Лексис, 2009. — 243 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-6729-97-6.

Капитула, Л. С. Латинский язык: учебник для иностранных студентов медицинских высших учебных заведений / Л. С. Капитула; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра латинского языка. — Минск: БГМУ, 2010. — 277 с. — 450 экз. — ISBN 978-985-528-090-4.

Копытич, И. Г. Английский язык для психологов = English for psychologists: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений специальности «Практическая психология» / И. Г. Копытич, А. В. Сухецкая; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 261 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-498-271-7.

Кузикевич, Г. П. Абстрактные имена существительные в когнитивном аспекте (на материале современного немецкого языка): монография / Г. П. Кузикевич; [научный редактор: Е. С. Кубрякова]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет. — Минск: БНТУ, 2010. — 382 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-364-9.

Маслова, М. Е. Тесты по английскому языку: заключительный этап подготовки к централизованному тестированию и экзамену / М. Е. Маслова, Ю. В. Маслов, И. Г. Цеханович. — 2-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 174 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-034-7.

Назарова, Г. А. Моя Родина Беларусь = Belarus, my home country: учебно-методическое пособие: [для слушателей переподготовки] / Г. А. Назарова; Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования». — Минск: АПО, 2010. — 116 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-495-124-9.

Напреева, С. А. Английский язык: учебно-методическое пособие для студентов 3–5-х курсов специальности ПГС / С. А. Напреева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра иностранных языков. — Гомель: БГУТ, 2010. — 53 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-468-669-1.

Предупреждение и исправление типичных ошибок = Practical guide to common errors and their correction: учебно-методическое пособие: [для студентов и слушателей] / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования»; [составитель В. Н. Василина]. — Минск: АПО, 2010. — 100 экз. — ISBN 978-985-495-120-1.

Ч. 1: Типичные ошибки по грамматике и лексике для изучающих английский язык. — 238 с. — ISBN 978-985-495-121-8.

Ч. 2: Говорите по-английски правильно. — 281 с. — ISBN 978-985-495-122-5.

Свистунович, Н. Е. Общеобразовательная иноязычная подготовка преподавателей иностранного языка = General education of foreign language teachers. Preparation guide: учебно-методическое пособие для студентов специальности «Иностранные языки» / Н. Е. Свистунович; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 193 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 45 экз. — ISBN 978-985-498-255-7.

Совершенствуй свой немецкий = Sprachkurs Deutsch: методические рекомендации для студентов неязыковых специальностей / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составители: А. В. Никишова, Е. А. Лобковская]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 66 с. — 85 экз.

Струй, О. М. Немецкий язык: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-89 01 01 «Туризм и гостеприимство» / О. М. Струй, О. М. Шалак; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 339 с. — 55 экз. — ISBN 978-985-531-018-2.

Централизованное тестирование. Английский язык: сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 94 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-529-389-8.

Шалак, О. М. Немецкий язык: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-03 02 01 «Физическая культура» / О. М. Шалак, Н. В. Соловьева; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 259 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-531-023-6.

Шелег, Л. А. Практическая грамматика английского языка: учебное пособие для студентов специальности «Современные иностранные языки» учреждений, обеспечивающих получение высшего образования / Л. А. Шелег, Н. П. Петрашкевич, И. В. Дмитриева. — 2-е изд. — Минск: Лексис, 2006. — 231 с. — 1000 экз. — ISBN 985-6729-65-3.

Руская мова

А кто там идет: учебно-методическое пособие: [для иностранных учащихся] / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра белорусского и русского языков; [составитель В. В. Белый]. — 2-е изд., исправленное. — Минск: БГМУ, 2010. — 125 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-528-114-7.

Антипова, М. Б. Русский язык: учебник для 2-го класса общеобразовательных учреждений с белорусским языком обучения: в 2 ч. / М. Б. Антипова. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — ISBN 978-985-465-658-8 (в пер.).

Ч. 1. — 2010. — 126 с.— 21000 экз. — ISBN 978-985-465-659-5.

Горбацевич, О. Е. Русский язык: пособие для подготовки к обязательному централизованному тестированию / О. Е. Горбацевич, Т. В. Ратько, Т. П. Бондаренко. — 8-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 442 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-388-1.

Кажуро, Е. В. Русский язык: 10-й класс: выполненные упражнения к учебному пособию «Русский язык. 10 класс» общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения авторов Л. А. Муриной [и др.] / Е. В. Кажуро. — Минск: Юнипресс, 2010. — 190 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-132-4.

Рукавишникова, С. М. Русский язык: конспектирование, формулы: пособие: [для иностранных курсантов и слушателей] / С. М. Рукавишникова; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2010. — 45 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6961-14-7.

Русский язык: тесты для тематического и итогового контроля: 6-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель С. Н. Рогальчук]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 42 с. — 263 экз. — ISBN 978-985-538-021-5.

Русский язык: тесты для тематического и итогового контроля: 7-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель С. Н. Рогальчук]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 46 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-538-007-9.

Русско-английский разговорник / [автор-составитель Л. Д. Вайткене]. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-1627-1.

Савко, И. Э. Весь школьный курс русского языка: пособие для учащихся старших классов и абитуриентов / И. Э. Савко. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2010. — 767 с. — 5100 экз. — ISBN 978-5-17-064876-4 (АСТ). — ISBN 978-985-16-8170-5 (Харвест).

Савко, И. Э. Весь школьный курс русского языка: пособие для учащихся старших классов и абитуриентов / И. Э. Савко. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2010. — 767 с. — 5100 экз. — ISBN 978-5-17-035009-4 (АСТ). — ISBN 978-985-16-2284-5 (Харвест) (в пер.).

Централизованное тестирование. Русский язык: полный сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск : Аверсэв, 2010. — 600 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-529-378-2.

Беларуская мова

Альфер, М. В. Беларуская мова: вучэбны дапаможнік для 2-га класа спецыяльных агульнаадукацыйных школ з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / М. В. Альфер, А. П. Сафонава. — 2-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 1059 экз. — ISBN 978-985-03-1323-2 (у пер.).

Ч. 1. — 135 с. — ISBN 978-985-03-1291-4.

Ч. 2. — 133 с. — ISBN 978-985-03-1292-1.

Беларускае слова: гісторыя і сучаснасць: зборнік артыкулаў па матэрыялах навуковых чытанняў, прысвечаных памяці прафесара Аркадзя Іосіфавіча Жураўскага (27 кастрычніка 2009 г., г. Мінск) / пад агульнай рэдакцыяй М. Р. Прыгодзіча. — Мінск: Права і эканоміка, 2010. — 145 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-768-3.

Грані роднага слова: зборнік мовазнаўчых навуковых артыкулаў (да 80-годдзя прафесара П. У. Сцяцко) / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гродзенскі дзяржаўны універсітэт ім. Янкі Купалы; [рэдкалегія: М. А. Даніловіч (адказны рэдактар) і інш.]. — Гродна: ГрДУ, 2010. — 478 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 50 экз. — ISBN 978-985-515-258-4.

Завальнюк, У. М. Слоўнік сучаснай беларускай мовы / У. М. Завальнюк, М. Р. Прыгодзіч, В. К. Раманцэвіч; пад агульнай рэдакцыяй М. Р. Прыгодзіча, У. М. Завальнюка. — 2-е выд. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 399 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-03-1341-6 (у пер.).

Каценка, А. В. Беларуская мова (прафесійная лексіка): практыкум: [для курсантаў] / А. В. Каценка; Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, Акадэмія МУС, Кафедра беларускай і замежных моў. — Мінск: Акадэмія МУС Рэспублікі Беларусь, 2010. — 47 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 200 экз. — ISBN 978-985-427-579-6.

Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі: [зацверджана Законам Рэспублікі Беларусь 23.07.2008 № 420-3]. — 2-е выд., стэрэатыпнае. — Мінск: Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2010. — 142 с. — 30-50 экз. — ISBN 978-985-6928-13-3 (у пер.)

Літаратура. Літаратуразнаўства Мастацкая літаратура на асобных мовах

Англійская літаратура Дефо, Д. Робинзон Крузо: Жизнь, необыкновенные и удивительные приключения Робинзона Крузо … / Даниель Дефо; [перевод с английского языка М. А. Шишмаревой]. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 495 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-985-511-141-3 (в пер.).

Нямецкая літаратура

Франк, Ю. Полуденная женщина: роман / Юлия Франк; [перевод с немецкого языка: Нина Кулешова]. — Минск: Издательство Виктора Хурсика [т. е. В. Хурсик], 2010. — 448 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6888-31-4.

Руская літаратура

Федорова, Н. Семья: роман / Нина Федорова; [автор предисловия Любовь Громыко]. — 2-е изд. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 254 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6856-84-9.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Андрущук, В. В. Стержень: [рассказы] / Владимир Андрущук. — Минск: Смэлток, 2010. — 253 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6917-53-3 (в пер.).

Бекаревич, Л. П. Память сердца: стихи / Леонид Бекаревич. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 59 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-41-1 (ошибоч.).

Богданова, Л. Денег много не бывает: история одного не слишком счастливого обогащения: роман / Лина Богданова. — Минск: Беларусь, 2010. — 206 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-01-0874-6.

Бондаренко, Л. Д. О чем шумят весной березы: стихотворения / Людмила Бондаренко. — Минск: Бонем, 2009. — 115 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6630-48-7.

Бохонкович, К. С. Помню, скорблю – сын / Константин Сергеевич Бохонкович. — Брест: Брестская типография, 2010. — 262 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-524-051-9 (в пер.).

Брайдер, Ю. М. Жизнь Кости Жмуркина, или Гений злонравной любви / Юрий Брайдер, Николай Чадович. — Минск: Харвест, 2010. — 383 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-16-8086-9 (в пер.).

Василевская, В. Г. Нежеланный внук королевы Боны: роман / Виктория Василевская; [художник И. Б. Чернявская]. — Минск: Беларусь, 2010. — 253 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-01-0862-3.

Василенко, В. Ю. Румба-до: повести / Владимир Василенко. — Минск: И. П. Логвинов, 2010. — 215 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6901-65-5.

Волочник, Н. С. Зимние сны: сборник стихов / Наталия Волочник. — Несвиж: Несвижская укрупненная типография, 2010. — 90 с. — 10 экз. — ISBN 978-985-6796-49-7 (в пер.).

Вороха, О. В. Московские каникулы: проза / Оксана Вороха. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 56 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6929-52-9.

Город древний над кручами Сожа: стихи о Гомеле / составитель М. А. Березовская; [фото: О. В. Бородин]. — Гомель: Барк, 2010. — 79 с. — Часть текста на белорусском языке. — Содержит авторов: Акулин Э., Атрошчанка Г., Башлакоў М., Берос Б., Болсун М., Броўка П., Буткевич М., Вулах А., Гулак А., Дзегцяроў М., Долматовский Е., Дуброўскі А., Жевнов В., Жуков Г., Иванова Н., Ісаенка Г., Киеня В., Кірэйчык І., Ковалев Д., Крупенька С., Кудрявцев А., Лякерман Э., Максименко Ю., Моисеенко О., Муштэнка Л., Полешук И., Прануза П., Проскуряков С., Рубанова Е., Саблин Е., Соломатин Н., Спринчан Б., Старчанка М., Титов К., Устинович Э., Шаронов В., Шишигин В., Ярац В. — 500 экз. — ISBN 978-985-6763-52-9.

Гринько, В. Ф. Мне говорит душа: стихи / Василий Гринько. — Брест: Альтернатива, 2010. — 175 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-521-147-2.

Груздов, А. Л. Пропащий спецназ: [роман] / А. Груздов, Е. Конышева. — Минск: Современная школа, 2010. — 252 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-513-886-1 (в пер.).

Казанова, Я. Алфавит: [лирика] / Яшка Казанова. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 39 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6929-50-5.

Карелина, Д. А. Промилле любви: лирика / Дита Карелина. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 75 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6929-59-8.

Кондрашева, С. В. Музыка сфер: стихи / Светлана Кондрашева. — Минск: Четыре четверти, 2010. — 247 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6856-83-2.

Кононович, А. Л. Дорога жизни: [проза] / А. Л. Кононович. — Минск: Белорусский Дом печати, 2010. — 115 с. — 45 экз.

Котляров, И. Г. Сирень на пепелище: документальная повесть / Изяслав Котляров, Петр Далба. — Минск: Кнігазбор, 2010. — 139 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-6930-80-8.

Краснова-Гусаченко, Т. И. Белое пламя листа / Тамара Краснова-Гусаченко. — Минск: Харвест, 2010. — 318 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-16-8221-4 (в пер.).

Лукашевич, Р. К. Прикосновение музы: стихотворения / Раиса Лукашевич. — Минск: Литературный свет, 2010. — 158 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-6943-04-4.

Марчук, Г. В. Цветы провинции: роман / Георгий Марчук. — Минск: Современная школа, 2010. — 314 с. — 2020 экз. — ISBN 978-985-513-866-3 (в пер.).

Михеев, Л. Г. Собранное время: сборник стихов / Лев Михеев. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 59 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-26-8.

Моисеев, В. С. Без кавычек = Without inverted commas: [новеллы, притчи, афоризмы, графические этюды] / ВЛАМО; [перевод на английский: Е. В. Трескина; графика: В. С. Моисеев]. — Минск: Ковчег, 2009. — 226 с. — Текст параллельно на русском и английском языках. — 200 экз. — ISBN 978-985-6756-90-3.

Память огненных лет: сборник стихов: 65-летию Великой Победы над фашизмом посвящается / Гродненский областной совет ветеранов; [составитель Н. В. Горбачева]. — Гродно: Гродненская типография, 2010. — 79 с. — Часть текста на белорусском языке. — Содержит авторов: Глембоцкая С., Горбачева Н., Дрынеўская К., Ермашкевіч Б., Калачик М., Козак И., Конецкая С., Кудлачев В., Кузнецов А., Луговая Т., Менченя В., Петрова И., Поршнева Н., Проничева Л., Русілка Л., Санько Н., Семинский П., Хох И., Чепукене Е., Чычкан Х., Шелешко Л. — 150 экз. — ISBN 978-985-6835-73-8.

Перепелица, К. И. Большие белые птицы: роман в новеллах / Константин Перепелица. — Брест: Альтернатива, 2010. — 247 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-521-146-5.

Печенко, А. Г. Авария: рассказы / Анастасия Печенко. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 55 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-6952-25-1.

Печенко, А. Г. Заначка: рассказы / Анастасия Печенко. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 51 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-6952-23-7.

Печенко, А. Г. Метаморфоза: рассказы / Анастасия Печенко. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 51 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-6952-22-0.

Печенко, А. Г. Фанера: рассказы / Анастасия Печенко. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 51 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-6952-24-4.

Потапов, В. П. Взгляд: стихи / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 55 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-34-3. — ISBN 978-985-6952-34-4 (ошибоч.).

Потапов, В. П. Оборачиваясь вперед...: (избранное): поэзия / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 119 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-36-7.

Потапов, В. П. Первозданность: стихи / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 55 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-35-0.

Потапов, В. П. Родина: поэзия / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 107 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-32-9.

Резанович, А. И. Варшавский экспресс: роман / Анатолий Резанович. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 310 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6929-60-4.

Русанов, А. М. Почтальон: сонеты / Александр Русанов. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 55 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6929-47-5.

Саевич, Ф. К. Беловежские были / Ф. К. Саевич; [автор вступительной статьи В. Г. Ференц]. — Минск: Звезды гор, 2009. — 139 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6780-47-7.

Сантарович, Н. М. Путь к себе: стихи / Наталья Сантарович. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 67 с. — Часть текста на белорусском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-37-4.

Семенов, А. Ф. Жизнь всему начало: стихи / Алексей Федорович Семенов. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 93 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-6929-49-9.

Сендер, А. Н. На закате золотом...: стихи: избранное / Анатолий Сендер. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 422 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6929-58-1 (в пер.).

Смолянко, А. В. Не покриви душой: (Умысел и клевета унижали людей совести и долга, а на восстановление правды ушли годы. Повесть. Документально.) / Анатолий Смолянко. — Минск: Смэлток, 2010. — 96 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6917-57-1.

Соколова, Н. М. Наследие: [проза] / Нина Соколова. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 103 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-29-9.

Стизорик, Т. М. Младший рыцарь: баллады и сказки / Тереза Стизорик. — Минск: Вараксин А. Н., 2009. — 429 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6929-51-2.

Суховило, А. Н. Я хотел быть поэтом: стихи / Анатолий Суховило. — Витебск: Витебская областная типография, 2010. — 151 с. — Часть текста на белорусском языке. — 70 экз. — ISBN 978-985-534-006-6.

Трахименок, С. А. Российский триллер: трилогия / Сергей Трахименок. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 269 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-02-1184-2 (в пер.).

Чен, М. Метаморфозы: стихи: школьные, хулиганские, лирика / Марина Чен; [фото: Юлия Отто, Катя Йе]. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 145 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6929-62-8.

Яковлева, М. Кофе с солью: лирика / Марта Яковлева. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 118 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6929-57-4.

SMS. Приколы для любимых / [автор-составитель Ч. М. Адамчик]. — Минск: Современный литератор, 2009. — 63 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-14-1377-1.

Беларуская літаратура

Барадулін, Р. Маладзік над стэпам: вершы / Рыгор Барадулін. — Рэпрынтнае выд. — Мінск: Медысонт, 2010. — 106 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6887-64-5.

Вайцяшонак, М. А. Асадніца: [вершы] / Марыя Вайцяшонак; [фотаздымкі аўтара]. — Мінск: В. Хурсік, 2010. — 96 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6888-10-9.

Вішнёў, З. Ю. Замак пабудаваны з крапівы: раман / Зміцер Вішнёў. — Мінск: Галіяфы, 2010. — 295 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6906-32-2.

Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта: аўтэнтык / Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч; [укладанне, прадмова Язэпа Янушкевіча]. — Мінск: Смэлтак, 2009. — 24 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6917-48-9.

Кавалёў, С. А. Шлях: Твары. Думкі. Галасы: гісторыя ў адценнях беларускага духу: [вершы] / Сяргей Кавалёў. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 391 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6930-77-8.

Клышка, А. А. Мінская зямля: [паэма] / Алесь Клышка; [фотамастак Данііл Парнюк]. — Мінск: Смэлтак, 2010. — 79 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6917-58-8 (у пер.).

Някляеў, У. П. Выбраныя творы / Уладзімір Някляеў; [укладанне, каментар Вольгі Болдыравай; прадмова Рыгора Барадуліна; фотаздымкі В. Болдыравай і інш.]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 572 с. — 1000 экз. (1-шы з-д 500). — ISBN 978-985-6930-74-7 (у пер.).

Папковіч, У. А. Рэшта: вершы / Уладзімір Папковіч. — Мінск: Медысонт, 2010. — 63 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6887-65-2.

Саламаха, У. П. Там, дзе самота і радасці...: аповесці / Уладзімір Саламаха. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 238 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-6941-30-9 (у пер.).

Сіпакоў, Я. Зялёны лісток на планеце Зямля. Партрэт Беларусі: эсэ / Янка Сіпакоў. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя, 2010. — 362 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-11-0497-6 (у пер.).

Срэбны блюз: зборнік твораў: у 2 ч. / ДУ «Мінскі абласны цэнтр народнай творчасці», Народны клуб самадзейных кампазітараў і паэтаў «Жывіца»; [укладальнік Карнаухава Ірына Аляксандраўна]. — Мінск: Печанко А. Г., 2010 — 572 с. — ISBN 978-985-6952-38-1.

Ч. 1: Паэзія. — 2010. — 215 с. — Частка тэксту на рускай мове. — Змяшчае аўтараў: Акуленок В., Ананьина С., Багдановіч Л., Бандаровіч А., Брицкая Е., Быкова С., Быль В., Вайцяховіч Н., Валошка Н. (Настасся Азарка), Гасціловіч З., Грэсь Г., Гузеева Р., Дзікая А., Дзянскевіч А., Дорош Г., Емельянаў А., Кажура В., Калкоўская З., Каляда К., Каляда Т., Кананові ч І., Карнаухова И., Карпуць Я., Кішко Я., Ключеневич Л., Косік Т., Лявітан Ж., Любанец С., Марин Н., Мацнева В., Мацюк Б., Мозгов А., Мялешка Л., Наўчанкова А., Нічыпаровіч Г., Нупрэйчык Г., Патуло Е., Паўлоўскі С., Подашевская Р., Попова В., Прадзядовіч Я., Прокарина О., Прокофьев С., Радкевич Е., Рунцэвіч У., Сакалова В., Синкевич С., Ситникова А., Цанунін У., Цветкова Т., Чайко Н., Шаповалова М., Шкода А., Шкода Е., Шчарбакова В., Яблонский Д. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-39-8.

Трубач, Л. М. Паміж песняй і болем: выбраныя творы / Леанід Трубач; [укладанне і прадмова Сяргея Чыгрына]. — Мінск: Кнігазбор, 2010. — 139 с.— Змяшчае аўтараў: Пракаповіч І., Трапашка А., Трубач Т., Хаўстовіч М. — 200 экз. — ISBN 978-985-6930-75-4 (у пер.).

Катюшенко, М. П. Урок молчания: роман: перевод с белорусского автора / Михаил Катюшенко; [автор послесловия Валер Санько]. — Мінск: Смэлток, 2010. — 271 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6917-56-4.

Літаратура на індаіранскіх мовах

Омар Хайям. Рубаи / Омар Хайям. — Минск: Харвест, 2010. — 383 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-4928-6.

Мастацкая літаратура для дзяцей і юнацтва

Андерсен, Х. К. Гадкий Утенок: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Ханс Кристиан Андерсен; [художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0135-9.

Веселая семейка: сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 63 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-503-5 (в пер.).

Веселая семейка-2: сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 48 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-504-2 (в пер.).

Веселая семейка-7: сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 48 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-509-7 (в пер.).

Веселая семейка-8: сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 46 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-510-3 (в пер.).

Гоголь, Н. В. Мертвые души: поэма / Н. В. Гоголь. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 380 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1191-0.

Грибоедов, А. С. Горе от ума: комедия в 4 действиях, в стихах / А. С. Грибоедов. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 109 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1193-4.

Гримм, Я. Бременские музыканты: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / братья Гримм; [художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук; литературная обработка Сергея Кузьмина]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0136-6.

Жадный Волк: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор и Алиса Чайчук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0129-8.

Красная Шапочка: раскраска. — Минск: Юнипресс, 2010. — 15 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-183-6.

Маша и Медведь: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор и Алиса Чайчук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0134-2.

Медведь и Конь: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор и Алиса Чайчук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0128-1.

Мышкин хлеб: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор и Алиса Чайчук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0127-4.

Пушкин, А. С. Евгений Онегин: роман в стихах / А. С. Пушкин. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 228 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1193-4.

Соломенный бычок: украинские народные сказки: [для чтения взрослыми детям / составитель А. Н. Малей; художник С. А. Волков]. — Минск: Беларуская Энцыклапедыя, 2010. — 126 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-11-0494-5 (в пер.).

Строптивая Цапля: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор и Алиса Чайчук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0126-7.

Федот-стрелец: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / литературная обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 10 с. — 8050 экз. — ISBN 978-985-17-0137-3.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Воскресное чудо: рассказы для детей: [для младшего и среднего школьного возраста] / составитель Борис Ганаго; художница Светлана Михадюк. — Минск: Братство в честь Святого Архистратига Михаила в г. Минске Минской епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 70 с. — Содержит авторов: Ганаго Л., Клещенок Т., Куцко С., Кушнерова Г., Михадюк С., Прохорова Н., Радкевич С., Романовский Г., Чумак А. — 10500 экз. — ISBN 978-985-6484-81-3.

Все самые главные правила поведения для воспитанных детей: [для младшего школьного возраста / автор текста И. Е. Маскалик]. — Минск: Харвест, 2009. — 95 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7583-4.

Ганаго, Б. А. Детям о Слове: рассказы для детей: [для младшего и среднего школьного возраста] / Борис Ганаго; художница Наталья Сорока. — Минск: Братство в честь Святого Архистратига Михаила в г. Минске Минской епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 68 с. — В книге также рассказы автора: Ганаго Л. И. — 10500 экз. — ISBN 978-985-6484-82-0.

Ганаго, Б. А. Об образе Божием: рассказы для детей: [для среднего и старшего школьного возраста] / Борис Ганаго; художница Наталья Сорока. — Минск: Братство в честь Святого Архистратига Михаила в г. Минске Минской епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 70 с. — В книге также рассказы автора: Ганаго Л. И. — 10500 экз. — ISBN 978-985-6484-89-9.

Ганаго, Б. А. Помыслы сердца: рассказы для детей: [для среднего и старшего школьного возраста] / Борис Ганаго; художница Наталья Сорока. — Минск:

Братство в честь Святого Архистратига Михаила в г. Минске Минской епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 70 с. — В книге также рассказы автора: Ганаго Л. И. — 10500 экз. — ISBN 978-985-6484-83-7.

Дашкевич, Т. Н. Поделись немножко: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник – Елена Карпович]. — Изд. 2-е. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 12 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6876-75-5.

Дашкевич, Т. Н. Про добрую Пчелку: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник – Елена Карпович]. — Изд. 2-е. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 16 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6876-74-8.

Дашкевич, Т. Н. Про добрую Сову: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник – Елена Карпович]. — Изд. 2-е. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 16 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6876-73-1.

Карнаухова, Т. Г. Киса: стихи для малышей: [для чтения взрослыми детям дошкольного и для младшего школьного возраста] / Тамара Карнаухова; [художник А. Ю. Кожановский]. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 31 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-517-2 (в пер.).

Машков, В. Г. Между «А» и «Б»: повесть / Владимир Машков; [художник Елена Карпович]. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010. — 126 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1173-6.

Небесный гость: рассказы для детей: [для среднего и старшего школьного возраста] / составитель Борис Ганаго; художница Светлана Михадюк. — Минск: Братство в честь Святого Архистратига Михаила в г. Минске Минской епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 70 с. — Содержит авторов: Аксенюк А., Боганева Е., Ганаго Л., Кистенева З., Куликова И., Кумагерчик Е., Марцева Т., Пилецкая И., Прохорова Н., Степанова Е., Таутько О. — 10500 экз. — ISBN 978-985-6484-80-6.

Поздняков, М. П. Забавная азбука: [стихи: для дошкольного и младшего школьного возраста] / Михаил Поздняков. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 31 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-518-9 (в пер.).

Рашкевич, В. Ф. Про лисенка Фоку и его друзей: [для чтения взрослыми детям дошкольного и для младшего школьного возраста] / В. Ф. Рашкевич; [художник А. Ю. Кожановский]. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 54 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-515-8 (в пер.).

Соколова, Н. М. Солнечный балаганчик: сказки, рассказы, песни / Нина Соколова; [редактор В. П. Потапов]. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 95 с. — Часть текста на белорусском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-6952-27-5.

Шамко, В. К. Колыбелька: [для дошкольного возраста] / Владимир Шамко. — Минск: Сталия, 2010. — 300 экз. — ISBN 978-985-6670-71-1.

Беларуская літаратура

Жук, А. Крынічка Буль-Буль: казкі / Анатоль Жук, Віялета Богдан, Уладзімір Васькоў; [укладальнік Алена Масла; ілюстрацыі Сафіі Піскун, Аксаны Аракчэевай, Лізаветы Пастушэнка]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 65 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-02-1130-9 (у пер.).

Кавалеўскі, А. М. Мой сябра анёлак: вершы: [для малодшага школьнага ўзросту] / Арцём Кавалеўскі; [мастак Дар'я Чарняўская]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 36 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6941-13-2.

Караткевіч, В. Г. Жыве на свеце шчасце: казкі для дзяцей і дарослых / Вольга Караткевіч; [малюнкі: Караткевіч В. Г.]. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2010. — 139 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-471-337-3 (у пер.).

Карызна, У. І. Лепяць ластаўкі гняздзечкі: вершы, загадкі, казкі: [для малодшага школьнага ўзросту] / Уладзімір Карызна; [ілюстрацыі: Таццяна Беразенская, Наталля Каламейцава]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 134 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6720-75-1 (у пер.).3

Касмінка, Т. Казкі: паводле народнага (для дзяцей, і не толькі) / Тарас Касмінка. — Мінск: Смэлтак, 2010. — 162 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-6917-61-8.

Краіну родную люблю: зборнік паэзіі: [для старэйшага школьнага ўзросту / укладанне: Мікола Мінзер]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 278 с. — Змяшчае аўтараў: Баравікова Р., Башлакоў М., Бічэль Д., Галубовіч Л., Глевіч Н., Камейша К., Караткевіч У., Карызна У., Кебіч Л., Мятліцкі М., Падлінская З., Пазнякоў М., Панчанка П., Пашкоў Г., Пісьмянкоў А., Пракаповіч І., Рублеўская Л., Салтук А., Танк М., Трафімава Т., Цыбульскі К., Шабовіч М., Шніп В., Янішчыц Я. — 18519 экз. — ISBN 978-985-6941-26-2 (у пер.).

Масла, А. С. Першая Прыгажуня: мудрыя казкі – малым і вялікім падказкі: [для сярэдняга школьнага ўзросту] / Алена Масла; [мастак Тамара Шэлест]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 132 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-69-41-24-8 (у пер.).

Самы разумны: беларускія народныя казкі: [для чытання дарослымі дзецям / укладальнік Н. В. Філіповіч; мастак С. А. Волкаў]. — 2-е выд. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя, 2010. — 101 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-11-0500-3 (у пер.).

Сцяпанава, Я. Р. Купалінка: казкі, быліна / Ясенія Сцяпанава; [мастак В. П. Славук]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 75 с. — Тэкст паралельна на беларускай і рускай мовах. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1126-2 (у пер.).

Тэорыя літаратуры

Актуальные проблемы исследования англоязычных литератур: международный сборник научных статей / Белорусский государственный университет, Филологический факультет, Кафедра зарубежной литературы. — Минск: РИВШ, 2003–

Вып. 8: Women in literature: актуальные проблемы изучения англоязычной женской литературы / [редколлегия: А. М. Бутырчик, Н. С. Поваляева, В. В. Халипов]. — 2010. — 117 с. — Часть текста на английском, белорусском и украинском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-343-5.

Бобла, И. М. Литературное чтение: учебное пособие для 3-го класса 1-го отделения вспомогательной школы с русским языком обучения: в 2 ч. / И. М. Бобла, М. В. Летошко, В. И. Радионова. — Минск: Народная асвета, 2010– — ISBN 978-985-03-1336-2 (в пер.).

Ч. 1. — 2010. — 116 с. — 1469 экз. — ISBN 978-985-03-1337-9.

Букаев, А. И. Филологический анализ произведений зарубежной (немецкоязычной) литературы XX века = Philologische analyse von werken auslä ndischer (deutschsprachiger) Literatur des XX. Jahrhunderts: пособие по специализации «Зарубежная литература»: [для студентов] / А. И. Букаев, Л. С. Букаева; Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный лингвистический университет. — Минск: МГЛУ, 2010. — 299 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-460-366-7.

Воропаева, В. С. Литературное чтение: учебное пособие для 2-го класса специальных общеобразовательных школ с русским языком обучения: в 2 ч. / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова. — 2-е изд., дополненное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 2564 экз. — ISBN 978-985-03-1274-7 (в пер.).

Ч. 1. — 108 с. — ISBN 978-985-03-1275-4.

Ч. 2. — 102 с. — ISBN 978-985-03-1276-1.

Пинчук, Т. Ф. Русская литература: 9-й класс: ответы на вопросы учебного пособия «Русская литература. 9 класс» авторов О. И. Царевой, В. А. Капцева, Н. П. Капшай / Т. Ф. Пинчук. — Минск: Юнипресс, 2010. — 126, с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-163-8.

Слесарев, А. Г. Баллада и миф / Алексей Слесарев. — Минск: Литературный свет, 2009. — 166 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-6943-03-7.

Беларуская літаратура

Бобла, І. М. Літаратурнае чытанне: вучэбны дапаможнік для 3-га класа 1-га аддзялення дапаможнай школы з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / І. М. Бобла, М. В. Лятошка, Ф. І. Шалабасава. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 823 экз.

Ч. 1. — 2010. — 133, с. — ISBN 978-985-12-03-1279-2 (у пер.).

Ч. 2. — 2010. — 126 с. — ISBN 978-985-12-03-1280-8 (у пер.).

Максім і Гаўрыла Гарэцкія. Жыццё і творчасць: XVII Гарэцкія чытанні (прысвячаюцца Году роднай зямлі): матэрыялы чытанняў, Мінск, 9 красавіка 2009 г. / [рэдкалегія: Р. Гарэцкі (адказны рэдактар) і інш.]. — Мінск, 2009. — 199 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 110 экз.

Пінчук, Т. Ф. Беларуская літаратура: 11-ты клас: адказы на пытанні вучэбнага дапаможніка «Беларуская літаратура. 11 клас» пад рэдакцыяй З. П. Мельнікавай, Г. М. Ішчанкі / Т. Ф. Пінчук. — Мінск: Юніпрэс, 2010. — 174 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-131-7.

Творчасць Івана Навуменкі: славянскі, еўрапейскі, сусветны кантэкст: рэспубліканская навуковая канферэнцыя да 85-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі акадэміка І. Я. Навуменкі (Мінск, 16 лютага 2010 г.) / [рэдкалегія: Лаўшук С. С. (навуковы рэдактар) і інш.]. — Мінск: Права і эканоміка, 2010. — 472 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-795-9.

ГЕАГРАФІЯ. БІЯГРАФІІ. ГІСТОРЫЯ

Краязнаўства

Чачэршчына, нам дадзеная лёсам...: мінулае і сучаснасць Чачэрскага краю: гісторыка-культурны і фальклорна-этнаграфічны зборнік, прысвечаны 850-годдзю Чачэрска / Чачэрскі раённы выканаўчы камітэт, Гомельскі дзяржаўны універсітэт ім. Францыска Скарыны, Швейцарское ўпраўленне па развіцці і супрацоўніцтве ў Беларусі; [аўтары і складальнікі: Атрошчанка С. І. і інш.; адказны рэдактар У. І. Коваль]. — Гомель: Полеспечать, 2010. — 298 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1027 экз. — ISBN 978-985-6632-87-0 (у пер.).

Люди. События. Факты, 2009–2010 / [составители: А. И. Асфура и др.]. — Минск: БелТА, 2010. — 299 с. — 1010 экз. — ISBN 978-985-6828-47-1.

Шиманский, М. Н. Моя вера – моя Беларусь: сборник очерков / Михаил Шиманский. — Минск: Беларусь, 2010. — 268 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-01-0865-4 (в пер.).

Геаграфія

Шереметьева, Т. Л. 100 чудес света, которые необходимо увидеть / [Шереметьева Татьяна Леонидовна]. — Минск: Харвест, 2010. — 279 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-4081-8 (в пер.).

Геаграфія Беларусі

Сахар, Л. М. Геаграфія Беларусі: вучэбны дапаможнік для 10-га класа 1-га аддзялення дапаможнай школы з беларускай мовай навучання / Л. М. Сахар; пад рэдакцыяй: Н. У. Навуменка; [пераклад з рускай мовы В. М. Дударавай]. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 166 с. — 1193 экз. — ISBN 978-985-03-1261-7 (у пер.).

Гісторыя

Усеагульная гісторыя

История восточных славян: хрестоматия : в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка; [составители: Н. М. Забавский и др.; под общей редакцией А. П. Житко]. — Минск: БГПУ, 2010– — ISBN 978-985-501-876-7.

Ч. 1: Внутренняя политика царизма (1861–1917 гг.). — 2010. — 298 с. — — 150 экз. — ISBN 978-985-501-848-4.

Сумко, Е. В. История западных славян: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-21 03 01-01 «История (отечественная и всеобщая)» / Е. В. Сумко; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 220 с. — 45 экз. — ISBN 978-985-531-031-1.

Гісторыя зарубежных краін

Гардзіенка, Н. С. Беларусы ў Вялікабрытаніі / Наталля Гардзіенка; Міжнароднае грамадскае аб'яднанне «Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына». — Мінск: Медысонт, 2010. — 617 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6887-63-8 (у пер.).

Гісторыя Расіі.
Гісторыя СССР у цэлым

4030. Алексеев, В. Г. Истинное: с горечью и с надеждой: исторический анализ политических событий / Василий Алексеев. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 215 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-69-29-63-5.

Голденков, М. А. Наполеон и Кутузов: неизвестная война 1812 г.: [забытые герои, неизвестные сражения и трагедия великих армий] / Михаил Голденков. — Минск: Современная школа, 2010. — 318 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-513-893-9 (в пер.).

Голденков, М. А. Русь – другая история: [Украина, Беларусь, Литва] / Михаил Голденков. — 4-е изд. — Минск: Современная школа, 2010. — 384 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-513-919-6 (в пер.).

Егорычев, В. Е. Правда и ложь на весах истории. Великая Отечественная война Советского Союза в контексте Второй мировой войны: монография / В. Е. Егорычев; под научной редакцией И. И. Ковкеля; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2009. — 331 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-201-0.

Чудаев, М. Ф. Словарь казачьих терминов: (из истории казачества) / Чудаев М. Ф.; [редколлегия: Ерохин В. И., Мелешкевич Г. И., Мельников Н. А.]; Православное Братство св. Георгия Победоносца в Минске, Представительство Кубанской казачьей ассоциации в Беларуси, Черноморский казачий кош. — Минск: Энциклопедикс, 2010. — 178 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-6958-03-1.

Гісторыя Беларусі

Гісторыя культуры Беларусі: дапаможнік для студэнтаў усіх спецыяльнасцей / В. М. Папко [і інш.]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны універсітэт, Кафедра сацыяльна-палітычных і гістарычных навук. — Брэст: БрДТУ, 2010. — 97 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-493-146-3.

Косман, М. З гісторыі і культуры Вялікага княства Літоўскага / Марцэлі Косман; [укладанне Генадзя Сагановіча]; пераклад з польскай [мовы С. Ішчанкі і інш.]. — Мінск: Медысонт, 2010. — 446 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6887-60-7.

Масляніцына, І. А. Беларусь далетапісная: гістарычныя нарысы / Ірына Масляніцына, Мікола Багадзяж; [мастак Арлен Кашкурэвіч]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 221 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6720-79-9 (у пер.). — ISBN 978-985-6720-9 (памылк.).

Вклад белорусского народа в Великую Победу: материалы республиканской научно-практической конференции (Минск, 27 ноября 2009 г.) / [редколлегия: Е. А. Гребень (ответственный редактор) и др.]. — Минск: БГАТУ, 2010. — 208 с. — Часть текста на белорусском языке. — 120 экз. — ISBN 978-985-519-217-7.

Войнилович, Э. Воспоминания / Эдвард Войнилович; [составитель: ксендз-магистр Владислав Завальнюк; перевод с польского Владислава Завальнюка; предисловие: Януш Ивашкевич]. — Минск, 2007. — 379 с. — Часть текста на белорусском языке. — 250 экз.

Коневеро, Л. И. Дорогой жизни: воспоминания: к 65-летию Великой Победы, 70-летию Клецкого района и своему 85-летнему юбилею / Леонид Коневеро. — Несвиж: Несвижская укрупненная типография, 2010. — 65 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6796-44-2 (в пер.).

Кукса, А. Н. Взаимодействие национальных движений Белоруссии и Украины в 1917–1922 гг. / А. Н. Кукса. — Минск: РИВШ, 2010. — 193 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-347-3.

Лигута, В. Н. У Сморгони, под знаком Святого Георгия: солдатам и офицерам российской армии, павшим в боях Первой мировой войны на белорусской земле, посвящается / Владимир Лигута; [автор предисловия Цитович Борис Борисович]. — Минск: Издательство Виктора Хурсика, 2010. — 249 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6888-25-3.

Павлович, Р. К. Малоизвестные страницы истории БССР в годы Великой Отечественной войны (1941–1944) / Р. К. Павлович; [научный редактор В. В. Тугай]. — Минск: Смэлток: В. Хурсик, 2010. — 239 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-6917-60-1 (Смэлток). — ISBN 978-985-6888-36-9 (В. Хурсик) (в пер.).

Пурышева, Н. М. История Беларуси: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / Н. М. Пурышева, М. И. Старовойтов. — 2-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 159 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-033-0.

Сасим, А. М. История Беларуси: с древнейших времен до 1945 г.: ответы на билеты: 9-й класс: [для подготовки к экзаменам, 2010] / А. М. Сасим. — Минск: Экоперспектива, 2010. — 119 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-469-321-7.

Сироткин, А. А. Сборник тестовых заданий по истории Беларуси: учебно-методическое пособие для студентов 1-го курса лечебного, медико-диагностического факультета и факультета по подготовке специалистов для зарубежных стран / А. А. Сироткин; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра общественно-гуманитарных наук. — Гомель: ГГМУ, 2010. — 79 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-506-290-6.

Татаринов, Ю. А. Города Беларуси в некоторых интересных исторических сведениях: Брестчина / Юрий Татаринов. — Минск: Смэлток, 2010. — 171 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6917-55-7.

Уроки холокоста: история и современность / Union of Councils for Jews in FSU, МБФ «Возрождение – Старт». — Минск: Ковчег, 2009–

Вып. 2: Дело Маши Брускиной / ... Национальный архив Республики Беларусь; [составители: Я. З. Басин и В. Д. Селеменев]. — 2009. — 218 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6756-99-6.

Вып. 3 / [научный редактор Захар Шибеко]. — 2009. — 240 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-6950-05-9.

Ходина, Т. Ф. История Беларуси: билеты в вопросах и ответах: 9-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Ходина Т. Ф., Лойко О. П. — Минск: Юнипресс, 2010. — 174 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-160-7.

Черепица, В. Н. Звенья цепи единой: большие и малые события в истории Гродненщины XIX–XX столетий: монография / В. Н. Черепица; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2009. — 607 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-515-229-4 (в пер.).

Чернявская, Ю. В. Белорусы. От «тутэйшых» — к нации / Юлия Чернявская; под общей редакцией А. Е. Тараса. — Минск: ФУАинформ, 2010. — 510 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6868-27-9.

Будаўнічыя матэрыялы

Каталог продукции-2010. Изделия энергосберегающие в строительстве / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь, Научно-производственное республиканское унитарное предприятие «Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации» (БелГИСС). — Минск: БелГИСС, 2010. — X, 85 с. — 15 экз.

Санітарна-тэхнічнае абсталяванне будынкаў і яго мантаж

50 лет на пути созидания: [к юбилею предприятия] / ЗАО «Севзапмонтажавтоматика»; [автор текста и составитель: А. В. Курило; фото: С. В. Погодский, Н. М. Зенович]. — Минск: Тэхналогія, 2010. — 32 с. — 600 экз.

МАСТАЦТВА. ЗАБАВЫ. ВІДОВІШЧЫ. СПОРТ

Агульныя пытанні мастацтва

Шыдлоўскі, С. А. Эстэтыка: вучэбна-метадычны комплекс: [для студэнтаў] / С. А. Шыдлоўскі; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Полацкі дзяржаўны універсітэт. — Наваполацк: ПДУ, 2010. — 115 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-531-014-4.

Архітэктура

Сборник базовых цен на проектирование железных дорог: [СБЦ 3-2008: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 10.12.07 с введением в действие с 01.01.08]. — 3-е изд. — Минск: Белстройцентр, 2010. — 28 с. — 56 экз. — ISBN 978-985-6890-27-0.

Сборник базовых цен на проектирование объектов горнодобывающей и горноперерабатывающей промышленности: [СБЦ 5-2008: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 10.12.07 с введением в действие с 01.01.08]. — 2-е изд. — Минск: Белстройцентр, 2010. — 36 с. — 56 экз. — ISBN 978-985-6890-28-7.

Сборник базовых цен на проектирование объектов метрополитена и дополнительных устройств: [СБЦ 13-2008: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 10.12.07 с введением в действие с 01.01.08]. — 2-е изд. — Минск: Белстройцентр, 2010. — 15 с. — 56 экз. — ISBN 978-985-6890-30-0.

Сборник базовых цен на проектирование объектов нефтедобывающей промышленности: [СБЦ 7-2008: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 10.12.07 с введением в действие с 01.01.08]. — 2-е изд. — Минск: Белстройцентр, 2010. — 11 с. — 56 экз. — ISBN 978-985-6890-33-1.

Сборник базовых цен на проектирование промышленных печей, сушил, дымовых и вентиляционных труб, конструкций тепловой изоляции и антикоррозийной защиты: [СБЦ 16-2008: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 10.12.07 с введением в действие с 01.01.08]. — 3-е изд. — Минск: Белстройцентр, 2010. — 39 с. — 56 экз. — ISBN 978-985-6890-31-7.

Сборник базовых цен на разработку градостроительных проектов: [СБЦ 17-2008: утверждено Министерством архитектуры и строительства Республики Беларусь 10.12.07 с введением в действие с 01.01.08]. — 3-е изд. — Минск: Белстройцентр, 2010. — 12 с. — 56 экз. — ISBN 978-985-6890-32-4.

Стеликов, Н. Е. Гармония древнеегипетской архитектуры: монография / Н. Е. Стеликов; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Главное управление образования, науки и кадров, Белорусская государственная сельскохозяйственная академия. — Горки: БГСХА, 2009. — 107 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-467-254-0.

Строительство, оборудование, техническое обслуживание, ремонт и реконструкция спортивных сооружений, зданий, объектов и мест для занятий физической подготовкой: [пособие для специалистов / Гавриченко В. А. и др.]; Государственное учреждение «Спортивный комитет Вооруженных Сил Республики Беларусь». — Минск: [РУМЦ ФВН], 2009. — 400 с. — 300 экз.

1000 произведений искусства, которые необходимо увидеть, прежде чем умрешь / [автор-составитель Вера Надеждина]. — Минск: Харвест, 2010. — 799 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-16-7949-8.

1000 произведений искусства, которые необходимо увидеть, прежде чем умрешь / [автор-составитель Вера Надеждина]. — Минск: Харвест, 2010. — 799 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-6316-9 (в пер.).

Выяўленчае мастацтва. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва

Маляванне і чарчэнне

Блейк, В. Как начать рисовать: [перевод с английского] / Вендон Блейк ; рисунки Фердинанда Петри. — 5-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 141 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-0945-0.

Инженерная графика: учебно-методический комплекс для студентов технических специальностей: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет; под общей редакцией С. В. Ярмоловича. — Новополоцк: ПГУ, 2008–2010. — ISBN 978-985-418-641-2.

Ч. 2: Машиностроительное черчение: в 2 кн., кн. 1 / составители: С. В. Ярмолович, В. Н. Баженов, А. Н. Селицкий. — 2009. — 186 с. — 320 экз. — ISBN 978-985-418-890-4.

Ч. 2: Машиностроительное черчение: в 2 кн., кн. 2 / составители: С. В. Ярмолович, В. Н. Баженов, А. Н. Селицкий. — 2009. — 199 с. — 320 экз. — ISBN 978-985-418-995-6.

Харт, К. Манга-мания. Крутые девчонки / Кристофер Харт; [перевел с английского О. Г. Белошеев; художники: Дениза Акеми и др.]. — Минск: Попурри, 2010. — 143 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-15-1020-3.

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Мастацкія промыслы

Вышивка лентами: [инструменты и материалы, пошаговые уроки, цветовая гармония вышивки, вышивка на изделиях]. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7310-6 (в пер.).

Королевич, Ю. Н. Стекло в архитектуре. Использование пластических возможностей стекла в монументальном искусстве: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных учреждений по специальности 15 01 02 «Монументально-декоративное искусство» / Ю. Н. Королевич; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусская государственная академия искусств. — Минск: БГАИ, 2008. — 100 с. — 20 экз.

Ликсо, Н. Л. Бисер: [украшения, фигурки животных, цветы] / Н. Л. Ликсо. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-16-7305-2 (в пер.).

Чернышева, Л. А. Лоскутное шитье: полная энциклопедия / [Чернышева Людмила Александровна]. — Минск: Харвест, 2010. — 207 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-3926-3 (в пер.).

Жывапіс. Графіка

Кірэеў, М. У. Кампазіцыя ў жывапісе: вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці «Жывапіс» / М. Кірэеў; Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў. — Мінск: БДАМ, 2008. — 220 с. — 35 экз.

Аверченко, Н. В. Изображение объектов животного и растительного мира: методические рекомендации / Н. В. Аверченко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 31 с. — 90 экз.

Музыка

Двужильная, И. Ф. Американский музыкальный минимализм / И. Ф. Двужильная. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 282 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6929-53-6.

Кіно

Иванов, П. В. Основы сценарного мастерства: учебно-методическое пособие для направлений специальности «Режиссура»: «Режиссура телевидения», «Режиссура художественного фильма» / П. В. Иванов; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусская государственная академия искусств. — Минск: БГАИ, 2009. — 57 с. — 30 экз.

Иванов, П. В. Технология производства музыкального клипа: учебно-методическое пособие для направления специальности «Режиссура (телевидение)» / П. В. Иванов; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусская государственная академия искусств. — Минск: БГАИ, 2008. — 30 с. — 30 экз.

Тэатр. Сцэнічнае мастацтва. Драматычныя прадстаўленні

Смольскі, Р. Б. Сінхронна з часам: актуальныя праблемы развіцця беларускага тэатра / Рычард Смольскі, Андрэй Ракаў, Вячаслаў Грыбайла; Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ім. К. Крапівы НАН Беларусі. — Мінск: БДАМ, 2010. — 265 с. — 300 экз. — ISBN 985-6708-03-6.

Сучасны беларускі тэатр: здабыткі, праблемы, перспектывы: матэрыялы Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі, 19 снежня 2007 г. / [рэдкалегія: Р. Б. Смольскі (галоўны рэдактар) і інш.]. — Мінск: БДАМ, 2008. — 213 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз.

Саркисьян, В. В. Сценический танец: учебное пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Актерское искусство»: [в 3 т.] / В. В. Саркисьян; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусская государственная академия искусств. — Минск: БГАИ, 2008 — ISBN 978-985-6708-24-7.

Т. 1. — 2008. — 257 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-6708-25-4.

Т. 2. — 2008. — 227 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-6708-26-1.

Грамадскія забавы і святкаванні

Лучшие сценарии вечеринок, праздников и застольных игр для нетрезвых компаний / [автор-составитель А. И. Брестский]. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2010. — 254 с. — 4000 экз. — ISBN 978-5-17-013649-0 (АСТ). — ISBN 978-985-13-3083-2 (Харвест) (в пер.).

Спорт. Гульні. Фізічная культура. Спартыўныя гульні

Белорусский государственный университет физической культуры (Минск). Информационно-аналитический бюллетень / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Белорусский государственный университет физической культуры. — Минск: БГУФК, 2008-

№ 7 / [составители: Т. Д. Полякова, И. В. Усенко]. — 2010. — 256 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-6953-05-0.

Массовая физическая культура Брестской области / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Государственное учреждение «Республиканский учебно-методический центр физического воспитания населения», Управление физической культуры, спорта и туризма Брестского областного исполнительного комитета; [составители: В. Л. Прохоцкий, Г. В. Козловская, П. Г. Ворон]. — Минск: РУМЦ ФВН, 2009. — 83 с. — 230 экз.

Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре, спорту и туризму: материалы XI Международной научной сессии по итогам НИР за 2009 г. (Минск, 15–16 апреля 2010 г.): молодежь – науке / [редколлегия: М. Е. Кобринский (главный редактор) и др.]. — Минск: БГУФК, 2010. — 351 с. — Часть текста на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-6953-07-4.

Научно-исследовательский институт физической культуры и спорта Республики Беларусь (Минск). Научные труды НИИ физической культуры и спорта Республики Беларусь / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Научно-исследовательский институт физической культуры и спорта Республики Беларусь. — Минск, 2002

Вып. 9 / [редколлегия: Н. Г. Кручинский (главный редактор) и др.]. — РУМЦ ФВН, 2010. — 374 с.: ил. — Часть текста на английском языке. — 150 экз.

Опыт организации спортивно-массовой и физкультурно-оздоровительной работы ОАО «Барановичхлебопродукт» / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, ГУ «Республиканский учебно-методический центр физического воспитания населения»; [составитель: В. Л. Прохоцкий]. — Минск: РУМЦ ФВН, 2009. — 22 с. — 230 экз.

Организационно-методические основы тренировки по пауэрлифтингу спортсменов-инвалидов с нарушениями опорно-двигательного аппарата: методическое пособие / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина, Управление физической культуры, спорта и туризма Брестского облисполкома, Областной учебно-методический центр по физическому воспитанию населения, Кафедра оздоровительной и лечебной физической культуры; [авторы-составители: Зиновчик А. Л. и др.]. — Брест: БрГУ, 2010. — 83 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-473-519-1.

Постановление «Об утверждении инструкции о материально-техническом обеспечении Национальных и сборных команд Республики Беларусь по видам спорта, иных лиц в международных спортивных мероприятиях»: [утверждено Министерством спорта и туризма Республики Беларусь 27.10.09]. — Минск: [РУМЦ ФВН], 2010. — 73 с. — 150 экз.

Республиканские спортивные мероприятия для жителей села в 2010 году / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь. — Минск: [Республиканский учебно-методический центр физического воспитания населения], 2010. — 26 с. — 250 экз.

Сборник регламентирующих материалов по организации массовой физкультурно-оздоровительной и спортивной работы в организациях / Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Государственное учреждение «Республиканский учебно-методический центр физического воспитания населения»; [составитель — А. В. Екимова]. — Минск: РУМЦ ФВН, 2010. — 55 с. — 50 экз.

Спортивно-оздоровительный комплекс «Олимпийский» = The Sports Complex «Olympyisky» / Национальный олимпийский комитет Республики Беларусь. — Минск, 2010. — 47 с. — Параллельно на русском и английском языках. — 1000 экз.

Футбол – методика судейства: учебно-методическое пособие / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [составители: В. А. Школьников, С. П. Шмолик, В. И. Ягляк]. — Брест: БрГУ, 2010. — 170 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-512-2.

Інфармацыйныя тэхналогіі. Вылічальная тэхніка. Апрацоўка даных

Інфарматыка: вучэбны дапаможнік для 8-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / [А. Л. Міняйлава і інш.; пераклад з рускай мовы Н. М. Алганавай]. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 189 с. — 23660 экз. — ISBN 978-985-03-1343-0 (у пер.).

Информатика: учебное пособие для 8-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / [Е. Л. Миняйлова и др.]. — Минск: Народная асвета, 2010. — 189 с. — 91150 экз. — ISBN 978-985-03-1342-3 (в пер.).

Пассивные технические средства обеспечения информационной безопасности от утечки по электромагнитному, оптическому и акустическому каналам / [Х. М. Альлябад и др.]; под редакцией Л. М. Лынькова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Минск: Бестпринт, 2010. — 225 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6963-11-0 (ошибоч.).

Суперкомпьютерные системы и их применение: SSA'2010: третья международная научная конференция, 25–27 мая 2010 г., Минск: доклады: [в 2 т.] / научный редактор В. В. Анищенко]. — Минск: ОИПИ НАН Беларуси, 2010. — 150 экз. — ISBN 978-985-6744-58-0.

Т. 1. — 265 с. — ISBN 978-985-6744-59-7.

Т. 2. — 186 с. — ISBN 978-985-6744-60-3.

Тепляков, А. А. Основы безопасности и надежности информационных систем: пособие для студентов высших учебных заведений по специальности 1-26 03 01 «Управление информационными ресурсами» / А. А. Тепляков, А. В. Орлов; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 309 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-457-985-6.

Технические средства защиты информации: тезисы докладов VIII Белорусско-российской научно-технической конференции (Браслав, 24–28 мая 2010 г.) / [редколлегия: Л. М. Лыньков и др.]. — Минск: БГУИР, 2010. — 149 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-572-8.

Кіраванне. Менеджмент

Инновационные процессы и корпоративное управление: материалы II Международной заочной научно-практической конференции, 15–30 марта 2010 г., Минск / [редколлегия: В. В. Апанасович (главный редактор), А. И. Ковалинский, Т. В. Потеруха]. — Минск: Национальная библиотека Беларуси, 2010. — 424 с.— Часть текста на английском и белорусском языках. — 110 экз.

Петрович, М. В. Управление организацией: учебное пособие для слушателей системы повышения квалификации и переподготовки кадров по специальностям экономики и управления / М. В. Петрович; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 330 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-457-974-0.

Стандартызацыя прадукцыі, працэсаў, мер, вагаў і часу. Стандарты. Тэхнічныя патрабаванні. Нормы і правілы

Белорусский государственный институт метрологии (Минск). Сборник трудов / Белорусский государственный институт метрологии; под общей редакцией Н. А. Жагоры. — Минск: БелГИМ, 2003–

Вып. 8. — 2010. — 200 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6726-40-1.

Гусинский, А. В. Введение в статистическую метрологию: монография: в 2 ч. / А. В. Гусинский, Г. А. Шаров, А. М. Кострикин. — Минск: Бестпринт, 2009– — ISBN 978-985-6227-98-4.

Ч. 1: Теория вероятностей и математическая статистика. — 2009. — 320 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6227-99-1.

Ольферович, А. Б. Экономика и управление на предприятиях сертификации и стандартизации: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-54 01 03 «Физико-химические методы и приборы контроля качества продукции» / А. Б. Ольферович; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2010. — 153 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-434-968-8.

Цывілізацыя. Культура. Прагрэс

Культура Беларусі і сусвет: агульнае і асаблівае: матэрыялы міжнароднай навуковай канферэнцыі (13–14 лістапада 2008 г.) / [рэдкалегія: Ляйко Н. А. (адк. рэд.) і інш.]. — Мінск: БДУ культуры і мастацтваў, 2010. — 329 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6798-75-0.

Культура. Наука. Творчество = Культура. Навука. Творчасць = Culture. Science. Arts: материалы III Международной научно-практической конференции (23–24 апреля 2009 г.) / [научный редактор М. А. Можейко]. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2009. — 522 с. — Часть текста на белорусском языке. — 120 экз. — ISBN 978-985-6798-73-6 (в пер.).

Культурология: хрестоматия / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра психологии и педагогики; [составители: И. В. Фролова, Л. М. Храменкова]. — Минск: БГАТУ, 2010. — 133 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-519-210-8.

Бібліяграфія і каталогі

Академик Владимир Федорович Логинов: (к 70-летию со дня рождения) / Национальная академия наук Беларуси, Государственное научное учреждение «Институт природопользования»; [составители: Т. Н. Козловская и др.; авторы вступительной статьи: Т. И. Кухарчик, В. С. Хомич]. — Минск, 2010. — 103 с. — 150 экз.

Карский Евфимий Федорович: (к 150-летию со дня рождения): библиографический обзор / Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы; [автор-составитель: А. А. Карский]. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 122 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-281-2.

Каталог, 2010: 2-е полугодие: печатные СМИ органов научно-технической информации / Министерство связи и информатизации Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие почтовой связи «Белпочта». — Минск, 2010. — 80 с. — 240 экз.

Каталог, 2010: 2-е полугодие: печатные СМИ: Республика Беларусь, Российская Федерация, Украина / Министерство связи и информатизации Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие почтовой связи «Белпочта». — Минск, 2010. — 464 с. — 11000 экз.

Край озер голубых и шумных боров: библиографический указатель / ГУ «Витебская областная библиотека им. В. И. Ленина», Сектор краеведческой литературы и библиографии; [составители: А. Н. Ганчарова, Н. И. Костунова; автор вступительной статьи Н. В. Пивовар]. — Витебск: Витебская областная библиотека, 2010. — 129 с. — Часть текста на белорусском языке. — 15 экз.

Краткий биографический очерк и библиография трудов Т. А. Романовой: к 85-летию со дня рождения / Республиканское научное дочернее унитарное предприятие «Институт почвоведения и агрохимии». — Минск, 2010. — 35 с. — 70 экз.

Новые медицинские издания: библиографический указатель новых поступлений в РНМБ, март – апрель 2010 г. / Государственное учреждение «Республиканская научная медицинская библиотека»; [составители: Н. А. Фомина, Л. И. Подорская, В. А. Поляк]. — Минск: РНМБ, 2010. — 48 с. — Часть текста на английском языке. — 40 экз.

«Содействие», образовательная компания (Мозырь). Каталог изданий: весна, 2010 / Образовательная компания «Содействие». — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2010. — 92 с. — Часть текста на белорусском языке. — 1000 экз.

Техническое нормирование и стандартизация: указатель отмененных и замененных технических нормативных правовых актов: (по состоянию на 1 января 2010 г.) / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь (Госстандарт); [составители: Гришкевич О. А., Золотарская Т. А.]. — Изд. официальное. — Минск: Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации, 2010. — V, 285 с. — 136 экз.

Газеты. Прэса. Журналістыка

Шимолин, В. И. Основы фотожурналистики: учебно-методический комплекс (с приложением CD): для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-23 01 08 «Журналистика (по направлениям)» / В. И. Шимолин. — Минск: БГУ, 2009. — 260 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — 300 экз. — ISBN 978-985-518-218-5. — ISBN 978-985-518-139-3 (отд. кн.) (в пер.). — ISBN 978-985-518-219-2 (CD-R).

Выданні змешанага зместу. Зборнікі

Актуальные проблемы социально-экономических, правовых и гуманитарных наук: новые подходы: материалы международной научно-практической конференции профессорско-преподавательского состава, аспирантов и студентов, Минск, 23 апреля 2010 г. / [под редакцией С. Ф. Сокола и др.]. — Минск: БИП-С Плюс, 2010. — 271 с. — Часть текста на белорусском и польском языках. — 200 экз. — ISBN 978-985-523-081-7.

Афоризмы. Великие женщины о мужчинах и о любви: полное собрание женского остроумия и жизненной мудрости / [составитель Ирина Валериевна Блохина]. — Минск: Харвест, 2010. — 511 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-5193-7 (в пер.).

Афоризмы. Великие мужчины о женщинах и о любви: полное собрание мужского остроумия и жизненной мудрости / [составитель Ирина Валериевна Блохина]. — Минск: Харвест, 2010. — 511 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-5192-0 (в пер.).

Большая книга афоризмов. Мудрость тысячелетий. — Минск: Харвест, 2010. — 559 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-13-9926-6 (в пер.).

Витебский государственный университет имени П. М. Машерова. Ученые записки УО «ВГУ им. П. М. Машерова»: сборник научных трудов / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова. — Витебск: ВГУ, 2002. — ISSN 2075-1613.

Т. 8 / [редколлегия: А. П. Солодков (главный редактор) и др.]. — 2009. — 317 с. — Часть текста на белорусском языке. — 75 экз.

Межвузовская научная конференция студентов и аспирантов (2010; Минск). Тезисы докладов межвузовской научной конференции студентов и аспирантов, 15 апреля 2010 г., Минск / [редколлегия: Э. И. Зборовский и др.]. — Минск: ГИУСТ БГУ, 2010. — 188 с. — Часть текста на белорусском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-491-035-2.

Молодежь в науке-2009: приложение к журналу «Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»: в 5 ч. / Национальная академия наук Беларуси, Совет молодых ученых НАН Беларуси. — Минск: Беларуская навука, 2010–

Ч. 2: Серия гуманитарных наук / [редколлегия: А. А. Коваленя (главный редактор) и др.]. — 2010. — 539 с. — Часть текста на белорусском языке. — 126 экз. — ISBN 978-985-08-1136-3.

Наука – образованию, производству, экономике: материалы XV (62) Региональной научно-практической конференции преподавателей, научных сотрудников и аспирантов, посвященной 100-летию со дня основания УО «ВГУ им. П. М. Машерова», 3–5 марта 2010 г. / [редколлегия: А. П. Солодков (главный редактор) и др.]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 554 с. — Часть текста на белорусском языке. — Библиография в конце докладов. — 200 экз. — ISBN 978-985-517-194-3.

Наука и образование в условиях социально-экономической трансформации общества: материалы XIII Международной научно-практической конференции, г. Минск, 15 апреля 2010 г. / [редакционный совет: Мищенко В. А. (председатель) и др.]. — Минск: Современные знания, 2010. — 425 с. — Часть текста на белорусском языке. — Библиография в конце докладов. — 150 экз. — ISBN 978-985-6885-82-5.

«Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси», международная молодежная научно-практическая конференция (4; 2010; Пинск). Материалы IV Международной молодежной научно-практической конференции «Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси», г. Пинск, Республика Беларусь, 9 апреля 2010 г. / [редколлегия: Шебеко К. К. (гл. редактор) и др.]. — Пинск: ПолесГУ, 2010–

Ч. 1. — 2010. — 235 с. — Часть текста на белорусском языке. — 130 экз. — ISBN 978-985-516-084-8.

Ч. 2. — 2010. — 286 с. — Часть текста на белорусском языке. — 130 экз. — ISBN 978-985-516-086-2.

Ч. 3. — 2010. — 288 с. — Часть текста на английском, белорусском, немецком и французском языках. — 160 экз. — ISBN 978-985-516-087-9.

Ч. 4. — 2010. — 323 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-516-088-6.

Сборник научных работ студентов высших учебных заведений Республики Беларусь «НИРС, 2008» / [редколлегия: Жук Александр Иванович (председатель) и др.]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2009. — 488 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-762-8.

Человек. Культура. Общество: тезисы докладов VI научной конференции студентов, магистрантов и аспирантов факультета философии и социальных наук Белорусского государственного университета, посвященной 10-летию образования факультета, Минск, 15 апреля 2009 г. / Белорусский государственный университет, Факультет философии и социальных наук; [редколлегия: А. А. Легчилин (отв. ред.), А. С. Солодухо]. — Минск: БГУ, 2010. — 84 с. — Часть текста на английском языке. — 50 экз.

Топ-10

Магазин "Вильно", г. Минск

Книги белорусских издательств

1. Минск: Фотоальбом. — Минск: Беларусь, 2010
2. Я — минчанин: Фотоальбом. — Минск: Мастацкая літаратура, 2006
3. Виктор Шейнов. Управление конфликтами: теория и практика. — Минск: Харвест, 2010
4. Современная Беларусь: энциклопедический справочник. В 3 т. — Минск: Белорусская наука, 2007
5. Республика Беларусь: энциклопедия. В 6 т. — Минск: Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008
6. Атлас гісторыі Беларусі ад старажытнасці да нашых дзён. — Мінск: Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2006
7. Вадим Деружинский. Тайны белорусской истории. — Минск: Современная школа, 2010
8. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010
9. Виктор Шейнов. Искусство убеждать. — Минск: Харвест, 2010
10. Лариса Горманенко. Минск: Фотоальбом. — Минск: Фотосфера, 2010

Книги российских издательств

1. Стефани Майер. Рассвет. — Москва: АСТ, 2009
2. Анна Гавальда. Утешительная партия игры в петанк: роман. — Москва: АСТ, 2009
3. Дэн Браун. Утраченный символ. — Москва: АСТ, 2009
4. Борис Акунин. Весь мир — театр. — Москва: Захаров, 2010
5. Зов Припяти: сборник. — Москва: АСТ, 2010
6. Полина Дашкова. Источник счастья. Кн. 3. Небо над бездной. — Москва: АСТ: Астрель, 2009
7. Борис Акунин. Смерть на брудершафт. Фильма пятая. Фильма шестая: роман-кино. — Москва: АСТ, 2009
8. Януш Леон Вишневский. Бикини. — Москва: АСТ: Астрель, 2009
9. Наталья Толстая. Мужские несчастья. Плачу его слезами. — Москва: АСТ: Астрель, 2009
10. Сергей Палий. Бумеранг. — Москва: АСТ, 2009

Топ-10

Книжный магазин "Спадчына", г. Молодечно

Книги белорусских издательств:

1. Уладзімір Караткевіч. Лебядзіны скіт. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
2. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010
3. Николай Малишевский. Крестоносцы. Грюнвальдская битва. — Минск: Харвест, 2010
4. Комментарий к трудовому кодексу РБ. — Минск: Дикта, 2009
5. Трудовой кодекс РБ. — Минск: Амалфея, 2009
6. Путеводитель "Там, где плещется озеро Нарочь". — Минск: Рифтур, 2007
7. Михаил Сосно, Владимир Пиульский. Экзаменационные билеты для подготовки к экзамену в ГАИ. — Минск: Харвест, 2010
8. Александр Журба. Чудо-мастерская: альбом по трудовому обучению 2 класс. — Минск: Новое знание, 2009
9. Наталья Жилич. Памятка по работе над ошибками по русскому языку. — Минск: Пачатковая школа, 2010
10. Наталля Жыліч. Памятка па рабоце над памылкамі па беларускай мове. — Мінск: Пачатковая школа, 2010

Книги российских издательств:

1. Валерий Синельников. Практический курс доктора Синельникова. — Москва: Центрополиграф, 2009
2. Фридрих Поль. Азбука пчеловодства. — Москва: АСТ, 2008
3. Жукова, А.В. Гигантская детская энциклопедия. — Москва: АСТ, 2008
4. Большая детская энциклопедия. — Москва: АСТ, 2009
5. Анатолий Некрасов. Живые мысли. — Москва: Амрита Русь-М, 2009
6. Ксения Качалова. Практическая грамматика английского языка. — Санкт-Петербург: Каро СПб, 2006
7. Стефани Майер. Вампирская сага . — Москва: АСТ, 2009
8. Анна и Сергей Литвиновы. Я тебя никогда не забуду. — Москва: Эксмо, 2010
9. Дмитрий Глуховский. Метро 2033. — Москва: АСТ, 2009
10. Дмитрий Глуховский. Метро 2034. — Москва: АСТ, 2009

Унікальныя выданні

Першы ілюстратар «Першай прыгажуні»

Мастак Тамара Шэлест прызнана лепшым ілюстратарам на Нацыянальным конкурсе “Мастацтва кнігі-2010”. Кніга, якая прынесла ёй поспех — зборнік казак беларускай пісьменніцы Алены Масла “Першая прыгажуня”, пабачыла свет у РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Мы з Тамарай пагарталі “Першую прыгажуню”, пагутарылі пра дэталі ў мастацкім аздабленні выдання, высветлілі, як можна праверыць трапнасць дзіцячых ілюстрацый і што лягчэй: намаляваць ці напісаць?

Тэракотавы квадрат

Тамара падчас усёй размовы не выпускае кніжку з рук. На пачатку яна прызналася, што цяпер, калі праца скончана, “Першая прыгажуня” жыве сваім асобным жыццём, на якое мастак не мае ўплыву. І ўспаміны пра тое, як ствараўся чароўны свет з альясамі, аблокамі, канапамі, рондалямі і зоркамі — амаль вяртанне туды, куды вярнуцца ўжо нельга:

«Кітайскія ліхтарыкі»

— Калі мне паведамілі, што ў кнізе будзе квадратны фармат, я крыху засмуцілася, таму што квадрат — вельмі статычная форма, а такому жывому апавяданню, як казка, патрэбна дынаміка. І тады я выбрала для ілюстрацый на старонку форму сцяга, а для кожнай казкі свой колер, каб гэтыя сцягі атрымаліся рознакаляровымі. Але ў той жа час мусіла быць нейкая цэласнасць, бо гэта адна кніга. І я дасягнула яе за кошт дэталей — павуцінка з форзаца цягнецца рознакаляровай стужачкай праз усе старонкі, а кожная калонцыфра адмыслова аздоблена: ці то сонейкам, ці то плашкай.

— На ваш погляд, наколькі важнай для дзіцячай кнігі з’яўляецца дэталь і ці хапае крэатыву беларускай дзіцячай кнізе?

— Дэталь — вельмі важная рэч не толькі ў выданнях для дзяцей, але і для дарослых. Аднак яна абавязкова павінна адпавядаць абранаму для кнігі стылю. Зараз у шматлікіх выданнях для афармлення выкарыстоўваецца безліч дэталей, але стылістычна яны не з’яднаныя. А павінна быць архітэктурная структура, і ўсе дэталі — дапамагаць раскрыццю ідэі.

“Першая прыгажуня” ад пачатку і да канца вытрымана ў той сістэме, якую я выбрала. Асноўная казка зборніка пра Прыгажуню абумовіла каларыт кнігі, вызначыла вобраз, якім візуальна з’ядналыя казкі — павуцінка. І каларыт я абрала такі… сярэднявечны… таму што ў казках адчуваецца еўрапейская аснова.

Крэатыў часам ёсць, часам яго не хапае. Па розных прычынах. Напрыклад, сёння ў кнігавыданні мастаку зазвычай не хапае месца для ілюстрацый. Вось з гэтага зборніка любая казка можа быць аформлена асобнай кніжкай на 25 старонак. Але ў нас практыка “мала тэксту — многа ілюстрацый” не распаўсюджана. Нашы выдавецтвы не дазваляюць сабе таго крэатыву, як, напрыклад, еўрапейскія, у аздабленні тэксту ілюстрацыямі.

Дарэчы, на крэатыўнасць уплывае і якасць друку, якая часта мастакоў падводзіць. Каб найменш сапсаваць уласную працу, даводзіцца карыстацца правeранымі метадамі. Напрыклад, ты ведаеш, што ілюстрацыі з контурам на белым фоне найменш пацерпяць пры не вельмі якасным друку. І калі папера будзе не крэйдаваная, то ты хутчэй схілішся ў бок іх выкарыстання, чым эксперыментаў і крэатыву.

Аматар герояў-шкоднікаў

— Тамара, вы афармілі кнігу Наталлі Новаш “Нарачанскія казкі”, што выйшла ў выдавецтве “Мастацкая літарату-

«Страх»

«Сок з альясу»

ра”, і “Блакітную кнігу ў творах беларускіх пісьменнікаў”, якую выпусціла РВУ “Літаратура і Мастацтва”, скажыце, тэма вады мае для вас нейкі сакральны сэнс?

— Гэта проста супадзенне. Я ўвогуле баялася, што ствару сабе рэпутацыю мастака, які працуе з сінім, блакітным каларытам у афармленні. І таму, калі атрымала заказ на “Першую прыгажуню”, вельмі ўзрадавалася і абрала для яе афармлення зусім іншыя колеры.

— Дарэчы, а любімы герой у вас у кнізе ёсць?

— Пан Павучыдла (Тамара адказвае у момант, без ваганняў і адгаворак, што ўсе героі для яе роўныя — А.М.). Люблю герояў-шкоднікаў. А мая любімая казка — “Страх”. Так цікава было намаляваць страх нястрашным і пазнавальным.

Кураня ці не кураня?

Пра стварэнне і далейшае жыццё герояў на старонках кніг Тамара можа расказваць бясконца:

— Самая лепшая ўзнагарода — гэта калі ілюстрацыя падабаецца дзецям. Мне так прыемна было, калі патэлефанавала мая сяброўка і распавяла пра тое, што яе маленькая дачка адкрывае “Нарачанскія казкі” на той старонцы, дзе намаляваны Зачараваны кот, цалуе яго і гаворыць нешта на сваёй мове.

А калі ў мяне была маленькая пляменніца Анютка (зараз яна вырасла), я ўсе ілюстрацыі правярала на ёй. Пазнае ці не пазнае вобраз? Калі яна не пазнавала стылізаваную жывёлу, я перарабляла. І для мяне мала што значылі меркаванні дарослых, якія казалі, што гэта не кураня. Мне было важна меркаванне дзяўчынкі.

Намаляваць? Лёгка!

Тамара Шэлест робіць афорты, займаецца жывапісам, удзельнічае ў шматлікіх выставах і конкурсах (дарэчы, перамога на конкурсе “Мастацтва кнігі” для яе не дэбют — у 2008 годзе зборнік “Сербскія казкі” і кніга Паўла Саковіча “Сарамлівы памідор”, якія ілюстравала Тамара, атрымалі дыпломы І і ІІІ ступеней), у 2009 годзе яна ладзіла персанальную выставу “дарослага” жывапісу “Цені мінулых дзён” у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску. Афармленне дзіцячых кніг у гэтым шэрагу займае ганаровае месца. Мастачка сцвярджае, што гэта праца, якая стварае непаўторную пазітыўную атмасферу, і яна нізавошта не перастане маляваць для дзяцей. Ёй падаецца, што намаляваць значна працей, чым напісаць тэкст, да якога трэба прыдумаць ілюстрацыі.

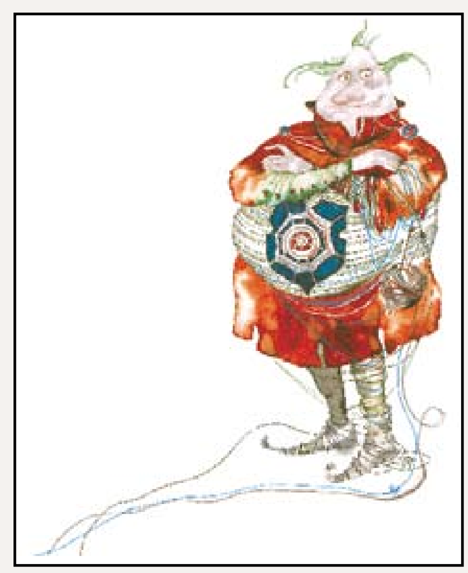

Пан Павучыдла

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ

Пад вокладкай

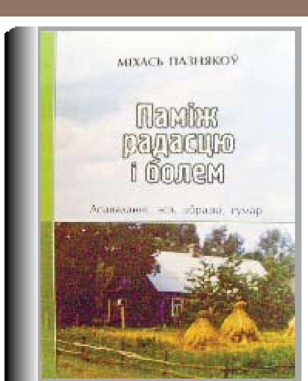

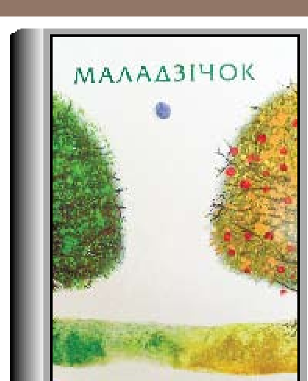

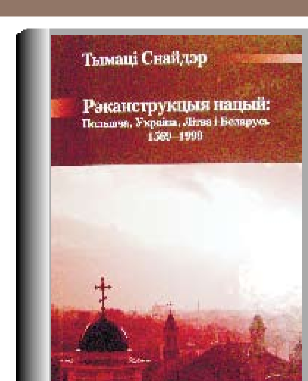

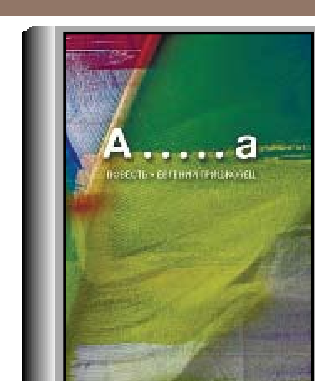

1. Сіпакоў, Я. Зубрэвіцкая сага: раман у апавяданнях / Янка Сіпакоў. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 328 с.

“Зубрэвіцкая сага” — раман-містыфікацыя ў апавяданнях. Пачынаецца кніга паляваннем нашых продкаў на мамантаў, а заканчваецца падзеямі Другой сусветнай вайны, нашэсцем немцаў на Беларусь, якая ў той час была ў складзе Савецкага Саюза. Усе апавяданні ў адзін твор аб’ядноўвае невялікая, звычайная вёсачка Зубрэвічы, якая ўзнікла на шляхах мамантавых ловаў, вёсачка, у якой жыў князь Мітка Сякіра — Дзмітрый Зубрэвіцкі, паселішча, пра якое ведаў кароль Польшчы Ягайла і якое, відаць, паставіла і сваіх ваяроў на Грунвальдскую бітву.

2. Пазнякоў, М. П. Паміж радасцю і болем: апавяданні, эсэ, абразкі, гумар / Міхась Пазнякоў. — Мінск: выдавецтва “Чатыры чвэрці”, 2010. — 196 с.

Кнігу прозы вядомага паэта Міхася Пазнякова склалі апавяданні, эсэ, абразкі, якія апавядаюць пра школьныя і юнацкія гады, пра малую радзіму аўтара, пра землякоў і блізкіх яму людзей. Прасякнутая шчырай любоўю і сыноўнім клопатам, удзячнасцю, светлым і чыстым поглядам на рэчаіснасць, проза пісьменніка кранае лірызмам, глыбокай энергетыкай, хвалюе і прымушае думаць і суперажываць. Асобны раздзел кнігі складаюць гумарыстычныя творы.

3. Маладзічок: апавяданні, загадкі, казкі, прыказкі, прымаўкі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 238 с.

Гэтая кніга — цудоўны дапаможнік для бацькоў, настаўнікаў пачатковых класаў і выхавальнікаў дашкольных устаноў. “Маладзічок” створаны з мэтай выхаваць у дзяцей духоўнасць, любоў да роднага слова, цікавасць да нацыянальнай культуры, гісторыі, павагу да прыроды і чалавека. У кнізе даюцца і практычныя рэкамендацыі, якія дапамогуць развіць творчыя здольнасці дзяцей, навучыць іх удзельнічаць у дыялогах, даказваць, думаць, быць дапытлівымі, развіваць памяць. Зборнік складаецца з 12 раздзелаў, адпаведна месяцам года.

4. Снайдэр, Т. Рэканструкцыя нацый: Польшча, Украіна, Літва і Беларусь, 1569-1999 гг. / Тымаці Снайдэр. — Мінск: Медысонт, 2010. — 424 с.

Калі ўзнікаюць нацыі? Як магчыма прымірэнне паміж дзяржавамі? Гэтая кніга прасочвае адзін са шляхоў, якія вядуць да сучаснай нацыянальнасці. Пачынаецца яна з узнікнення ў XVI ст. найбуйнейшай дзяржавы тагачаснай Еўропы беларуска-польска-літоўскай Рэчы Паспалітай. Сярод іншага, аўтар называе гэтую кнігу і гісторыяй Беларусі. Бо яна падае, магчыма, па-новаму некаторыя з эканамічных, сацыяльных і культурных змен, што адбываліся на тэрыторыі сённяшняй Беларусі ў новы і навейшы час.

5. Гришковец, Е. А….а. / Евгений Гришковец. — Москва: Махаон, 2010. — 256 с.

“Я даволі шмат падарожнічаў і працягваю гэта рабіць. Але ў Амерыцы, у сэнсе ў Злучаных Штатах Амерыкі, я не быў ніколі”, — сцвярджае аўтар у прадмове да сваёй новай аповесці. Хоць аповесцю гэты твор назваць складана, гэта хутчэй рэфлексія-роздум у своеасаблівым стылі Грышкаўца над тым, як краіна, праз асобныя рэаліі, раскіданыя па фільмах, кнігах і назвах, уваходзіць у свядомасць чалавека. Праз вобразы каўбоя, Тома Сойера, Гека Фінна, Элвіса і Мэрлін Манро, герояў кнігі, якія жывуць у штаце з дзіўнай назвай Канзас, каларадскага жука, Лас-Вегас…

З кнігамі знаёміла Марына ВЕСЯЛУХА

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Праклятыя

Апавяданне

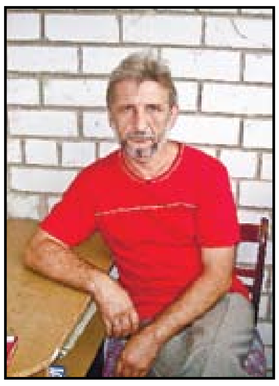

Валерый ГАПЕЕЎ

Пачакай хвілінку, прыпалю… Ды ведаю, што толькі палілі, звычка такая… Ці гэта горад вінаваты — як выйшаў на вуліцу, так і цягне запаліць. Не магу па вуліцах без цыгарэты…

Што ты пытаў? Ці люблю я горад? Шчыра табе адказаць? Дык вось: плявацца мне хочацца, калі нехта сабе ў грудзі б'е: "Люблю наш горад!". Лухта ўсё гэта. Горад — гэтае месца. Вось ёсць месцы, якія я дакладна не люблю. Балхаш, напрыклад. Або Джэзказган. Гарады такія, у Казахстане. Для мяне гэтыя гарады — гэта спёка і смага, сухасць і бруд. Дым заводскіх труб і смак медзі ў роце.

…Я ж тут не нарадзіўся. Вось тая вёсачка невялікая, у якой сягоння пяць цёплых хат засталося — там мне ўтульна. Не, не ўтульна нават. Інакш… Спакойна! Я там, як абаронены. Тымі самымі двума шэрагамі напаўжывых хат з бярозкамі-ліпамі ў дварах, з гнілымі платамі.

Там усё вакол набрыняла памяццю і смерцю. Ну так — менавіта памяццю і смерцю. Таму што амаль усе ўжо памерлі. Дзед Андрэй памёр, які вучыў мяне правільна трымаць у руках сякеру. Дзядзька Пецька, які катаў нас на трактары і стрыг усіх аднолькава "пад канадку". Дзядзька Васіль, з якім некалі разам касілі ў балоце, які навучыў мяне кідаць стагі… І вось, ці мала чаго было — а нічога дрэннага не помніцца. Такая памяць аб тым месцы. Цёплая. Яны памерлі, а мне там не страшна, там — спакойна.

А тут што? Тут асабістай памяці няма. У гэтым горадзе памяць — яна агульная, яна на ўсіх. Хадзем, хіба… Пакажу…

Горад наш — увесь савецкі. Ты тут архітэктурных помнікаў не знойдзеш. Вось першыя самыя дамы — двухпавярховыя, на чатыры кватэры. Усё там маленькае, вузкае — і з высокімі столямі. Вельмі высокімі. Пад тры метры. Як думаеш, чаму ў савецкі час будавалі дамы такія? Мне здаецца, я адказ ведаю. У пакоях з такімі столямі нельга нармальна павесіць абразы. Чалавек перад абразам як стаць? Галаву падняўшы, але не задраўшы бараду. А ў такім высокім куце абраз — як насмешка, здзек.

Так, купіць тут кватэру можна. Еўрарамонт, перагародкі прыбраць — кватэра ў двух узроўнях нядрэнная будзе. Але не раю.

Ведаеш, хто вось цяпер жыве тут? Не, не спадчыннікі, не Сваякі гаспадароў. У гаспадароў спадчыннікаў няма. А вось так і атрымалася. На гэтым месцы раней царква стаяла. Пабудавалі яе ў 1942 годзе. А ў 1967-м спалілі. Трое камсамольцаў пасля службы заскочылі прама ў царкву і кінулі запальныя шашкі. Царква ўспыхнула — драўляная ж была, сухенечкая.

З хлопцамі што? Ну, не судзілі ж… Пра аднаго кажуць, што згарэў у сваёй хаце. Другога яго ж трактар пераехаў. А трэці… Я яго бачыў. На гэтай вось вуліцы — ён тут часта хадзіў, як каго сустрэне, так спыніць, возьме за гузік, расказвае, спяшаецца: "Гэта я царкву спаліў, гэта я шашку кінуў…". Першы раз я спалохаўся. А потым прывык да вар'ята.

У гэтым пад'ездзе ні адно дзіця не вырасла. Або мёртвымі нараджаліся, або паміралі немаўлятамі… Ты б хацеў жыць у кватэры, дзе унітаз акурат на тым месцы, дзе алтар быў?

…А гэта, лічы, візітная картка горада — наш рад шматпавярховак, па 9 паверхаў. Гаўбцы там шыкоўныя. І кватэры добрыя. У гэтым во доме жылі дзве сяброўкі. Сёстры, лічы. Выпадкова адна вярнулася дадому раней часу. І заспела свайго мужа са сваёй сяброўкай. У ваннай …

Я казаў табе, што гаўбцы там вялікія, шырокія? А яшчэ на гаўбцах парэнчы нізкія. Вось тая жанчына на гаўбец выйшла — перахілілася і паляцела з восьмага паверху.

Кажуць, дзецям і ўбогім у такіх выпадках Бог рукі падстаўляе. Як па мне, так Бог у гэтай сітуацыі — злы. Яна выжыла, але… Сустрэў я яе неяк ўвечары. Стрэльнула цыгарэту, пазнала мяне, узрадавалася, расказвае, што верш напісала, чытаць на памяць стала… А сама — у халаце зашмальцаваным, махае рукой з запаленай цыгарэтай, выкрыквае хрыпата радкі. Другой рукой крысы халата хапае, а тыя ўсё адно вырываюцца…

Пайшлі далей… Вось, кафэ. Шэры саркафаг. Усярэдзіне — як у пустым хляве. Холадна, паўзмрочна. Мы тут неяк сядзелі з інжынерам адным. Ён мне жаліўся: дастала яго сямейнае жыццё. Двое дзяцей, жонка і прыгожая, і гаспадыня. Але раўнівая. Ты не смейся, раўнівая такая, што… Кожны дзень скандалы. Іх кватэра была вось у гэтым доме, глядзі: гэта першы такі вялікі дом, на 100 кватэр, нізкі, доўгі.

Тут дрэнныя кватэры, дом панельны, перагародкі як з тканіны. Інжынер мне казаў, як яго гэта мучыла: усведамляць, што ўсе вакол усё чуюць. Праз год мы з ім ізноў сядзелі ў тым кафэ. І я бачыў, як ён станіўся. Ён мяне прасіў: "Пачакай, яшчэ па 100 возьмем, я заплачу, пасядзім… пакуры, тут палі, я дамовіўся…". Не хацеў ён дадому ісці. Там — ужо відавочна хворая жонка. Праз дзень яна прыбегла да мяне на працу: вішчала, вінавіціла, маўляў, гэта я яе мужа спойваю і потым вяду да баб… Так, развёўся ён з ёй. І дзяцей сабе забраў. Лячыцца яна адмовілася. Во ў гэтым доме цяпер жыве.

Дом гэты добра вядомы. Стварылі, значыць, кааператыў, паказалі праект. Палепшаная планіроўка: пакоі вялікія, светлыя, цагляны дом. Але кошт… Тут будучыя жыхары роў паднялі: дайце нам маленькія пакоі, але каб танныя. Мы, маўляў, не пераборлівыя. І палова ад такіх кватэр адмовілася, іншыя прыйшлі. Пабудавалі дом. А тут — 90-я гады вядомыя. Праз год гаспадары тых кватэр выплачвалі крэдыт у месяц коштам аднаго бохана хлеба. А тыя, хто адмовіўся ад будаўніцтва кватэр, локці сабе згрызлі. Глупства, што кажуць: "не ўкусіш", у такі момант дастанеш…

Яшчэ адзін саркафаг: маласямейка. Так прапорцыі сышліся, быццам сюды засяляешся, як у дамавіну пераязджаеш. Хавай будучыню...

Кожны паверх — даўжэзны цёмны калідор і пакоі-кватэры па баках. Тыя ж высокія столі ў пакоях. У ванных пакоях і туалетах вентыляцыйныя праёмы з тоўстымі металічнымі рашоткамі. Вунь там, у кутнім пакоі, на трэцім паверсе, жанчына жыла. Развядзёнка, з дачкой. Зарплата ніякая, бацькоў пахавала, дапамагчы няма каму… Дачку вучыла ва універы. Кажуць, у даўгах была, што рабіна ў ягадах. У чарговы раз дачку ў сталіцу сабрала, зноў грошы пазычыла. На працы яе хапіліся на трэці дзень. Узламалі дзверы — яна вісіць у ваннай, вяроўку за тую самую рашотку вентыляцыйную завязала…

А тут ужо новы мікрараён — дамы цагляныя, кватэры вялікія, каштуюць нямала. Знаёмая тут з мужам кватэру пабудавала. Муж яе паехаў на заробкі ў Маскву. Паўгода, год — ніякіх звестак ад яго. А як адной з дзіцем жыць, крэдыт гасіць? Вядома, знайшоўся мужчына. Другі год мінуў, яна ў суд заяву аднесла, каб прызналі мужа невядома адсутным. Бо ж і не замужам, і не ўдава…

Вось, значыць, абвестка судовая ў газеце мясцовай надрукавалася, у цэнтральнай прэсе. І за два дні да канца тэрміну, што судом адведзены быў, муж знайшоўся. Увесь час недалёка жыў, і добра жыў, у дурніцы нейкай за прымака. Так, цяпер ён тут — яго частка ўласнасці ў кватэры ёсць. Не ўцякла ад мінулага дзеўка…

Вось таксама славутасць наша: 10 каробак трохпавярховых. Утульны надворак атрымаўся, праўда? Аж дзве футбольныя пляцоўкі. Гэта ў нас бум будаўнічы быў, дамы за тыдзень з панеляў, як кубікі дзіцячыя, складалі. Людзі з будаўнічых арганізацый больш, з вёсак. Бач, колькі яблынь у гэтым двары, вішань, сліў? Тут дыхаецца лёгка, нечым сваім, родным цягне, утульна тут. Дзяцей многа, і ніхто на іх тут не крычыць.

Пра інжынера помніш? Вунь у тым доме жыве, бачыш, ландышы ды язмін пад акном? Гэта яго новая жонка стараецца. Так, пайшла за яго жанчына адна, на дваіх дзяцей пайшла. Паважаю такіх. Яны яшчэ і трэцяе нарадзілі…

Вось і ўсё, здаецца. Царква? Дык гэта цяпер пабудаваная, такіх удосталь усюды. Касцёл? І гэты цяпер…

Няма чым выхваляцца. Горад — гэта дамы, дамы — гэта людзі. А ўсе мы — савецкія, з тых каранёў. Вось і гісторыі такія — савецкія…

Ведаеш, папраўдзе табе скажу: не хачу, каб унук мой твайму ўнуку (дасць Бог) вось гэтак жа замест гісторый сапраўдных пераказваў гарадскія плёткі. Так хочацца, каб па-іншаму параспавядаў: вось, маўляў, гэтая мастацкая галерэя пабудавана на сродкі жыхара горада Н...

гэты незвычайны фантан быў замоўлены да дня горада вядомым бізнесменам М…

у гэтай хаце жыў і тварыў майстар Д.…

у гэтым парку кожнае дрэва — імяннае, сюды прыязджаюць садзіць дрэвы маладыя пары пасля ЗАГСа, ганаровыя госці, лепшыя выпускнікі школ…

на дарогу да гэтага храма прыносіў камень кожны, хто ішоў на царкоўны двор…

а тут — запаведнік скульптур, дзе стаіць і той ідал з задранай рукой, што гэтулькі дзесяцігоддзяў узвышаўся ў цэнтры над маім горадам, ды не шлях паказваючы, а праклінаючы яго жыхароў…

Вось тады я палюблю гэты горад…

Святаслаў ВІТКОЎСКІ

Нататкі меланхоліка

Нататка № 1

Пры знаёмстве з класічным мастацтвам, філасофіяй пераконваешся ў тым, што кожная гістарычная эпоха бачыць сябе верхам заняпаду. Вывучаючы сваё атачэнне, светлыя галовы прыходзілі тымі ці іншымі шляхамі да думкі, што свет будучыні бясспрэчна ўчадзее ад сваіх уласных заганаў. На іх гледзішча, залатыя вякі цывілізацыі ўжо даўно мінулі, і ў наступнасці чалавецтва чакаюць толькі павольная дэградацыя і бясслаўная смерць.

Чалавек – эгаістычны і маладушны. Думка аб тым, што жыццё працягнецца і пасля яго сыходу, падаецца яму проста невыноснай. Хіба можа ён дапусціць, што пасля яго свет будзе не горшым, а лепшым? І хіба можа ён пагадзіцца з тым, што жыццё наступных пакаленняў будзе ярчэйшым за ягонае ўласнае? Кожнаму з нас значна больш падабаецца думаць, што пасля нашай смерці ўсё ахахне і аддасць канцы. Хаця слова "думаць" не зусім дакладна адлюстроўвае сутнасць гэтага механізма. Чалавек, хутчэй, проста інстынктыўна не прымае будучыні без свайго ўдзелу ў ёй, і несвядома выбудоўвае такую карціну свету, у якой больш песімізму, чым здаровага яго ўспрымання.

З гэтай жа прычыны кожны смяротны схільны ідэалізаваць мінулае, адкрываючы ў ім формулу ўсеагульнага шчасця, марным пошукам якой займаюцца ягоныя мітуслівыя сучаснікі. Пра мінулае мы ведаем значна больш, як пра будучыню. Мы ведаем усе памылкі людзей, што жылі раней, і ведаем, як можна было іх пазбегнуць. Вось чаму на мінулае мы глядзім з паблажлівай усмешкай, і нават згодны ідэалізаваць яго, не надта звяртаючы ўвагу на ўсе ўласцівыя яму агрэхі маральна-этычнага кшталту.

Нататка №3

Час – вялікая сіняя лужына, якой не дадзена цячы, як іншыя думаюць. Яна спакойная, нерухомая і празрыстая. Апошняя ўласцівасць можа здасца сумнеўнай, але самі падумайце: праз сто, дзвесце альбо тысячу ўмоўных знакаў, якімі людзі пазначаюць сваё ўспрыманне часу, ён будзе такім жа, як і раней: безуважным, бясстрасным і абсалютна прадказальным, у адрозненне ад падзей, што напаўняюць яго. Бадай, гэта найбольш стабільная з'ява з усіх, што калі-небудзь адчуваліся чалавекам. Тым не менш, ён пастаянна несправядліва крытыкуецца за сваю ўяўную жорсткасць, бясспынную хуткаплыннасць і – кепскія адносіны да ўсяго зробленага чалавекам. Гэта ж няправільна!.. Нельга блытаць час і яго напаўненне. Першае ніколі не зліваецца з другім, і лужына заўжды застанецца па-за ўплывам таго, што ў яе трапляе. Яна па-ранейшаму чыстая і безаблічная; рухі, што адбываюцца ў вадзе, не пакідаюць урэшце слядоў на паверхні і ў глыбіні. Лужына не павінная ў трагедыі нашага свету, дзе існаванне ў часе спалучана з пастаяннымі зменамі. Сам час – нязменны, аднак колькасць яго інтэрпрэтацый – бясконцая. Магчыма, калі-небудзь мы здолеем знайсці іншае, адрознае ад сённяшняга (трагічнага), прачытанне лужыны. Але ці здзейсніцца чалавек у гэтай новай рэальнасці, у якой час перастане быць сінонімам перамен і, адпаведна, ускосным матывам да іх стварэння.

Нататка № 5

Літаратура жыве ў надзвычай дзіўным свеце, дзе неардынарным чынам сплятаюцца хлусня, прыдумка і шчырасць. Разбіраючы кожную з гэтых з'яў паасобку, можна сказаць, што хлусня ад літаратуры – ва ўласцівым ёй імкненні абагульняць. Бо нават рэалістычны твор змяшчае абагульняльны тэзіс, без якога тэкст перастае быць самім сабой, пераходзіць у журналістыку, якая стварае сітуатыўныя опусы для узбуджэння хвіліннай ўвагі. А літаратура імкнецца да іншага. Яна заўжды пазбягае надзённасці і прагне закрануць не сітуацыю – але ейную сэнсавую падкладку. Для гэтага ёй і неабходныя тыя самыя абагульненні, якія па сутнасці сваёй падманныя, бо непазбежна збядняюць рэальнасць, зводзяць нас у бок ідэальных канструкцый. І тым, што літаратар аканатоўвае свой агульны тэзіс рэалістычнымі персанажамі і падзеямі, ён падманвае чытачоў, паколькі прымушае іх меркаваць, што агульная ідэя цалкам прыдатная ў свеце паўсядзённасці. А гэта не так, ці не зусім так.

Прыдумка – гэта, бадай што, найбольш нейтральная з азначаных з'яў. Яна выконвае інструментальную функцыю, ствараючы для беспрадметнай ідэі ўцялесненую абалонку і матэрыялізуючы духоўны падман, пра які мы толькі што казалі. Гэта "адваротнае акно", праз якое абагульняльны тэзіс, выцягнуты аўтарам з рэальнай жыццёвай руціны, зноў вяртаецца ў яе, каб надаць яе выкладзенай канцэпцыі праўдападобнасць.

Шчырасць – найбольш складаная з'ява. І найважнейшая. Шмат у чым яна звязаная з дакладнасцю ўзнаўлення аўтарскага ўнутранага настрою. Калі ён шчыры са сваімі чытачамі, калі ён дасягае высокай адпаведнасці паміж сваім унутраным станам і тым, што ён піша, гэта зробіцца індульгенцыяй на першародны грэх падману. Больш за тое, шчырасць здольная ператварыць падман з прыроджанай заганы ў нейкую асаблівую якасць, у той шарм, які ўласцівы сапраўднай літаратуры. Але над шчырасцю трэба многа працаваць. Без упартай мэтанакіраванай працы неадпаведнасць паміж нашым драпежным маўленнем і тым, што яно паклікана выяўляць, ніколі не знікне, і думкі будуць апранацца ў пустыя словаформы. Гэты фальш абясцэніць усе іншыя намаганні: падман будзе здавацца малапераканальным балбатаннем, якое не зможа ўратаваць нават самы бліскучы вымысел.

У Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі ёсць два спектаклі, якія нязменна атрымліваюць узнёслыя водгукі і ўзнагароды на фестывалях. Жывуць яны доўга і не старэюць. Гэта "Адвечная песня" паводле Янкі Купалы і "Жанчыны Бергмана" Мікалая Рудкоўскага. Аўтары тэкстаў — класік і наш сучаснік. Першы спектакль створаны ў жанры фольк-оперы тады яшчэ рэжысёрам-пачаткоўцам Сяргеем Кавальчыкам. Другі ў жанры псіхалагічнай драмы паставіў мэтр беларускай сцэны Валерый Анісенка. Шматнаселены твор Купалы і камерны Рудкоўскага арганічна дапаўняюць адзін аднаго і з'яўляюцца годным аблічам тэатра. Калі без нацыянальнай класікі беларускі тэатр не ўявіць, то зварот да скандынаўскіх рэалій можа быць успрыняты як жаданне паказаць шматграннасць нашага мастацтва. Менавіта гэта і даказваюць "Жанчыны Бергмана".

На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь

Сарвецца цішыня на крык

Пакуль увесь свет атрымліваў асалоду ад твораў кінарэжысёра Інгмара Бергмана ды спрачаўся наконт іх, мы адкрывалі яго творчасць паводле рэдкіх даступных для нас стужак — тэатральныя спектаклі былі для нас недаступнымі. Між іншым, шведскі майстар стварыў цэлую галерэю жаночых вобразаў, якія можна лічыць своеасаблівым эталонам. Акцёры ўсяго свету імкнуліся сыграць што-небудзь у Бергмана, які прызнаваўся, што менавіта тэатр ён лічыць сваім жыццём і асабліва добра вывучыў характары і паводзіны акцёраў. Ён любіў іх і казаў пра іх так: "Яны стаяць там, на сцэне, выстаўляюць сябе на паказ — яны вельмі ўразлівыя. Яны — там, іх да мяжы аголеныя целы выстаўленыя на агляд. І неабходна быць вельмі асцярожным, прыслухоўвацца да іх, клапаціцца пра іх, паважаць іх".

Усё гэта згадваеш тады, калі прыходзіш на спектакль Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі "Жанчыны Бергмана". У самой назве п'есы драматурга Мікалая Рудкоўскага закладзеня адносіны вялікага рэжысёра да акцёрскай прафесіі. З дапамогай інтуіцыі ён беспамылкова вызначаў, што адбываецца ў душы жанчыны ўвогуле і актрысы ў прыватнасці. Ён нават прыдумаў прынцып "чароўнай кропкі", у нейкім сэнсе магнетычнай кропкі — месца, адкуль акцёры змогуць максімальна ўздзейнічаць на публіку. Калі акцёры апынаюцца ў такой сцэнічнай прасторы, яны пачынаюць адчуваць упэўненасць у сваёй сцэнічнай моцы і падносяць сябе публіцы найлепшым чынам.

Вось і беларускі драматург Рудкоўскі перанёс сваё ўспрыманне лёсу жанчыны, прафесія якой — актрыса. Гэты асаблівы свет творцаў тэатра неаднаразова прыцягваў і будзе прыцягваць драматургаў. Аднак тут здзейснена першая на беларускай сцэне спроба спалучыць лёс актрысы з лёсамі жанчын Бергмана, якіх мы ўбачылі.

П'еса — своеасаблівы парафраз бергманаўскага фільма "Персона", але аднасчасова і момант дзёрзкага сапернiцтва са знакамітым шведскім майстрам. Гэта і сага ў лепшых традыцыях старажытнаскандынаўскага сказання, і аднасчасова нетаропкае псіхалагічнае апавяданне пра людзей са скалечаным лёсам, якія імкнуцца здабыць хоць крышку шчасця і цеплыні. Дзеянне адбываецца недзе там, у адзінокім свеце, дзе ў цішыні сціплага пансіяната дажывае свой век немаладая оперная спявачка, якая страціла голас.

Яна не толькі не можа спяваць, яна ўвогуле не вымаўляе ніводнага слова. Чалавек страціў прафесію, любімую справу і магчымасць паўнавартаснага жыцця.

У празаічным літаратурным творы апісанню такой сітуацыі і пачуццяў жанчыны можна адвесці мноства старонак. Але ж як перадаць эмацыйны стан гераіні на сцэне, дзе ёй прапанавана ўвесь час маўчаць?

Валерый Анісенка надумаў рэдкасны эксперымент. Папершае, даў пуцёўку ў жыццё маладому драматургу. Па-другое, прызначыў на галоўную ролю актрысу Таццяну Мархель. Ён вырашыў зрабіць неверагоднае з актрысай, якую цяжка пабачыць у ролі опернай дзівы сусветнага ўзроўню. Ён вырашае зрабіць спектакль з Таццянай Мархель, чыя творчасць назаўсёды звязаная з беларускім фальклорам, беларускім характарам і беларускай песняй. Яна сыграла столькі добрых, трапных, пявучых сельскіх жанчын на сцэне і ў кіно, што даць ёй ролю знакамітай замежнай спявачкі было вельмі смелым. Дакладней сказаць: трэба было ламаць яе акцёрскую прыроду, і Анісенка на гэта пайшоў. Што было зыходным пунктам?

Жанчына-актрыса са шведскім імем Інгрыд і зразумелым на любой мове, у любым кутку планеты, лёсам. Бо каму ж невядома горыч адзіноты, душэўнага болю, непаразумення з навакольным светам? Маладзенькая медсястра Ліў спрабуе па-свойму яе лекаваць і вяртаць да жыцця. У замкнёнай прасторы пакоя з завешанымі вокнамі (зрэшты, так толькі здаецца) спявачка і медсястра. Асоба немаладая і юная. Капрызлівая і паслухмяная. Яны сапернічаюць, злуюцца, здзекуюцца, шкадуюць, цягнуцца адна да адной і адштурхоўваюць адна другую. Хворая і сядзелка. Маці і дачка. Усё ў іх сплецена з любові і нянавісці. Дзве чужыя душы сустрэліся, каб, урэшце, аказацца неабходнымі адна адной.

Анісенка як рэжысёр вельмі добра ведае цану рэжысёрскага дыктату ў спектаклі. Ён праявіў дэспатызм, каб зрабіць акцёра аўтарам сваёй ролі. У 2001 годзе, калі спектакль "Жанчыны Бергмана" пабачыў свет, у працы сустрэліся майстра Таццяна Мархель і актрыса-пачатковец Людміла Сідаркевіч. Сваім дыктатам рэжысёр пачаў узгадоўваць у абедзвюх актрыс асабістыя парастак у ролі. Перш за ўсё ён змусіў Таццяну Мархель, як цяпер кажуць, змяніць імідж: пастрыгчы бялюткія кучэры пад хлапечы чуб, пахудзець і падцягнуцца. Таццяна Рыгораўна ў працы чалавек паслухмяны, нават калі і не падзяляе ў душы некаторыя парады.

Адна з парад Валерыя Анісенкі гучала так: "Таня, ты вельмі спанатраная актрыса, і табе нічога не варта падмануць. У тым ліку і мяне. Але ты сыграеш ролю настолькі, наколькі ты будзеш сумленная сама з сабой. Я цябе не буду правяраць. Усе словы ў Ліў, гераіні Люсі Сідаркевіч. Дык вось у цябе павінна быць напісаная роля з няменшай колькасцю маналогаў." Рэжысёр патрабаваў ад актрысы матывацыі і канкрэтных словаў на яе бясконцае маўчанне.

Спачатку абедзве актрысы ішлі ў спектаклі рознымі шляхамі. Адна ў бясконцых акцёрскіх паўзах гаварыла. Другая ў доўгіх маналогах шукала магчымасць маўчаць. Потым унутраныя і знешнія задачы сталі адзінствам. Чамусьці адчуваецца, што Інгрыд гаворыць, а Ліў, наадварот, маўчыць. Але гэта не так. Ідзе рух ад выгляду да існасці, да спасціжэння праўды ўнутры сябе. Першапачатковая закладзеная жыццёвай сітуацыяй страта асобы паварочваецца яе здабыццём.

Дзіўным чынам знайшлася ў спектаклі і "чароўная кропка". У дадзеным выпадку гэта месца ля ложка Інгрыд. Гэта яе ложыва, яе сцэна, месца адпачынку і болю. Тут кавалачак яе тэатра і абрыдла-салодкія запісы голасу часоў акцёрскага трыумфу. Праз мноства рэчаў, што тут сабраныя, акцёры размаўляюць з гледачом.

Танцоўшчыкі прызвычаіліся пагляддаць на сябе ў люстэрка. Музыкі — пазіраць на свой магнітафон і апаратуру. Для акцёра вельмі важны партнёр, той, хто заўжды побач з ім. А калі перад намі двое, дык ідзе пастаяннае суперажывальнае назіранне, у нейкім сэнсе саперніцтва, калі нельга ўпасці тварам у бруд. Так іграецца гэты спектакль, хаця ў ім ёсць і іншыя персанажы, чыя задача — сысці ў цень і не перашкаджаць разгортванню бязлітаснай трагедыі, якая, зрэшты, у фінале дорыць нам надзею.

Пошук кантакту з іншымі людзьмі, мэта якога — узаемапаразуменне, не звязанае з асаблівасцямі нацыянальнага характару. Проста гэта прырода зносін у сучасным грамадстве, і мы, маладыя краіны, што сталі на шлях капіталістычных адносін, добра гэта адчуваем. Узаемапаразуменне — гэта, урэшце, і ўзаемная адказнасць. Шчыльна перапляліся шляхі шведаў і беларусаў, каб ад маналога перайсці да дыялога. А мэта — здабыванне чалавечай асобы.

Спектакль "Жанчыны Бергмана" як, зрэшты, і ўсялякую псіхалагічную гульню, можна неаднаразова глядзець і знаходзіць новыя думкі і звадваць новыя пачуцці. У такіх творах не бывае назаўсёды завучанага. Гэта гульня — імправізацыя з магутнай энергетыкай. І вылучэнне спектакля на атрыманне Дзяржаўнай прэміі — вельмі слушнае рашэнне.

Таццяна АРЛОВА,
доктар філалагічных навук, прафесар Беларускага дзяржаўнага універсітэта

На здымках: Таццяна Мархель і Людміла Сідаркевіч у спектаклі "Жанчыны Бергмана".

Фота з інтэрнэт-сайта РТБД

Злучальныя нітачкі

Нягледзячы на перыяд летніх адпачынкаў і вакацый у мастацкай галерэі "З'ява" Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І. Каладзеева адна выстаўка змяняецца іншай. Нядаўна супрацоўнікі галерэі запрасілі аматараў народнай творчасці на адкрыццё выстаўкі старадаўняй і сучаснай вышыўкі. У экспазіцыю ўключана каля 300 экспанатаў. Частка іх выканана барысаўскімі майстрыхамі, частка прадстаўлена жыхарамі Барысаўскага раёна, якія захоўваюць у шафах і куфрах старадаўнія вышытыя прадметы побыту.

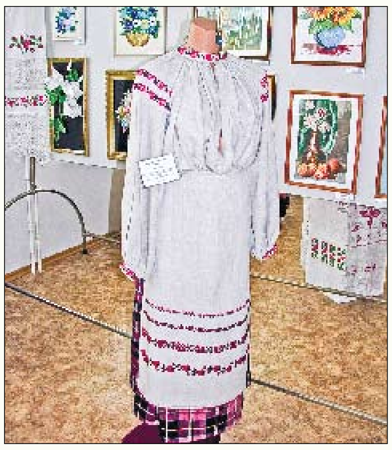

Сярод удзельнікаў выстаўкі — прадстаўнікі аматарскай студыі вышыўкі "Чароўны крыжык" пры гарадскім Палацы культуры г. Барысава (кіраўнік Таццяна Няжданава), медыцынскія работнікі, педагогі і навучэнцы Барысаўскага дзяржаўнага каледжа і Дома дзіцячай і юнацкай творчасці, а таксама ўмельцы з Крупскага раёна, якія прадстаўляюць мясцовы Дом рамёстваў.

Адкрываючы выставу, мастацтвазнаўца Анжэла Кудакова адзначыла, што экспазіцыя ўмоўна падзяляецца на тры часткі: рэлігійныя матывы, тэма "Маці і дзіця", старадаўнія прадметы беларускага побыту. Сярод рарытэтаў — пасцельная бялізна, фіранкі, ручнікі, прадметы адзення, а таксама карціны, выкананыя ў розных тэхніках вышыўкі: крыж, паўкрыж, мастацкая роўнядзь, аб'ёмны гафт, гафт стужкамі і інш.

Работы крупскага Дома рамёстваў, на базе якога развіваюцца народныя промыслы, у тым ліку і вышыўка, прадставіла гледачам начальнік аддзела культуры Крупскага райвыканкама Таццяна Мельнік. Яна ж распавяла гісторыю стварэння народных касцюмаў паводле ўзораў канца XIX — пачатку XX стагоддзя.

Кіраўнік аматарскай студыі вышыўкі "Чароўны крыжык" Таццяна Няжданава паведаміла, як яна з калегамі некалькі месяцаў збірала па Барысаўскім раёне старадаўнія вышыванкі, як рыхтавалі да паказу новыя работы.

Анжэла Кудакова, якая пераапранулася на час прэзентацыі ў блузку з прывабным вышытым арнаментам, прадставіла прысутным Марыю Кісялёву, дачку аўтара гэтага самабытнага вырабу. Марыя Васільеўна распавяла, як яе матуля яшчэ ў 1930-я гады ткала, шыла і вышывала гэтыя цудоўныя рэчы — блузку, кашулю, ручнікі і пакрывала.

Анатоль МАЗГОЎ

На здымках: жаночы касцюм XIX стагоддзя; Т. Няжданава "Букет".

Фота аўтара

Ведаем, помнім. Шануем?..

Неўзабаве на кніжных паліцах з'явіцца кніга "Вялікая Айчынная вайна ў кінамастацтве Беларусі", падрыхтаваная калектывам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь. Выдадзена яна на сродкі НАН у выдавецтве "Беларуская навука" невялікім накладам — каля 500 экземпляраў. Аб'ектам яе ўвагі сталі творы Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", прысвечаныя ваеннай тэматыцы. Пра тое, як стваралася унікальнае выданне, мы гутарым з Антанінай Карпілавай, загадчыкам аддзела экранных мастацтваў Інстытута мастацтвазнаўства этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук.

Нягучнае прысвячэнне

— Антаніна Аляксееўна, каму належыць ідэя стварэння гэтай кнігі?

— Ідэя выдання нарадзілася ў сувязі з юбілеем Вялікай Перамогі, і прапанавала яе доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга Нячай, тагачасны вядучы навуковы супрацоўнік інстытута. Яна была ініцыятарам і натхняльнікам гэтай кнігі, але парадавацца яе сігнальнаму экземпляру, на жаль, ёй не давялося — нядаўна Вольга Фёдараўна пайшла з жыцця...

Хачу прыгадаць словы Д. Ліхачова: "Ёсць людзі-светачы і людзі-свечкі". Без сумніву, яна была светачам. Яе святло прыцягвала і саграваала многіх людзей. Так, гэта святло магло і апаліць, але яно было проста неабсяжнае. Вольга Нячай стаяла ля вытокаў распрацоўкі ваеннай тэмы поруч з Генадзем Ратнікавым, Ефрасінняй Бондаравай, Анатолем Красінскім.

Вольга Фёдараўна — чалавек сістэмы. Заснавальнік цэлай галіны ў нашым кіназнаўстве — тэлезнаўства, яе доктарская дысертацыя — "Тэлебачанне як мастацкая сістэма" і шмат кніг перакладзена ў Латвіі, Расіі, іншых краінах. Займалася распрацоўкай тэорыі кіно. Мастацтвазнаўца, гісторык і тэарэтык экраннага мастацтва. Педагог — выгадавала не аднаго кандыдата навук. У яе было некалькі дактарантаў. Папулярызатар, кінапрапагандыст савецкага, як тады казалі, маштабу, яе ведаюць і ўкраінскія, і расійскія, і малдаўскія кіназнаўцы. У Мінску існаваў кінаклуб – у Чырвоным касцёле. Элітарнае, лепшае кіно, дыскусійны клуб — філосафы, кіназнаўцы… Асоба грандыёзнага маштабу, яна бліскуча ведала літаратуру, да апошніх дзён літаральна кавалкамі цытавала любімых Пушкіна, Гогаля, Цютчава. Выдатна ведала жывапіс. Працяг нешараговай асобы — і ў вучнях, і ў сям'і. Дачка Вольгі Фёдараўны — Ганна Балаш, вядомы мадэльер, дызайнер, стваральніца лялек. Разам з мужам Аляксеем Дзмітрыевым распісала храм у Чэлябінску, пра што знята дакументальная стужка Галіны Адамовіч. (Цяпер гэтая стужка атрымлівае прызы на розных кінафестывалях.) Унучка Ева ў гэтым годзе скончыла мастацкае вучылішча імя А.Глебава, унук Слава стаў гісторыкам, пайшоў па слядах прадзеда Фёдара Нячая, доктара гістарычных навук. Шырокага кругагляду, высокай адукаванасці і вялікага сэрца чалавек, яна лічыла, што галоўнае — гэта справа, якую мы робім.

— Якой канцэпцыі вы прытрымліваліся, рыхтуючыся прааналізаваць даволі вялікую колькасць матэрыялу?

— Работа над кнігаю ішла няпроста. Доўга выкрышталізоўвалася структура. Спачатку меркавалася пабудаваць яе ў адпаведнасці з этапамі вайны, але потым перамаглі мастацтвазнаўчыя крытэрыі — матэрыял размешчаны па відах мастацтва.

І мы вырашылі ісці ад агульных ідэйных вобразаў да канкрэтных аспектаў. Пачынае кнігу раздзел "Кіналетапіс Вялікай вайны", прысвечаны самаму галоўнаму віду кінамастацтва — кінахроніцы. Прааналізаваны ўвесь пласт беларускіх фільмаў — мастацкіх і дакументальных — пра Вялікую Айчынную, пачынаючы з 1943 года. Прыгаданы імёны, якімі па праве ганарыцца беларускае кіно, — Марыя Сухава, Іосіф Вейняровіч, Міхаіл Бераў. Аўтар раздзела Анатоль Красінскі, чыё дзяцінства было апалена вайной. Закранула вайна і аўтараў двух наступных раздзелаў — Вольгу Нячай і Генадзя Ратнікава. Тэарэтык і гісторык экраннага мастацтва, Вольга Фёдараўна не пазбягала балючых пытанняў. У яе раздзеле "Вобразы генацыду ў мастацкай культуры і на экране" разглядаюцца тэмы трагедыі, генацыду, Хатыні, узнятыя беларускімі кінематаграфістамі.

"Я пішу пра сябе", — сцвярджаў Генадзь Ратнікаў, калі ствараў артыкул пра фільм "Сведка" для раздзела "Вобразы трагічнай памяці ў кіно і літаратуры".

Гэтыя аўтары — непасрэдныя сведкі незабыўных падзей — перадаюць эстафету наступнаму пакаленню, пасляваеннаму.

(Другая частка кнігі складаецца з раздзелаў Галіны Шур "Чалавек у прасторы вайны" (аналізуецца дакументальны кінематограф), Алены Голікавай-Пошкі "Дзеці і вайна: "И день, как век, все возрасты сравнял…", Марыны Белавокай «Прырода, апаленая вайной", Вольгі Мядзведзевай "Памяць — саюзнік сумлення», Алены Калюновай "Горам выпрабаваны зрок", Антаніны Карпілавай "Гукавыя вобразы вайны", Людмілы Саянковай "Ад эпічнага споведу да лірычнай споведзі (эвалюцыя ваеннай тэмы ў беларускім кіно)" — В. П.).

І зноў эстафета перадаецца наступнаму пакаленню. Завяршае кнігу раздзел маладых кіназнаўцаў, дваццацігадовых, – "Маладыя кіназнаўцы пра вайну".

— Апошнім часам выказваецца слушная думка: ці не штучна ствараецца цікавасць да ваеннай тэматыкі? На ваш погляд, ці не страціла актуальнасць тэма вайны? Ці засталіся новыя аспекты, не заўважаныя раней мастацтвазнаўцамі і творцамі?

— Так, спрэчкі пра ваенную тэму ідуць. Хтосьці кажа, што яна надакучыла, што састарэла, нецікавая гледачам. Старэйшае пакаленне мяркуе, што пра вайну трэба згадваць — не толькі як пра духоўны подзвіг, але і стойкасць народа, якая патрэбна не толькі на вайне. Гаварыць менавіта пра этнічную ментальнасць беларусаў, якая дапамагла нашаму народу проста выжыць. Праяўлялася яна неаднаразова — у чарнобыльскіх умовах, скажам. У перабудову.

Катаклізмы ў грамадстве раз-пораз адбываюцца…

Для Беларусі тэма вайны актуальнасці не страціла. Гістарычна склалася, што брэндам нашай кінастудыі стала Вялікая Айчынная, дык ці варта нам адмаўляцца ад спадчыны ды іранізаваць з гэтай нагоды? Маладое пакаленне лічыць, што студыя не павінна страціць гадамі завяваны брэнд. Можна па-новаму падысці да гэтай тэмы.

Дарэчы, канцэпцыя Вольгі Фёдараўны грунтавалася менавіта на гэтай думцы — даць слова некалькім пакаленням, ад сведкаў да ўнукаў, якія пацвердзілі б, што гэтая тэма не страціла актуальнасці. І хаця разважаюць і аналізуюць матэрыял маладыя кіназнаўцы з некаторым антыпафасам, іроніяй, тым не менш, і яны згаджаюцца, што тэма вайны можа атрымаць годны працяг у прыгодніцкіх стужках, трылерах, кшталту "Снайпер", "Хорар", у дэтэктывах і да т.п.

— Так, сёння на экранах столькі стужак, дзе героі вымушаныя змагацца з нейкімі нерэальнымі пагрозамі. А можна вярнуцца да геннай памяці…

— І спробы ў гэтым напрамку робяцца. Аляксандр Колбышаў прапанаваў студыі сцэнарый "Мы з будучыні"(сённяшнія хлопцы трапляюць у 1943 год і вяртаюцца ўражаныя). На жаль, сцэнарыю не пашанцавала.

— Калі мы вяртаемся да ваеннай гісторыі, аналізуем выпрабаванні, што выпалі на долю народа, — мы ўсё адно вядзём гаворку пра чалавека, які здолеў захаваць у сабе чалавечыя якасці.

— Працуючы над кнігай, мы прытрымліваліся пазіцыі Быкава. Чырвонай ніткай праз нашу кнігу праходзяць імёны Васіля Быкава і Алеся Адамовіча. Калі Быкаў пісаў гэтую акопную праўду, ён меў на ўвазе чалавека на вайне, а не вайну і чалавека. Гаворка ідзе не пра пафас вайны, не пра патэтыку: палігонам выпрабаванняў заўсёды з'яўляецца чалавечая душа. Спадзяюся, у падборы матэрыялу ў нас гэта захавалася.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

На здымках: вокладка новага выдання; доктар мастацтвазнаўства Вольга Нячай, якая была ініцыятарам стварэння кнігі "Вялікая Айчынная вайна ў кінамастацтве Беларусі".

Малюем Шапэна

Музычны геній, светач эпохі рамантызму, паэт фартэпіяна... Гэты выдатны польскі кампазітар з французскім бацькавым прозвішчам Chopin нарадзіўся 200 гадоў таму і атрымаў пры хрышчэнні імя Фрыдэрык Францішак. Потым, калі Шапэн мусіў развітацца са сваёй шматпакутнай радзімай і эмігрыраваць у Парыж, яго пачалі называць на французскі манер — Фрэдэрык Франсуа.

Сёння ж не толькі ў навуковым свеце, але і сярод проста пісьменных, адукаваных людзей, правільным лічыцца аўтэнтычнае напісанне: Фрыдэрык. А палякі, вымаўляючы знакамітае прозвішча свайго земляка, ужываюць ў першым складзе націскное "о"... Зрэшты, прычым тут філалагічныя парадоксы, калі мы спрычыняемся да музычнай індывідуальнасці Шапэна! Слухаем — і праз тонкі свет неўміручых гукавых вобразаў адчуваем яго творчы дух. Дух Вечнага Мастака: захопленага і расчараванага, дасціпнага і меланхалічнага, бунтоўнага і датклівага, капрызлівага і вялікадушнага, чуллівага і непахіснага...

Сусветнае святкаванне Года Шапэна — гэта не "абавязак" для цывілізаванага чалавецтва. Гэта вынік, шчырае сведчанне таго, што ўвесь культурны свет даўно ўзрушаны феноменам Шапэнавай музыкі, праз якую мы ўспрымаем яе творцу як нашага сучасніка. Ці не таму са шчырым задавальненнем працавалі над візуальным увасабленнем вобразу вялікага кампазітара і яго творчасці выхаванцы вядомай дзіцячай студыі выяўленчага мастацтва "Вясёлка" Палаца культуры Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода? Пад кіраўніцтвам свайго мудрага і таленавітага педагога Святланы Купрыянавай яны паглыбляліся ў спецыяльную і папулярную літаратуру, слухалі музычныя запісы. "Шапэн жыў сярод нас: дзень пры дні дзеці даведваліся пра яго ўсё больш, адкрываючы як чалавека творчага, вельмі блізкага нам, мастакам. Рыхтуючыся да выстаўкі, прысвечанай юбілею Шапэна, мы сталі на галаву вышэй...", — кажа С. Купрыянава. Новыя работы яе вучняў (малюнкі гуашшу, акварэллю, алоўкам, тушшу), прадстаўленыя на вернісажы падчас фестывалю "Музы Нясвіжа-2010", як заўсёды, уразілі адухоўленай вобразнасцю, глыбінёй і самастойнасцю задумы, арыгінальнасцю кампазіцыі.

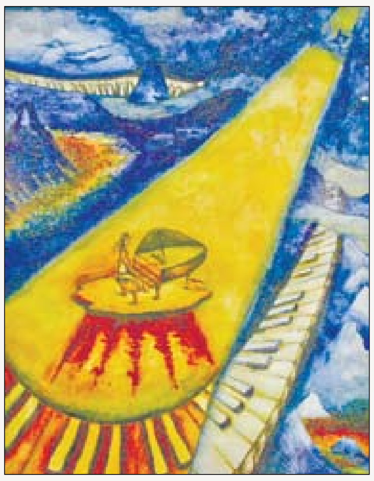

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: Даша Сурко "Партрэт Шапэна"(акварэль); Оля Ліпская "Творчы шлях кампазітара"; Каця Краўчанка "Шапэн — двухаблічны" (туш).

Фота Віктара Кавалёва

Быў час, калі з дня ў дзень, з раніцы ў раніцу мы сустракаліся з Мікалаем Старадымавым у адным рабочым пакоі. Тысячы кіламетраў, што аддзялялі мяне ад бацькоўскага дому ў Зацітавай Слабадзе, а яго — ад роднай Украіны, дзе жылі блізкія людзі, нікому з нас не здаваліся вялікай адлегласцю. Была адзіная краіна, нікто не лічыў Ашхабад, Туркменістан, дзе мы з Міколам служылі ў рэдакцыі салдацкай "шматтыражкі" "За Родину", чужой краінай. Хіба што, адтурбоцыўшыся дзень, вярталіся дахаты і праз звычайную будзёншчыну ўспаміналі ў сям'і дом, свае беларускія ці украінскія сцежкі. А пасля ізноў — на працу, на палігон, у камандзіроўкі, да герояў сваіх нарысаў, рэпартажаў, карэспандэнцый…

«Рудзенск зрабіў мяне пісьменнікам…»

І Мікола, і я шмат тады пісалі. Не толькі для роднай салдацкай "дывізіёнкі", але і ў акруговую газету "Фрунзевец", у туркменскія рэспубліканскія газеты і часопісы. Героі жылі побач з намі… Франтавікі, якія вызвалялі Беларусь у Вялікую Айчынную… Афіцэры, якія прайшлі баявую школу ў Афганістане... І сам Мікола прыехаў да нас у калектыў, маючы за плячыма афганскі досвед.

Але пра што мы амаль не гаварылі, дык гэта пра Пухавіччыну. Так вось здарылася, што "пухавіцкую" частку біяграфіі свайго туркестанскага таварыша, рускага пісьменніка Мікалая Старадымава, які жыве і працуе зараз у Маскве, я высвятляю толькі цяпер. Так адбылося можа яшчэ і таму, што тады мы былі на самым пачатку літаратурных, журналісцкіх дарог… Ды і таму, што разам служылі ўсё ж не вельмі працяглы адрэзак часу. Прыехаў Мікола ў Ашхабад у 1987 годзе. А ўжо ў красавіку 1988 года мяне накіравалі на новае месца вайсковай службы…

Дык што ж яднае майго таварыша з пухавіцкай старонкай? Расказвае Мікалай Аляксандравіч Старадымаў: "…У мяне бацька быў афіцэрам. І ранняе дзяцінства маё праходзіла ў гарнізонах. Самыя першыя ўспаміны (мне было паўтара года): танкі ідуць па "танкавай дарозе", зусім недалёка ад нашага дома ў беларускай Мар'інай Горцы… І на футбольнае поле садзіцца верталёт — тады пакуль што дзіўная машына… Адпаведна, і кола зносін было зразумелае — салдаты і афіцэры, бацькавы паплечнікі па службе, іх жонкі, іх дзеці. У гэтых умовах родзічы маёй маці былі як пэўнае вакно ў іншы свет! Дзед Пеця (Пётр Язэсевіч Лобач) і бабуля Лена (Алена Ігнатаўна Лобач) жылі ў пасёлку Рудзенск, што пад Мінскам. Туды мы з братам прыязджалі на канікулы. Адрас нашых дзядулі і бабулі — вуліца Горкага, дом 22/20. Неяк і жылі мы там цэлы год, калі бацьку перавялі на новае месца службы. А на тым самым новым месцы ў нас не было жылля.

Пётр Язэсевіч Лобач быў на дзіва добрым чалавекам. Ласкі асаблівай і сюсюкання мы з братам ад яго не бачылі і не чулі. Але сыходзіла ад дзядулі нейкая асаблівая, прыцягальная дабрыня. Я проста маліўся на дзеда. На ўсё жыццё ён застаўся для мяне незаменным узорам чалавека сумленнага. У традыцыях Беларусі была павага да ветэранаў. І памятаю, што да дзеда ставіліся як да чалавека заслужанага. І торф прывозілі, і дах неяк дапамаглі адрамантаваць, і з сенам для каровы падтрымалі… Бо дзед быў інвалід, прайшоў усю вайну.

Да Вялікай Айчыннай вайны дзед Пеця займаў нейкую пасаду ў сельсавеце. Быў камуністам. Калі пачалася вайна, ніхто і падумаць не мог, што так хутка прыйдзе акупацыя. Каманду на эвакуацыю дзед Пеця атрымаў на трэці ці чацвёрты дзень вайны. Трэба было яму эвакуіраваць калгасны статак кароў. Сваім, зразумела, ходам. Між тым, карова — не чалавек, доўга яна хутка ісці не можа. Ёй патрэбны нармальны адпачынак. Прыблізна на трэці дзень эвакуацыі стала зразумела, што далёка адысці не ўдасца. Было прынята рашэнне статак знішчыць. Па законах мірнага часу, зразумела ж, дурное і зусім няправільнае рашэнне. Але ж тады была вайна. І, відавочна, кіраваліся логікай: "Каб каровы, іх мяса не засталіся ворагу!.."

Цяпер ужо, з вышыні часу, калі ўспамінаю пра "дзядулевы" калгасны статак 1941 года, перад вачыма ўсплываюць карціны з Афганістана, Чачні. Мне столькі разоў даводзілася бачыць, як паміраe паранены скот, альбо бачыць разварочаных авечак, кароў, коз… Колькі наглядзеўся на гэтых выпадковых ахвяр вайны! Яны траплялі на міны, аказваліся мішэнямі артылерыйскіх абстрэлаў, а, здаралася, гінулі таму, што салдаты ад няма чаго рабіць абіралі іх за мішэні!.. Іншы раз у некаторых кароў ці авечак была выразаная пячонка ці яшчэ лепшы кавалак, астатняе ж было кінута на спажыву сабакам ды крумкачам…

Мікалай Стараадымаў (злева) з родзічамі ў Хатыні.

Пасля няўдалай эвакуацыі мой дзед аказаўся ў партызанскім атрадзе. Позняй восенню захварэў на запаленне лёгкіх. Вывезлі на самалёце на Вялікую зямлю. Падлячыўся. І аказаўся ў траншэях абаронцаў Масквы, там, дзе ішлі самыя цяжкія баі. Цікавы знак праз дзесяцігоддзі мне падрыхтавала гісторыя. У 1980 — 1985 гадах я служыў у Кізыл-Арваце (Туркменія) у 58-й Рослаўльскай мотастралковай дывізіі. Дык вось, адзін з палкоў гэтага злучэння ў час бітвы пад Масквою аказаўся ў акружэнні і амаль цалкам загінуў. Праз лінію фронту прарвалася ўсяго некалькі чалавек. Мой дзед суправаджаў у штаб палка аднаго з акружэнцаў з гэтага палка…

Пасля быў ізноў шпіталь. Дзеда хацелі камісаваць. Аднак ён ізноў дамогся, каб адправілі на фронт. У 1943 годзе пад Ленінградам патрапіў пад абстрэл нямецкага мінамёта. І тады атрымаў цяжкія знявечанні. Выжыў, ды толькі да канца дзён не працавала ў яго адна рука, застаўся з таго бою з пакалечанай, на адно вуха страціў слых. Вярнуўся дадому пасля вызвалення Беларусі. І, нягледзячы на стан здароўя, амаль да канца жыцця працаваў… Бабуля Лена была проста выдатнай апавядальніцай. У грамадзянскую вайну яна апынулася ў дзіцячым доме. Іншы раз расказвала, як галадалі, елі, што толькі давядзецца… Неяк была ў Башкірыі, знайшлі мёртвага вярблюда, па ім чэрві поўзаюць, а елі — куды падзенешся… Апавяданні свае пачынала звычайна так: "Фактам дзела…" Гэта ў яе прыказка такая …І кнігі чытала. Гаворыць, што вясковыя людзі кнігі не чыталі, стэрэатып такі, што ўсе былі бязграматныя. Не, аказваецца, чыталі… Колькі помню — заўсёды працавалі. Агарод трымалі вялікі. За Рудзенскам поле бульбянае. Там — і дрэвы пладовыя, кусты ягадныя. Карову трымалі, дзед спрабаваў пчол разводзіць. Толькі нешта ў яго не атрымалася.

Першыя свае літаратурныя спробы Мікалай Старадымаў зрабіў менавіта ў Рудзенску, падчас вучобы ў мясцовай школе ў чацвёртым класе. "Калі я пісаў фантастычную аповесць, адбываліся першыя палёты ў космас, усе марылі пра прафесію касманаўта, — згадвае Мікалай Старадымаў. — І аповесць, наколькі я памятаю, мела крыніцай мае касмічныя фантазіі. Раз на тыдзень я чытаў сваю аповесць у класе. Пэўна, на гадзінах палітінфармацыі ці яшчэ на якіх-небудзь выхаваўчых мерапрыемствах… Калі ўжо дарослым прыязджаў у Рудзенск, то шмат хто з сяброў маленства згадваў пра мяне ў звязку з памяццю пра тую фантастычную аповесць."

Адпаведна, і мы працавалі, калі прыязджалі. Зразумела, болей бегалі і гулялі (гойсалі, па выказванні бабулі). Але калі што трэба было рабіць, то рабілі. І зямлю капалі, не цаліну, зразумела, а зямлю рыхлую, агародную… І дровы пілавалі, калолі, жука каларадскага збіралі, ліпавую квецень… І бульбу капалі, яблыкі-ягады збіралі. З таго часу ў мяне вялікая павага да сельскага люду, які працуе на нас, гараджан. З таго часу пераканаць, што дабрабыт вяскоўцаў залежыць ад таго, як яны напрацуюць…"

Пагадзіцеся, дастаткова цікавы ўспамін. Магчыма, імкнучыся ў сваёй мастацкай прозе ствараць партрэты нашых сучаснікаў, рускі пісьменнік Мікалай Старадымаў трымае перад вачыма рудзенскіх, пухавіцкіх, мар'інагорскіх рупліўцаў ад зямлі…"

Апошнім разам Мікалай Аляксандравіч наведваўся ў Рудзенск у 2003 годзе…

У размовах са мною, у лістах, якія даслаў з Масквы, Мікалай расказвае пра тое, што першыя свае літаратурныя спробы зрабіў менавіта ў Рудзенску, падчас вучобы ў мясцовай школе ў чацвёртым класе. "Калі я пісаў фантастычную аповесць, адбываліся першыя палёты ў космас, усе марылі пра прафесію касманаўта, — згадвае Мікалай Старадымаў. — І аповесць, наколькі я памятаю, мела крыніцай мае касмічныя фантазіі. Раз на тыдзень я чытаў сваю аповесць у класе. Пэўна, на гадзінах палітінфармацыі ці яшчэ на якіх-небудзь выхаваўчых мерапрыемствах… Калі ўжо дарослым прыязджаў у Рудзенск, то шмат хто з сяброў маленства згадваў пра мяне ў звязку з памяццю пра тую фантастычную аповесць. А яшчэ маю цягу да літаратурнай творчасці падтрымлівала ўся беларуская, рудзенская радня… Відаць, менавіта на ўзроўні падсвядомасці на выбар пісьменніцкай скіраванасці ў маім жыцці…"

А зараз — некаторыя ўдакладненні да жыццёвай і творчай біяграфіі Мікалая Старадымава. Нарадзіўся Мікалай Аляксандравіч 24 лютага 1956 года ў Дрэздэне, дзе бацька служыў у складзе Групы савецкіх войск у Германіі. У 1973 годзе закончыў сярэднюю школу ў Жытоміры. У 1974 годзе паступіў у Данецкае вышэйшае ваенна-палітычнае вучылішча інжынерных войск і войск сувязі на аддзяленне інжынерных войск. Закончыў навучальную ўстанову з "чырвоным дыпломам" у 1978 годзе. Быў размеркаваны ў ваенна-будаўнічыя войскі. Прымаў удзел у будаўніцтве дома адпачынку "Русь" і падмаскоўнага цэнтра адпачынку касманаўтаў. Восенню 1980 года накіраваны ў Афганістан.

Але ў штабе Чырванасцяжнай Туркестанскай ваеннай акругі ў Ташкенце адбылося пераразмеркаванне — на пасаду карэспандэнта-арганізатара 58-й гвардзейскай мотастралковай дывізіі ў горад Кізыл-Арват (Туркменія). Пасля там жа займаў пасаду адказнага сакратара "шматтыражкі". У 1985 годзе Мікалая Старадымава накіравалі адказным сакратаром газеты "Гвардеец" 5-й гвардзейскай мотастралковай дывізіі ў Афганістан. У 1987 годзе Мікалай Аляксандравіч вярнуўся ў Туркестанскую акругу. Тут у Ашхабадзе, у рэдакцыі газеты "За Родину" мы з ім сустрэліся і пазнаёміліся. Мікалай актыўна друкаваўся ў туркменскіх газетах і часопісах. Тут пабачылі свет першыя яго мастацкія творы — дзіцячыя апавяданні пра Афганістан у калектыўным зборніку выдавецтва "Магарыф". Сярод знаёмцаў ваеннага журналіста былі туркменскія публіцысты і пісьменнікі Уладзімір Грачоў, Уладзімір Пу, Касым Нурбадаў, Азат Рахманаў, Альберт Паляхоўскі, Аляксандр Гоўберг, Худайберды Дзіванкулiеў і інш.

У 1989 годзе маёра М. Старадымава прызначылі пастаянным карэспандэнтам газеты Чырванасцяжнай Туркестанскай ваеннай акругі "Фрунзевец" (у час Вялікай Айчыннай вайны сярод аўтараў выдання быў народны паэт Беларусі Якуб Колас) па Туркменістану. У 1991 годзе вопытны ваенны газетчык паступіў у Ваенна-палітычную акадэмію імя У. І. Леніна на рэдактарскае аддзяленне. Закончыўшы акадэмію, працаваў у газеце "Красная звезда" — карэспандэнтам, намеснікам рэдактара аддзела. У 1998 — 2001 гг. Мікалай Стараадымаў — супрацоўнік Цэнтра грамадскіх сувязяў ФСБ Расіі. У 2001 годзе Мікалай Аляксандравіч Старадымаў звольніўся ў запас у званні палкоўніка. Па завяршэнні вайсковай кар'еры працаваў у часопісе "Воинское братство", газетах "Континент", "Президент", "Энергетика", у часопісе "Боевое братство".

Акрамя ўдзелу ў вайне ў Афганістане Мікалай Аляксандравіч яшчэ і самы непасрэдны сведка і ўдзельнік падзей на Паўночным Каўказе, куды не аднойчы выязджаў у службовыя камандзіроўкі. Узнагароджаны ордэнамі "За службу Радзіме ва Узброеных сілах СССР" 3-й ступені, "За ваенныя заслугі", медалём Суворава. Журналісцкая работа Старадымава адзначана прэміяй Саюза журналістаў Расіі за 1995 год у намінацыі "За працу ў "гарачых кропках". Мікалай Старадымаў — лаўрэат літаратурных прэмій імя Аляксандра Грыбаедава і Уладзіміра Карпава, а таксама прэміі "Залатое пяро Русі".

Пісьменнік — аўтар 12 арыгінальных кніг. А гэта — раманы і аповесці "Смяротны прысуд", "Кіднепінг па-руску", "Забіць, каб выжыць", "След мсціўца", "Споведзь самазабойцы", "Кроў з душы не змываецца", "Зульфагар", "Браток, пакінь пакурыць!", "Геній смерці"… Некаторыя з іх яшчэ і перавыдаваліся, прыходзілі да чытача і два, і тры, і нават чатыры разы. З надаўніх кніг — "Баявы дзённік Афганскай вайны". Першая дакументальная аповесць Мікалая Старадымава была надрукавана ў 1988 у ашхабадскім часопісе "Юность" ("Яшлык") — "Тры вайны — і ўсё жыццё", прысвечаная лёсу туркмена, палкоўніка Савецкай Арміі Алі Абасава.

Мікола БЕРЛЕЖ

Старонку падрыхтавалі доктар філалагічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Адам Мальдзіс і Алеся Лапіцкая.

Янка ТРАЦЯК

Паэтычная прагулка

Пародыя

Разгойдвае вецер арэлі,
Імчыцца кудысьці за свет.
І ночы, і дні адубелі,
Ссінеў на прагулцы паэт.

Так лёс нас
улядна згінае
Фармуе, як цеста ў дзяжы.
Гарбатка такая смачная…
Ну вось і сугрэў для душы.

Галіна Каржанеўская

Вятрыска шукае прытулку,
У твар б'е парывам да слёз.
Галіна вяла на прагулку
Паэта ў люцейшы мароз.

Пыталася строга: "Прызнайся,
Як цеста ўзбухае ў дзяжы?..",
Казала: "Ты вершаў цурайся, —
Жыццё лепш сваё беражы".

Навокал зямля адубела,
Скалела сама да касцей.
Паэт жа зрабіўся ўвесь белым,
Маўчаў і пісаць не хацеў.

Не тыя ўжо сёння паэты,
Прагулка для іх, што іспыт,
Сінеюць, урэшце, на ветры, —
Такі ўжо іх вырак і быт.

Разгойдвае вецер каліну,
У твар б'е парывам да слёз.
Выводзіла часта Галіна
Паэтаў на люты мароз.

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Што можна рабіць з вершам?

Пародыя

вершы лягуць на падлогу
каб на іх сядзелі ногі

каб па іх хадзілі рукі
без усякае прынукі

і стаялі каб галовы
у якіх гуляюць словы

Таццяна Будовіч
("Маладосць" № 12 за 2009 г.)

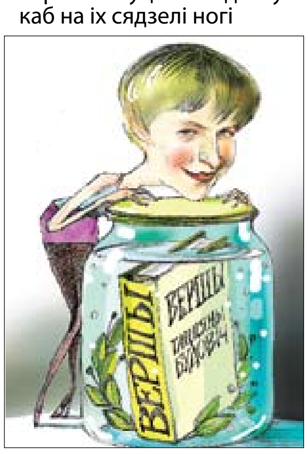

можна кінуць на падлогу
каб на ім сядзелі ногі

можна да дзвярэй прыбіць
каб рукам зручней хадзіць

можна церабіць галовы
каб у іх гулялі словы

можна ў слоік закатаць…

ці не лепш яго… чытаць?

Уладзімір ЕРМАЛАЕЎ

Яны гаварылі са мной

Пародыя

Ноч асенняя дыктавала
Незнаёмыя вершы мне...
Еўфрасіння і Янка Купала
Адлюстроўваліся ў акне…

Так сабраліся сёння разам
На пісьмовым адным стале…

Навум Гальпяровіч
(З кнігі "Насцеж")

Ноч асенняя як навала
Не давала забыцца сном…
Еўфрасіння і Янка Купала
Мне пачуліся за акном.

Гэта ж трэба такому здацца:
Як жывыя — не прывід,
не цень.
З перапуду сказаў ім: — Здрасце!
І паправіўся: — Добры дзесь!

А навокал — таемны
вусціш.
Спіць Сафія над вечнай
Дзвіной.
Запытаўся Купала: —
Ці пусціш?
Не адзін я — жанчына
са мной.

Усё ад шчасця ў мяне
траслося —
Вось і стрэліся праз вякі.

— Калі ласка, заходзь,
цётка Фрося!
Палачане мы — землякі.

Насцеж дзверы дый
вокны насцеж.
— Дзе вам будзе ўвайсці
працей?..
Пасадзіў я тады, зазначце,
На пісьмовым стале гасцей.

З імі ноч гаварыў бы, пэўна,
Ды Купала зірнуў на неба:
— Нам пара ўжо:
да першых пеўняў
На аблокі ўзняцца трэба.

І пайшлі яны ў прыцемак сіні —
Не сказаў бы хадою шпаркай —
Наша светлая Еўфрасіння
І Песняр наш, сагрэты чаркай.

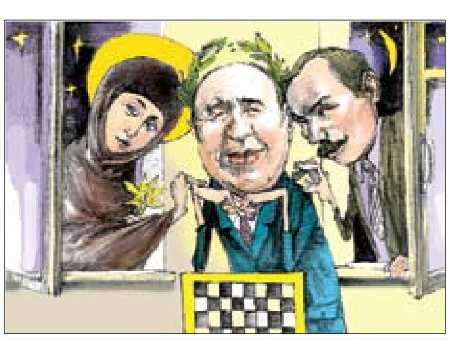

Шаржы Алега Карповіча

Міхась СЛІВА

Сябры пазнаюцца ў ...жартах

Гумарэска

У Івана Мікітавіча ёсць некалькі любімых свят. Гэта Новы год, Каляды і ...першае красавіка. Дзень гумару і смеху для яго нават больш жаданы, чым іншыя. Бо Іван Мікітавіч вельмі любіць жартаваць. У іншыя дні сёй-той можа пакрыўдзіцца на твой жарт, а першага красавіка раздолле: жартуй колькі хочаш і над кім хочаш, нават начальніку свайму можна сказаць, што ў яго спіна белая!

...На гэты раз першае красавіка прыпала на выхадны дзень. Таму Іван Мікітавіч рашыў разыграць сваіх знаёмых. Пазваніў аднаму з іх, Анатолю:

— Толя, прывітанне! Ты чым займаешся? Адпачываеш? Вось і добра! Мне трэба быць у вашым раёне, дык я хачу зайсці да цябе. Даўно ж не бачыліся. Пасядзім, пагутарым...

— Добра, заходзь, — не надта цвёрдым голасам адказаў Анатоль.

Іван Мікітавіч набраў другі нумар:

— Аркадзь Васільевіч! Гэта цябе турбуе Іван Мікітавіч. Сёння буду па справах у вашай старане, зайду да цябе. Рыхтуй закусь!

Перавёўшы дыханне, Іван Мікітавіч зноў круціць дыск тэлефоннага апарата:

— Лёня? Пазнаў? Так, я, Іван Мікітавіч. Збіраюся да цябе ў госці. Будзеш чакаць? Вось і выдатна, еду!

Хітра ўсміхнуўшыся, Іван Мікітавіч зручна ўладкаваўся на канапе і ўзяў у рукі сваю любімую газету. Неўзабаве ён ужо мілагучна пахрапваў...

Разбудзіў яго тэлефонны званок. Званіла жонка Анатоля:

— Іван Мікітавіч, дзень добры! Гэта Ніна. Хачу сказаць табе, што Толю нечакана выклікалі на работу. Начальнік яго сказаў, што нешта здарылася. Калі вернецца? Не ведаю, але казаў, што не хутка...

Праз некаторы час зноў зазваніў тэлефон. На гэты раз патурбаваў Аркадзь Васільевіч:

— Іван Мікітавіч! Ты прабач, дружа, але мне неабходна цешчы дапамагчы пераставіць шафу. Едзем вось з жонкай, трэба ж уважыць старога чалавека. Так што сустрэнемся ў іншы раз. Ты звані, заходзь, буду рады!

Не паспеў Іван Мікітавіч зноў уладкавацца на канапе, як давялося ў трэці раз браць тэлефонную трубку:

— Алё! Дзядзя Ваня? — пачуўся на тым канцы дроту дзіцячы голас. — Гэта я, Вова. Тата сказаў, што ён паехаў на вакзал сустракаць маму з цягніка. Вернецца позна...

Іван Мікітавіч весела засмяяўся, падміргнуў, гледзячы ў люстэрка і няспешна ўзяўся за газету.

Яго праславіў "Вожык"

Заўтра, 31 ліпеня, Міхасю Сліве спаўняецца 60 гадоў.

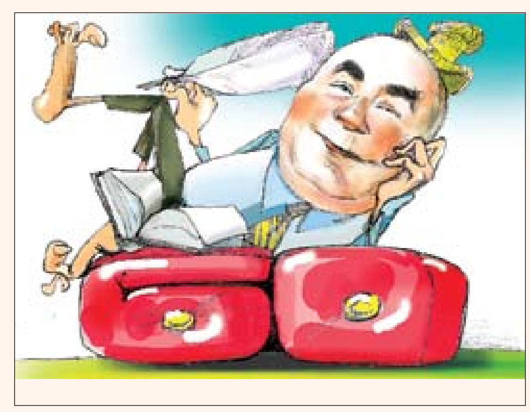

Па-рознаму прыходзяць людзі ў літаратуру. Часам у творчым выбары рашаючым бывае сам выпадак ці нейкая знакавая сустрэча. Вядома, што вырашальнае слова ў кожным выпадку павінен сказаць яго вялікасць талент. Студэнт-чацвёртакурснік Белдзяржуніверсітэта Міхась Кавалёў, ідучы са сваім сябрам ды яшчэ цёзкам Міхасём Кузьмічом тады ў часопіс "Вожык" дзеля знаёмства і не падазраваў, што творчы старт яго пачнецца менавіта з гэтых нясмелых крокаў да рэдакцыі, што месцілася пад дахам слыннага Дома друку.

Спачатку хлопцу далі апрацаваць некалькі пісьмаў чытачоў. Давалася тая апрацоўка цяжкавата, з потам, бо трэба было рашуча націскаць на гумар. І дастаткова пакапаўшыся ў таемных схронах душы, зразумеў студэнт, што гумар для яго рэч і не зусім чужая. Ды і сама сустрэча з вядомымі вожыкаўцамі Змітраком Бяспалым, Валянцінам Зубам, Уладзімірам Правасудам, Янкам Сіпаковым, Яраславам Пархутам нібыта сыпанулі на душу прыгаршчы таго гумаровага жару. Нездарма ж кажуць, з кім павядзешся, ад таго і набярэшся. Набіраўся малады творца ад старэйшых пільнасці, добрага зроку і ўмення вышукваць у прыхаваным злоснае, а ў непрыхаваным — смешнае ды і пацешнае.

І малады Кавалёў нечакана стаўся адным з самых актыўных аўтараў "Вожыка". Яго фельетоны, гумарэскі, смяшынкі пачалі з'яўляцца ў кожным нумары часопіса, здаралася, што на некалькіх старонках адразу. Калі ж, як ні ў маладосці, і творча, па-пачлінаму, шчыраваць?!

Вось тады і прапанавалі супрацоўнікі часопіса маладому і заўзятаму аўтару падшукаць сабе нейкі псеўданім. Дый прозвішча Кавалёў, як лічыў ён сам, малавата гумарыстычных іскраў тоіць у сабе. Бывае, пашанцуе сяму-таму з творцаў, прозвішча ягонае само, як кажуць, адпавядае жанру. Ніякі псеўданім не патрэбен, тым жа Корбану, Скрыпку, Правасуду, Зубу. Перш чым стрэльнуць вершам, страляеш прозвішчам.

Што ні прыдумваў Міхась, нават вытворнае М. Кавальскі, усё было не тое. А тут неяк паехаў дамоў, да бацькоў, пайшоў у сад. Сарваў яблык, гляну ў на сліву. І адразу мільганула ў галаве тое самае прозвішча. А чаму б і не Сліва? Той жа ўкраінец Губенка некалі абраў сабе псеўданім Вішня. О, як жа пастаралася на сатырычна-гумарыстычнай ніве тая Вішня! Дык хай шчырые і наша Сліва!

Ужо даўно чытач пераканаўся, якую адметную кіслінку, сваю саладзінку мае і яна, беларуская Сліва, якую ўвасабляе сабой наш вядомы гумарыст Міхась Кавалёў.

Сёння пісьменнік Міхась Сліва гатовы і сам з кім хочаш падзяліцца сваім гумарыстычным вопытам, пазычыць уласнага гумарыстычнага жару маладзейшаму, хто толькі пачынае тварыць.

За плячыма яго немалы і жыццёвы, і творчы шлях. Пасля універсітэта працаваў у Быхаўскай і Смалявіцкай райгазетах, у Беларускім навукова-даследчым інстытуце жывёлагадоўлі. З 1985 года жыве ў Рагачове, працуе ў рэдакцыі газеты "Свабоднае слова". А чытачы ведаюць свайго любімага сатырыка і гумарыста па кнігах "Усмешка Джаконды", "Прыгожыя караблі", "Запрашаю ўсміхнуцца", "Віртуальнае каханне". Часта Міхась Мітрафанавіч выступае ў друку і з літаратурна-крытычнымі артыкуламі, мае нават свой крытычны зборнік.

Калісьці ў літаратурны шлях яго благаславіў "Вожык". У кагорце слынных вожыкаўцаў яго імя і сёння гучыць годна і важка.

Казімір КАМЕЙША

Павел САКОВІЧ

Эпіграмы

Сяргей Давідовіч

Ён мастаком бы
добрым стаў,
Ды дзе набрацца
грошай, браце?
На фарбы
ганарар аддаў,
А валасы –
на пэндзлі траціў?

Міхась Пазнякоў

У самай рознай абстаноўцы
Ён паказаў сябе станоўча.
Ды парадысту, калі чэсна,
Навошта гэтакі, бязгрэшны?
Натворыць вось памылак розных,
Тады пачну…
Яшчэ ж не позна!

БРАНІСЛАЎ ЗУБКОЎСКІ

Даў прамашку

Географ з гісторыкам на вялікім перапынку рэжуцца ў настаўніцкай у шахматы.

— Слухай, Пятровіч. Ляціць, значыцца, жук. Шуміць. "Заб'ю", — абяцае. Гусь пытае: "Каго?". Цяля кажа: "Няйначай мяне". А вутачка: "Так, так, так". З перапуду, мусіць быць, мовіла.

— Гусь ідзе гусь, — цешыцца Міхаіл Пятровіч. Сам сабе на вуме. А вось сарока-белабока, тая гасцінная, хуткая па часе. І па парозе паскача, і кашу зварыць, і дзетак пакорміць.

— Увішная, — згаджаецца Іван Сідаравіч. А гусь ён і у народзе гавошнік. А вутка такалка, бачыш.

Пераставіўшы шахматную фігуру на дошцы, Іван Сідаравіч смяецца:

— Мат табе, Пятровіч.

— Загаварыў ты мяне, — злуецца ў адказ гісторык. Прамашку я даў, — і скідвае ў адну кучу шахматныя фігуркі на дошцы.

Паэта «дух бадзяжны»

Да сёлетніх выпускнікоў філалагічнага факультэта БДУ ў мяне асаблівае стаўленне. Так бывае. Бывае, што з пэўным студэнцкім курсам ты знаходзіш нейкае датклівае паразуменне, калі хочаце, нават духоўную сувязь... І тады на лекцыі ляціш, як на крылах. Табе карціць дзяліцца са студэнтамі сваім захапленнем ад толькі што прачытанага твора і выслухоўваць іх меркаванні на гэты конт. Табе цікава з імі дыскутаваць, абмяркоўваць літаратурна-мастацкія з'явы і навуковыя падзеі... Менавіта такім быў для мяне ў гэтым годзе пяты курс беларускага аддзялення філфака БДУ. Тут пра кожнага студэнта трэба гаварыць асобна. Бо ва ўсіх — свае навуковыя зацікаўленасці, свае густы, свае погляды на тыя ці іншыя філалагічныя праблемы. І я вельмі рада, што сёння мне выпала магчымасць прадставіць адну са студэнтак-выпускніц гэтага курса.

Знаёмцеся — Алена Карп. Нарадзілася ў 1987 годзе ў гарадскім пасёлку Карэлічы Гродзенскай вобласці. На выбар будучай прафесіі, як прызнаецца Алена, найперш паўплывалі бацькі. Маці — настаўніца беларускай мовы і літаратуры, а бацька, хоць і працуе ў іншай сферы, аднак цікавіцца нацыянальнай айчыннай культурай. У сям'і заўжды панавала атмасфера павагі да айчыннага прыгожага пісьменства, мастацтва. Калі ў 2005 годзе Алена скончыла школу, праблем з вызначэннем далейшага шляху не было, яна дакладна ведала, што хоча займацца філалогіяй.

У прафесійным станаўленні Алены, на маю думку, немалаважную ролю адыграла тое, што на трэцім курсе яна прыйшла ў семінар прафесара Людмілы Сіньковай — вучонага, здольнага зарыентаваць, захапіць, зарадзіць сваёй энергетыкай. Бо калі тое, што вы робіце, вас не захапляе, ці — яшчэ горш! — з'яўляецца прымусовай працай, вы ніколі не здзейсніце нічога вартага. Алена Карп — чалавек менавіта захоплены, і за гады вучобы паспела зрабіць шмат. Маю на ўвазе не толькі выдатныя адзнакі ў залікоўцы. Але найперш — публікацыі ў навуковых і літаратурна-мастацкіх выданнях, прызавыя месцы на студэнцкіх навукова-практычных канферэнцыях. У мінулым годзе Алена стала фіналісткай двух конкурсаў — маладых крытыкаў і маладых літаратараў імя Карласа Шэрмана.

Сёння мы прапануем чытачам "ЛіМа" пазнаёміцца з артыкулам Алены Карп, прысвечаным асобе і творчасці Віктара Стрыжака.

Лада АЛЕЙНІК

«І засталося вечна жыць...»

Віктар Стрыжак, нягледзячы на сваё адносна нядоўгае жыццё, пакінуў след у беларускай літаратуры яркімі і неардынарнымі творамі. Яго талент выклікае цікавасць і да яго біяграфіі — як да матэрыялу, што дапамагае зразумець генезіс творчай індывідуальнасці паэта. Аднак цікаўны чытач або даследчык, які захоча прасачыць жыццёвы шлях В. Стрыжака, сутыкнецца з недахопам звестак.

Тыя біяграфічныя даведкі, што друкаваліся пры жыцці пісьменніка (у часопісах, калектыўных зборніках), не могуць прэтэндаваць на вычарпальнасць ці нават паўнату. Асобныя недакладнасці мае біяграфічная нататка ў адным з апошніх выданняў, дзе прадстаўлена творчасць В. Стрыжака, "Я хацеў вам сказаць...".

А вось укладальнік анталогіі "Краса і сіла", даючы штрыхі да партрэта В. Стрыжака, паказвае яго творчую індывідуальнасць, а не фактаграфічна дакладна ўзнаўляе жыццёвы шлях паэта. Якраз гэтым і каштоўная яго невялікая, але выключна прыязная ў адносінах да В. Стрыжака лірычная зацемка, гэтаксама як і артыкулы Л. Сіньковай "Вачыма студэнта" і С. Дубайца "Паэзія або смерць", у якіх кожны аўтар па-свойму характарызуе паэта і разважае пра лёс беларускіх творцаў наогул. Цікавасць для даследчыка ўяўляюць таксама ўспаміны блізкага сябра В. Стрыжака А. Пісьмянкова, змешчаныя ў кнізе "Думаць вершы".

У гэтым артыкуле выкарыстаны згаданыя вышэй крыніцы, а таксама матэрыялы інтэрв'ю з У. Маруком і ўдавой паэта Валянцінай Стрыжак, прадстаўленыя ёю дакументы і газеты з публікацыямі Віктара. Увага надаецца найперш тым момантам, з якіх, па словах І. Замоціна, "фактычна складаецца ўвязка жыцця і дзейнасці пісьменніка з яго літаратурнай прадукцыяй"; да іх даследчык адносіць абстаноўку ранняга дзяцінства, гады вучобы і розныя ўплывы, што адчувае творца (грамадскія, літаратурныя і г.д.).

В. Стрыжак нарадзіўся ў 1955 годзе ў вёсцы Заспа Рэчыцкага раёна (родам адтуль і паэты Віктар Ярац і Сяржук Сыс). Заспа і цяпер вялікая, нябедная, а галоўнае — маляўнічая вёска. "Тут зямля такая лірычная, паэтычная. Вельмі багата людзей-рамантыкаў", — распавядаў С. Сыс у рэпартажы, падрыхтаваным З. Бартосікам. У творчасці В. Стрыжака вёска з яе традыцыйнай маральнасцю, спакоем супрацьпастаўлена тлумнаму, мітуслівому гораду, дзе лірычны герой адчувае сябе чужым:

Я зноў размяк, я зноў размок,
Душу наскрозь маю прадзьмула.
Скажы мне, горад, ты б мне змог
Ну хоць які знайсці прытулак?
Ці мне ісці з табой на "вы"?
Альбо з табой злівацца болей?
Жыву ў табе я не жывы
І не самім сабою.
І ты зялёнай ад лясоў
Маёй душы не бачыш тону.
Даўно мой голас перасох
Крычаць табе, што ты дальтонік.

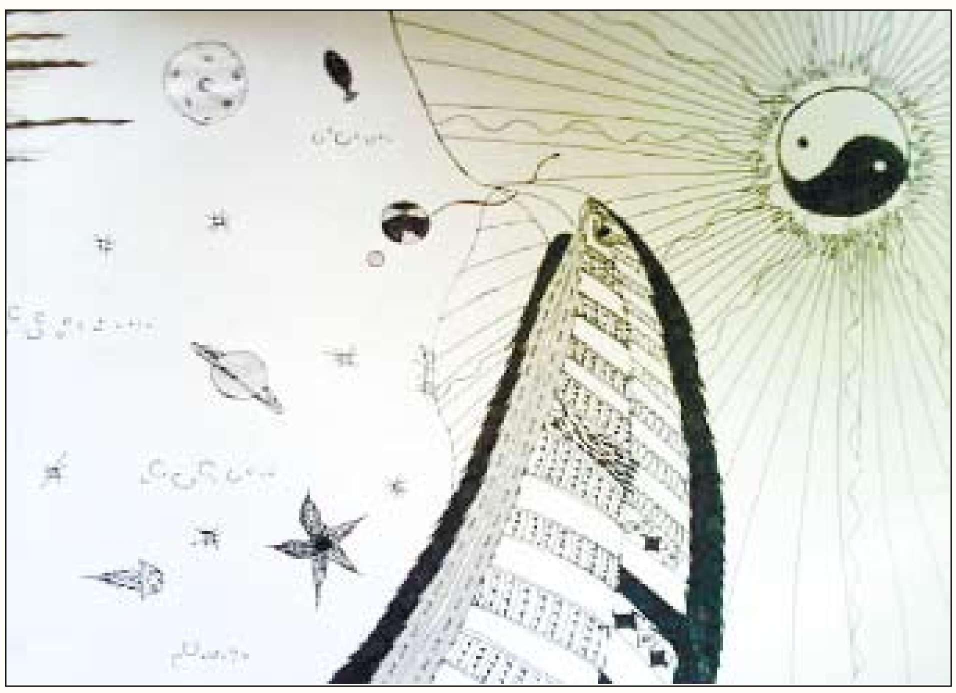

Малюнак Алесі Ісы

Горад атаясамліваўся для паэта з пыхай, фанабэрыяй, бюракратызмам чыноўніцтва. Горад быў нібы варожай тэрыторыяй, якую трэба заваёўваць, у той час як вёска была натуральным беларускамоўным асяроддзем, крыніцай натхнення. "Мы апошнія з нашага роду, // Каму сняцца вясковыя сны", — пісаў А. Пісьмянкоў, паэт аднаго з В. Стрыжаком пакалення. Сапраўды, гэта былі паэты, якія не вялі размоў пра еўрапеізацыю беларускай культуры, моцна трымаліся сваіх каранёў, і, магчыма, менавіта іх вясковасць (якой яны, дарэчы, ніколькі не саромеліся) дапамагла ім застацца вернымі беларускай ідэі, ствараць мастацкія творы, што могуць упрыгожыць любую літаратуру.

Час, у які давялося жыць паэту, С. Дубавец характарызуе наступным чынам: "...часы Стрыжака нагадвалі сярэднявечча з інквізіцыяй. Тады адзіным месцам, дзе грамадства нейкі час цярпела валацугу-паэта, была качагарка Дома творчасці ў Каралішчавічах пад Мінскам. У выніку і "засвяціцца" Стрыжаку... не выпала". Згаданы крытык вядомы сваімі смелымі парадоксамі, але ў дадзеным выпадку няма падстаў сумнявацца ў справядлівасці яго слоў. Станаўленне творчай індывідуальнасці В. Стрыжака сапраўды адбывалася ва ўмовах уціску нацыянальнага. Валянціна Фёдараўна згадвала, што ўжо ў школе В. Стрыжак размаўляў толькі па-беларуску, што не заўсёды падабалася настаўнікам. Яшчэ са школы ён верыў у самастойны шлях Беларусі ("...нехта ўспомніць з беларусаў і гісторыю нашу, і магілы продкаў нашых...") і марыў пра яе незалежнасць. Падчас вучобы ва універсітэце В. Стрыжак з сябрамі пісалі і расклейвалі ўлёткі з заклікам Ф. Багушэвіча: "Не пакідайце мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!". За дзейнасць такога кшталту В. Стрыжак быў выключаны з універсітэта. Прычынай гэтаму быў не толькі ўяўны "нацыяналізм", але і гарачы, неўтаймоўны характар паэта. Непадробную і датклівую любоў да мовы і сваёй краіны, павагу да яе гісторыі В. Стрыжак захаваў праз усё жыццё.

Пасля службы ў войску ён аднавіўся ва універсітэце. На філалагічным факультэце БДУ доўгі час дзейнічала літаратурнае аб'яднанне "Узлёт", сябрам якога з'яўляўся В. Стрыжак. Нельга сказаць, што таварыства аказала значны ўплыў на паэта. У. Марук успамінаў, што Віктар рэдка наведваў пасяджэнні "Узлёту" і наогул у сваёй творчасці быў незалежны.

Першую паэтычную вядомасць В. Стрыжаку прынеслі вершы пра каханне, надрукаваныя ў насценнай газеце "Слова філолага". Гэтыя вельмі дакладныя і шчыра-смелыя вершы былі з захапленнем сустрэты аднакурснікамі.

Першая, так бы мовіць, "сур'ёзная", "салідная" публікацыя В. Стрыжака з'явілася ў 1977 годзе: у калектыўным зборніку "Вёсны" былі змешчаны творы сяброў літаб'яднання "Узлёт" В. Стрыжака, В. Русілкі, А. Пісьмянкова, У. Марука ды іншых.

Сярод літаратараў, якія паўплывалі на творчасць і светапогляд В. Стрыжака, можна назваць Рыгора Семашкевіча, якому прысвечаны адзін з найбольш цікавых твораў паэта "Нехта кінуў папрок невідушча...", і Рыгора Барадуліна, якога В. Стрыжак называў сваім хросным бацькам. Р. Барадулін быў літаратурным настаўнікам і добрым сябрам маладога паэта, можна знайсці ў В. Стрыжака і перыфразы барадулінскіх вобразаў, і вершы, адрасаваныя "хроснаму бацьку". У. Марук казаў пра тое, што В. Стрыжак быў майстрам рыфмы, як і Барадулін, аднак "не дасягнуў Барадуліна". Сябра паэта меркаваў, што ў правінцыі В. Стрыжак не меў такіх магчымасцей развіць свой талент, якія былі б у яго, застанься ён на сталае жыхарства ў сталіцы. Аднак з гэтым меркаваннем можна не пагадзіцца. Падаецца, што за час працы ў раённай газеце В. Стрыжак не толькі не занядбаў свой паэтычны дар, але і развіў журналісцкія здольнасці.

Бясспрэчным кумірам В. Стрыжака быў таксама Сяргей Ясенін. Пра захапленне В. Стрыжака рускім класікам цікава пісаў А. Пісьмянкоў: "Пасля пераезду з Веткі ў Мінск ён разам з жонкай Валяй завітаў да мяне ў Дом літаратара. На пытанне, на якой вуліцы яны жывуць, ён адказаў таксама пытаннем:

— А як ты думаеш, дзе можа жыць Стрыжак?

— Як кажа Анатоль Кудравец, Мінск, вабшчэткі, вялікі горад.

І, не дачакаўшыся майго адказу, з уласцівай яму катэгарычнасцю выдаў:

— Ну вядома ж, на Ясеніна!

— А хіба ёсць такая вуліца? — здзівіўся я.

— А ты нават і не чуў? — са шкадаваннем паглядзеў на мяне Стрыжак і горда расправіў сваю магутную грудзіну. — Спецыяльна да майго прыезду назвалі. А інакш мы б і не прыязджалі. <...>

Сяргея Ясеніна ён любіў да самазабыцця".

Выслоўе "дух бадзяжны" ў вершы В. Стрыжака "У дарог спрадвеку тайны..." з'яўляецца прамой цытатай з С. Ясеніна:

У Радзімы — ветрам рукі.
Мне ісці не цяжка:
Я яе вясёлай руні
Дух бадзяжны... .

Якраз гэтым неспакойным духам і быў блізкі Ясенін В. Стрыжаку, які таксама меў энергічны, гарачы характар. Герой паэзіі В. Стрыжака — чалавек дзейсны. Такім жа актыўным быў і сам паэт. За сваё жыццё В. Стрыжак неаднойчы мяняў працоўныя месцы. Адным з іх была качагарка Дома творчасці "Каралішчавічы": "Так бы мовіць, паддаваў жару ў раскіданыя па лесе астылыя пісьменніцкія катушкі. Гэта было ў яго неўтаймоўным характары — разварушваць і саграваць іншых, выстуджваючы сваю душу", — пісаў пра гэты перыяд М. Скобла.

Адсылкі да творчасці рускага класіка сустракаюцца ў беларускага паэта неаднойчы. Акрамя таго, нечаканыя, яркія і неардынарныя метафары, якія з'яўляюцца характэрнай асаблівасцю паэзіі В. Стрыжака, былі ўласцівыя імажынізму — напрамку, у кантэксце якога некаторыя даследчыкі разглядаюць і творчасць С. Ясеніна. Працытуем тут толькі адзін верш, прысвечаны Ясеніну, які ў пэўнай ступені з'яўляецца праекцыяй на лёс самога В. Стрыжака:

Калі правы свае "качала"
Пасрэднасць і замоднасць,
Крычала
кнігаўка адчаю
Твайго самотна.
Душа спагады не прасіла.
Хоць і было астрожна
У час,
калі Расія, —
Сама на раздарожжы...
Перад зямлёй
згінаўся ў пояс,
Бяроз расійскіх
славіў сум.
І нёс жыццё сваё,
як споведзь,
На нейкі больш
вышэйшы суд...
І не данёс.
Канец дарозе.
Жыццё павісла на мяжы
Паміж паэзіяй і прозай...
І засталося вечна жыць.

Жыццё В. Стрыжака абарвалася раптоўна, ён памёр на лесвічнай пляцоўцы ў Мінску, у выдавецтве "Мастацкая літаратура" 11 красавіка 1995 года. Пры жыцці паэта выйшла толькі адна яго кніга "Рэха журбы", але і гэты адзіны зборнік, куды ўвайшлі ранні — легендарныя — вершы В. Стрыжака, дазваляе казаць пра яго як пра адметнага, таленавітага і вартага ўвагі паэта.

Алена КАРП

«…Да сэрцаў ісці напрасткі»

Чалавек нараджаецца дзеля таго, каб дарыць іншым людзям святло, пакінуць значны след на зямлі вынікам сваёй працы, талентам, памкненнямі. Бог даруе жыццё толькі аднойчы, і, каб застацца ў памяці людской яскравым імгненнем, трэба накіроўваць свае думкі і намаганні служэнню высакароднай справе. Такое жыццёвае крэда заўсёды было спадарожнікам у лёсе і творчасці вядомага віцебскага паэта, перакладчыка, педагога Анатоля Мікалаевіча Канапелькі.

16 лістапада 1939 года ў мястэчку Расоны Расонскага раёна Віцебскай вобласці ў — сям'і юрыста і супрацоўніцы дзіцячага садка нарадзіўся хлопчык Анатоль. Шчаслівая пара дзяцінства, напоўненая марамі і летуценнямі, вясёлымі гульнямі і чароўнымі казкамі, амаль абмінула Толіка. Вайна ўнесла свае карэктывы ў жыццё.

З першых дзён Вялікай Айчыннай бацька Мікалай Кліменцьевіч і маці Галіна Сямёнаўна знаходзіліся ў партызанскім атрадзе "Радзіма" брыгады "Разгром", які дзейнічаў на тэрыторыі Мінскай вобласці. Фашысцкая навала пакінула свой адбітак у душы хлопчыка, назаўсёды замацаваўшыся ў яго памяці.

Пасля вайны сям'я жыла ў горадзе Чэрвені, што на Міншчыне, прайшлі жыццёвыя шляхі і праз мястэчкі Поразава, Сапацкіно, Воранава Гродзенскай вобласці, дзе бацька працаваў адпаведна сакратарам райкама партыі, суддзёй, адвакатам. Пасля смерці старэйшага Канапелькі, сям'я перабралася ў родныя мясціны, у горад Полацк, дзе Анатоль скончыў сярэднюю школу № 7.

Юнак моцна захапляўся творамі рускіх і беларускіх паэтаў — Аляксандра Пушкіна, Янкі Купалы, Міхаіла Лермантава, Якуба Коласа, шмат увагі ўдзяляў гуманітарным дысцыплінам. Таму невыпадкова ў 1956 годзе стаў студэнтам філалагічнага факультэта Полацкага педагагічнага інстытута імя Ф. Скарыны і, абраўшы адзіны шлях у жыцці, быў верны яму да канца. Па ўспамінах сябра маладосці, кандыдата філалагічных навук, дацэнта кафедры беларускай літаратуры Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава Анатоля Емяльянава, Канапелька "...быў па-сапраўднаму светлым чалавекам з незвычайна цёплымі вачыма, акуратным, падцягнутым. Усе пяць год вучобы ў інстытуце ён быў выдатнікам".

У 1959 годзе ў сувязі з закрыццём полацкай альма-матэр, Анатоль Мікалаевіч перавёўся ў Магілёўскі педагагічны інстытут, які скончыў у 1961 годзе з адзнакай, і ўсё сваё жыццё прысвяціў літаратурнай і педагагічнай дзейнасці. Менавіта ў шчаслівую студэнцкую пару Анатоль сустрэў сваё каханне — тую адзіную дзяўчыну Святланку, з якой пражыў душа ў душу 41 год 5 месяцаў і 14 дзён... Яны ішлі побач увесь час, заўсёды і ўсюды былі разам, падтрымлівалі адзін аднаго. Аднакурсніца Святлана Федаровіч стала Музай усёй яго паэзіі.

Паэтычны талент Анатоля Канапелькі раскрыўся яшчэ падчас навучання ў школе. Так, у 1955 годзе ў полацкай газеце "Сцяг камунізму" з'явіўся першы твор маладога аўтара. Затым былі публікацыі ў газетах "Віцебскі рабочы", "Літаратура і мастацтва", "Звязда", "Чырвоная змена", "Настаўніцкая газета", часопісах "Бярозка", "Маладосць", "Беларусь" і іншых выданнях. У 1958-м — у альманаху "Дзвіна" былі надрукаваны яго вершы "Якубу Коласу" і "Ружа". Акрамя таго, пісьменнік — адзін з аўтараў калектыўных зборнікаў "Калинові мости" (1969), "Беларускі каляндар" (1970), "Каласы роднай мовы" (1990), "Матчына слова" (1991), "Анталогія беларускай паэзіі, т. 3" (1993), "Сэрцам роднага слова краніся" (1998), "Свой пачэсны пасад" (1999).

У 1966 годзе Анатоль Канапелька аб'ядноўвае свае вершы ў першы зборнік лірыкі з мілагучнай назвай "Зямная сімфонія". З выхадам у свет гэтай кнігі стала зразумела: на паэтычным небасхіле заззяла новая зорка. Тэматыка зборніка разнастайная. У творах гучыць захапленне прыгажосцю родных краявідаў, непадробная любоў да Бацькаўшчыны. Паэт закранае і тэму вайны, якая сталася незагойнай ранай у яго сэрцы. Многія радкі маюць філасофскі падтэкст: Канапелька разважае пра сэнс чалавечага існавання, пра каханне, сяброўства. "Сусвет паэзіі Анатоля Канапелькі немалы і заўсёды адкрыты чалавеку... Ён проста моцна і мудра любіў і шкадаваў людзей, настойліва сцвярджаючы, што ёсць у свеце дабро і радасць, толькі трэба ўзвысіцца душою да таго, каб бачыць іх у самых звычайных праявах: у лясным пошуме і першых промнях сонца, у радасных кроплях дажджу і ласкавых каханых вачах. Ад яго паэзіі сапраўды святлее на сэрцы і, здаецца, нават у вачах", — заўважыла літаратуразнаўца Вольга Русілка.

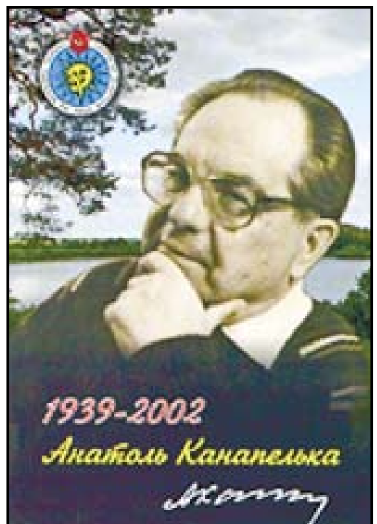

У 1979 годзе ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" ўбачыў свет другі паэтычны зборнік Анатоля Мікалаевіча "Сустрэчы". Вершаваныя радкі гэтай кнігі — гэта роздум аб сутнасці паэзіі, думкі аб прызначэнні чалавека на зямлі, пра тое, што робіць чалавека Чалавекам. Уся лірыка пісьменніка прасякнута пачуццём кахання да адзінай у жыцці жанчыны, замілаваннем хараством Беларусі. Аўтар уражаны прыгажосцю розных куткоў зямлі — Смаленшчыны, Літвы, узгадвае старонкі гісторыі гэтых мясцін. І, у той жа час, з самымі цёплымі пачуццямі ўспамінае родны край: "Я размаўляю з Балтыкай, пра Беларусь расказваю..."

Трэці зборнік "Музыка лістапада" выйшаў з-пад пяра паэта ў 1999 годзе. У яго ўвайшлі лепшыя з ранніх і новыя творы пісьменніка. Многія з іх напоўнены святлом і шчырай узнёсласцю, у іх больш лірызму, напеўнасці, цёплага, пяшчотнага адцення.

Перакладчыцкая і публіцыстычная дзейнасць Анатоля Канапелькі — асобная старонка яго творчай спадчыны. Анатоль Мікалаевіч быў вельмі адукаваным чалавекам, валодаў шырокім кругаглядам. Ён добра ведаў сусветную літаратуру, цудоўна арыентаваўся ў культуры іншых народаў. Ён пераклаў на беларускую мову вершы рускіх паэтаў М. Рыленкава, А. Мішына, Ю. Пашкова, У. Прастакова, Н. Звеавай. Анатоль Канапелька надаў беларускае гучанне баладам і вершам польскіх майстроў паэтычнага слова — Яна Баршчэўскага і Тадэвуша Лады-Заблоцкага. Самай значнай працай стаў пераклад цыкла вершаў Баршчэўскага "Лісты да Юліі" — своеасаблівага гімна сапраўднаму каханню. Кніга выйшла ў 2004 годзе, на жаль, ужо пасля смерці Канапелькі.

Анатоль Мікалаевіч цесна супрацоўнічаў з калектывам Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа. Вынікам творчага тандэма стаў цудоўны пераклад вершаў А. С. Пушкіна для спектакля "Руслан і Людміла". Арыгінальным з'яўляецца таксама зроблены ім пераклад п'есы А. Астроўскага "Праўда добра, а шчасце — лепш".

Акрамя таго, Анатоль Канапелька займаўся навукова-даследчай працай па праблеме літаратурна-мастацкіх традыцый Віцебшчыны ў кантэксце славянскіх культур, меў шэраг навуковых прац, у прыватнасці, пра землякоў — П. Броўку, В. Быкава, У. Караткевіча, М. Гарэцкага, А. Куляшова....

Шматлікія чытачы абласной газеты "Народнае слова" да гэтага часу помняць змястоўныя і цікавыя матэрыялы ў рубрыцы "Анталогія беларускай паэзіі", якую вёў Анатоль Мікалаевіч. Планы былі вялікія, але, на жаль, ім не суджана было рэалізавацца. Таму ў 2003 годзе ў выдавецтве Віцебскага дзяржуніверсітэта была выдадзена кніга А. Канапелькі "Старонкі творчых біяграфій", якая ўяўляе сабой своеасаблівы вынік яго шматгадовай навукова-даследчай дзейнасці. Гэты зборнік — галерэя творчых партрэтаў паэтаў, жыццё якіх было звязана з краем блакітных азёр — ад Сярэднявечча да сучаснасці. Кніга Канапелькі — каштоўная і неабходная праца па гісторыі і літаратуры Прыдзвіння.

Многім калегам, сябрам, проста знаёмым Анатоль Мікалаевіч запомніўся і як выдатны педагог — заўсёды пунктуальны, дысцыплінаваны, звышпатрабавальны да сябе. Адданая дзейнасць на ніве асветы пачалася ў далёкім 1961 годзе. Сем год працаваў дырэктарам Бароўскай сярэдняй школы рабочай моладзі Магілёўскага раёна. А з 1968 года на конкурснай аснове абраны выкладчыкам кафедры педагогікі і методыкі пачатковага навучання Віцебскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя С. М. Кірава. Спачатку працаваў старшым выкладчыкам вышэйназванай кафедры, потым старшым выкладчыкам на кафедры беларускай мовы і літаратуры. З 1998 года — дацэнт кафедры беларускай літаратуры і культуры ВДУ імя П. М. Машэрава.

Дабрыню і спагаду да чалавека, тонкае разуменне роднай літаратуры, якую ён выкладаў каля трыццаці гадоў, нёс Анатоль Канапелька і ў студэнцкую аўдыторыю. Рамантычная ўзнёсласць, шчырая зацікаўленасць, бязмежная любоў да мастацкага слова — толькі так і можна чытаць літаратуру. Так і чытаў яе паэт, на лекцыі якога не адно пакаленне будучых філолагаў хадзіла, як на спатканне з прыгажосцю і душою. Анатоль Мікалаевіч добра разумеў студэнтаў, паважаў іх думкі, заўсёды ішоў ім насустрач. Пра ўнутраную інтэлігентнасць, далікатнасць Настаўніка гавораць яго словы: "Я іх паважаю і ніколі не дазваляю сабе зняважыць іх годнасць. Лічу, што кожны выкладчык павінен быць, па-першае — Чалавекам, па-другое — выкладчыкам. І шчасце, калі гэтыя абедзве якасці спалучаюцца". Анатоль Канапелька выдатна ведаў свой прадмет і імкнуўся ўзрасціць першыя парасткі любові да роднага слова ў душах будучых настаўнікаў. Аратарскае майстэрства педагога прыцягвала на яго лекцыі студэнтаў з біялагічнага, матэматычнага, фізічнага факультэтаў. Ішлі "на Канапельку".

На працягу многіх гадоў Анатоль Канапелька кіраваў студэнцкім літаратурным аб'яднаннем "Заранічка" і быў загадчыкам універсітэцкага музея "Віцебшчына літаратурная". На экскурсіі, што ён праводзіў, збіралася вялікая колькасць школьнікаў, настаўнікаў, студэнтаў.

У 1998 годзе Анатоль Мікалаевіч атрымаў званне "Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь". У 2002-м — лаўрэата гарадской прэміі "Сузор'е муз", а ў 2003 годзе стаў лаўрэатам абласной літаратурнай прэміі імя У. Караткевіча (пасмяротна).

Смерць А. Канапелькі была раптоўнай і нечаканай. Уся грамадскасць Віцебска была ўзрушана страшнай весткай. Нібы адчуваючы заўчасны адыход, ён спяшаўся шмат паспець — сустракаўся з чытачамі, пісаў вершы, рабіў пераклады, выкладаў ва ўніверсітэце... Яшчэ ўвечары 17 снежня прысутнічаў на ўрачыстай цырымоніі Дзён творчай інтэлігенцыі "Сузор'е муз-2002"... А 18 снежня 2002 года, на ўзлёце творчых сіл і памкненняў, ён пакінуў гэты свет. Многае яшчэ трэба было зрабіць, напісаць, аднак лёс распарадзіўся па-іншаму...

Наталля ФЕНЧАНКА

Багушэвічавы сляды ў Мінску

Сёлета 170-я гадавіна з дня народзінаў і 110-я — з часу сыхода нашага Празорцы Францішка Багушэвіча ў лепшы свет. З гэтай нагоды ў Кушлянах было зладжана рэспубліканскае свята паэзіі "Не сціхне дудка, не згасне слова". А як жа ўшанавана яго імя ў нашай сталіцы?

Як гэта ні дзіўна, але аж да 2000 года ў беларускай сталіцы не было ніякай памяткі, ніякага візуальнага напаміну пра Францішка Багушэвіча. Гэтак і хацелася ўсклікнуць багушэвічавымі словамі: "Чым то дзеіцца на свеце, што не роўна дзеле Бог?" Такую несправядлівасць адчувалі нашы творцы, чуйныя да Багушэвічавай спадчыны, да яго ўнёску ў нацыянальную свядомасць беларусаў і нават, калі хочаце, у станаўленне беларускай дзяржаўнасці. Прыгадваецца адна мемарыяльная рада ў колішнім Доме літаратара. Ладзіла яе Таварыства аховы помнікаў. Дык на гэтай радзе я не вытрымаў і нагадаў, што да гэтай пары ў беларускай сталіцы ніяк не ўганаравана імя аўтара "Дудкі беларускай" з яго эмацыйна-маніфестычнай Прадмовай, які акрэсліў у ёй амаль усе асаблівасці тутэйшага ладу. Ён жа паказаў і дзе яна, Беларусь: "А яна, ад Вільны да Мазыра, ад Вітэбску за малым не да Чарнігава, гдзе Гродна, Міньск, Магілёў, Вільня…"

Першы, памятаю, на маю рэпліку адгукнуўся Іван Чыгрынаў. Ён тады быў старшынёй праўлення Беларускага фонду культуры. Ён сказаў: "Гэта ўсё так… Але ў нас, гэта значыць, беларускае чынавенства пры ўладзе, за практыку называюць імёнамі вуліцы найперш тых пісьменнікаў, якія тытулаваныя ўладаю народнымі". Можаце ўявіць, які гул абурэння прайшоўся на той нарадзе. Здаецца, Максім Танк сказаў: "Дык хто, Іване, больш народны, як не Багушэвіч?!" І Чыгрынаў адчуў, што трохі перабраў, выказаў афіцыйную версію. Яшчэ доўга пасля гэтай гутаркі ў беларускай сталіцы не было ніякай памяткі пра Ф. Багушэвіча. Але ішоў час. Адзін за адным наплывалі Багушэвічавы юбілеі — 160, затым 165-я гадавіна. Яны супалі са сцвярджэннем беларускай дзяржаўнасці, з прызнаннем нашай незалежнасці, і ў беларускай сталіцы плошчу ля Тэатра музычнай камедыі пастановай Саветаў міністраў нараклі плошчай імя Ф. Багушэвіча. Неўзабаве, у 2005 годзе, у Мінску завяршаецца будаўніцтва новай Нацыянальнай бібліятэкі і на яе фасадах разам з іншымі крылатымі афарызмамі розных дзеячаў і народаў з'яўляюцца выціснутыя пазалотай папераджальныя Багушэвічавы словы: "Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!"

Імем аўтара "Дудкі беларускай" у 2000 годзе была названа і 14-я мінская гарадская бібліятэка. Гэтак спакваля Францішак Багушэвіч пачаў абжываць сталіцу. Але ягоныя мінскія сляды ідуць з 1888 года. Якраз тады ён са службовым адвакацкім клопатам наведаў Мінск. Спыніўся ў свайго калегі Вяржбіцкага ў доме па вуліцы Юр'еўскай. Згаданая вуліца ішла паралельна Захар'еўскай, праз цяперашнюю Кастрычніцкую плошчу. З часу Багушэвічава прыезду ў Мінск ацалеў толькі губернатарскі сад, цяперашні паркавы куток з тэатрам Янкі Купалы. На старых дрэвах згаданага парку дзесь адбіўся і Багушэвічаў пагляд. Між іншым, якраз у 1888 годзе, падчас Багушэвічава наведвання Мінска, закладваўся падмурак слыннага гарадскога тэатра. Непадалёк ад Юраўскай вуліцы быў і мінскі акруговы суд. Будынак гэты ацалеў. Ён на плошчы Волі і знаёмы мінчанам пераважна як Дом прафсаюзаў. Так што і невялікі паркавы кут на колішняй Саборнай плошчы памятае аўтара "Дудкі беларускай". Больш таго, і сямейныя Багушэвічавы повязі ідуць з Мінска. Дакладна вядома, што ягоная нарачоная Габрыэля, з якой ён узяў шлюб 15-га верасня 1874 года, паходзіць з Мінска. Так што згадкі пра Мінск у Багушэвічавай сям'і натуральна паўставалі неаднойчы. І зусім заканамерна, што ў Мінску, пачынаючы з 2000 года, з'яўляецца і плошча, і бібліятэка імя Багушэвіча. Перакананы, міне трохі часу і на згаданай плошчы, пакуль што маўклівай і ніяк не пазначанай, паўстане і велічна-задумлівая постаць нашага Прарока. Між іншым, Ф. Багушэвіч у сваёй славутай маніфестычнай Прадмове да "Дудкі беларускай" згадаў сярод беларускіх гарадоў і Мінск.

Уладзімір СОДАЛЬ

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ выказваюць глыбокія спачуванні пісьменніцы Іне Санінай з выпадку напаткаўшага яе вялікага гора — смерці МУЖА.

Майстра жыццёвых сюжэтаў

Гарады, як і людзі, маюць сваё адметнае аблічча. Асаблівы каларыт, непаўторныя рысы старажытнаму гораду на Прыпяці — Мазыру — надае не толькі унікальны прыгожы ландшафт, але і рукатворная прыгажосць, створаная яго жыхарамі. Мне пашанцавала пабываць у тутэйшым музеі-майстэрні Мікалая Пушкара, створаным крыху больш як год таму. Яго наведалі ўжо шматлікія мазыране і госці горада, у тым ліку з Германіі, Бельгіі; студэнты вышэйшых навучальных устаноў і школьнікі.

У прыгожым аднапавярховым будынку — дзве залы з экспазіцыяй твораў мастака-кераміста М. Пушкара. Супрацоўнікі музея-майстэрні Людміла Курганская і Вольга Акуліч расказалі пра жыццёвы і творчы шлях Мікалая Мікітавіча, пазнаёмілі з яго унікальнымі работамі.

Нарадзіўся Мікалай Пушкар у Расіі, на Белгарадчыне, у 1919 годзе, але за 27 гадоў жыцця ў Мазыры гэты горад і наогул Беларусь сталі для яго другой радзімай. Тут расквітнела яго творчасць, ён усёй душой палюбіў наш край, наш працавіты, сумленны беларускі народ. З маленства, застаўшыся круглым сіратой, Мікалай Пушкар выхоўваўся ў дзіцячай калоніі выдатнага расійскага педагога Антона Макаранкі. Мікалай добра маляваў, і ў 1932-м годзе па хадайніцтве рускага пісьменніка Максіма Горкага быў залічаны на вучобу ў Харкаўскае мастацкае вучылішча. Вялікая Айчынная вайна заспела Мікалая Пушкара ў дзеючай Чырвонай Арміі. Танкавы полк, у якім ён служыў, у жніўні 1941-га быў поўнасцю разгромлены; паранены і кантужаны баец Мікалай Пушкар трапіў у палон і амаль 4 гады прабыў у фашысцкім канцлагеры Гамерштайн. У 1945 годзе вязень дачакаўся вызвалення, але замест волі быў асуджаны на 15 гадоў зняволення і больш як 9 гадоў правёў у сталінскіх лагерах. Цалкам рэабілітаваны Мікалай Мікітавіч быў толькі ў 1962-м годзе. Працаваў ён у Карагандзе, у Калінінградзе, а ў 1966-м пераехаў на сталае жыццё ў Мазыр.

Цяжкія гады зняволення не зламалі яго дух. Тут, на нашай зямлі, Мікалай Пушкар раскрыўся як выдатны майстар-кераміст, мастак, педагог. Наведваючы вёскі палескага краю, знаёмячыся з жыхарамі, іх побытам, фальклорам, М. Пушкар на аснове сваіх уражанняў стварыў галерэю вобразаў безжурботных, стойкіх перад цяжкасцямі, мясцовых жыхароў-палешукоў. Усе яго работы вызначаюцца лірычнасцю, веданнем народных звычаяў, часта гумарыстычнай трактоўкай сюжэтаў і персанажаў. Каларытныя дзяды і бабы, з хітраватай усмешкай Несцерка… Кожная керамічная кампазіцыя таленавітага майстра, як сюжэтнае апавяданне, дапоўненае трапнай назвай: “Сон палешука”, “Браты-беларусы”, “Паляшук-пясняр”, “Палеская прыгажуня”, “Несцерка”, “Мы з табою, як рыба з вадою”… Вельмі ўражвае яго работа “Халодныя камяні Чарнобыля”: на чорным ад гора твары палескай жанчыны, і ў яе вачах быццам адлюстраваўся ўвесь боль шматпакутнага беларускага народа, які перажыў і шматлікія войны, і чарнобыльскую навалу. Прыцягвае ўвагу аўтапартрэт мастака. Свае выдатныя работы ён стварыў менавіта ў гэтым будынку, дзе сёння — музей, а некалі была майстэрня.

Талент яго не застаўся па-за ўвагай: у 1966-м Мікалай Пушкар быў прыняты ў Саюз мастакоў БССР. Званне заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Мікалаю Пушкару было нададзена ў 1990-м годзе. Яго шматлікія работы дэманстраваліся ў Канадзе, Японіі, Польшчы, колішняй Чэхаславакіі, Венгрыі, Балгарыі, былой ГДР, на выстаўках у Беларусі, у многіх гарадах Савецкага Саюза. Мікалай Мікітавіч удзельнічаў як скульптар у стварэнні ў Мазыры мемарыяльнага архітэктурна-скульптурнага комплексу “Курган Славы”. На грамадскіх асновах ён стварыў на Мазырскай фабрыцы мастацкіх выраба цэх керамікі, дзе вучыў людзей майстэрству лепкі з гліны. Шмат іншых добрых спраў на яго рахунку, і ў мазыран зберaглася светлая памяць пра гэтага цудоўнага чалавека. Творы Мікалая Пушкара знаходзяцца таксама ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, у сталічным Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

Справу майстра, які пакінуў гэты свет у 1993 годзе, працягвае яго таленавіты вучань, ганараваны званнем “народны майстар”, — Міхаіл Васкоўскі, які не толькі працягнуў пушкарскія традыцыі, але і развіў, прымнožыў іх.

Пазнаёміўшыся з работамі мастака-кераміста Мікалая Пушкара, яшчэ раз пераконваешся, што жыццё, як і прырода, — шматграннае, разнастайнае, неабдымнае… Трэба толькі спыніцца і прыгледзецца, каб у звыклым, непрыкметным знайсці дзівосныя і яркія моманты. Іх знаходзіў і ўвасабляў у сваёй творчасці Майстар Мікалай Пушкар.

Лявон ЦЕЛЕШ

На здымках: аўтапартрэт і керамічныя творы Мікалая Пушкара; будынак музея-майстэрні.

У наступным нумары

Рубрыка “Прастора ўяўлення” працягвае знаёміць чытачоў з выбітнымі мастакамі, разнастайнымі па тэматыцы і аўтарстве мастацкімі выстаўкамі. Як адну з асноўных тэм, у наступную пятніцу прапануем вашай ўвазе інтэрв'ю з першым намеснікам старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгорам Сітніцам. Рыгор Сямёнавіч не толькі знаны мастак-графік, але паўстае яшчэ ў дзвюх творчых іпастасях — паэта і педагога. Праз свае згадкі з дзяцінства і юнацтва ён распавядзе пра шлях у творчасць, саму творчасць, а таксама пра людзей, якія сталі знакавымі ў ягоным жыцці.

З глыбінкі

Назвы ад А.

Гладыёлусы здзіўляюць не толькі разнастайнасцю формы, колеру, але і паэтычнасцю і нязвыкласцю сваіх назваў. На Брэстчыне пражывае вядомы кветкавод Іван Тадорскі. У яго калекцыі — каля 600 гатункаў гладыёлусаў, многія з якіх не раз былі прадстаўлены на выстаўках у Маскве. Кветкавод, былы дырэктар школы, расказвае:

— Спецыялісты добра ведаюць, як цярпліва трэба папрацаваць, каб вывесці новы гатунак. Калі ўжо кветка атрымалася з нейкімі арыгінальнымі дэкаратыўнымі якасцямі, абавязкова ўзнікае пытанне: “А як жа яе назваць?”.

У пачатку 1990-х пачалося маё супрацоўніцтва з селекцыянерам са Століншчыны Дзмітрыем Пачко. Першы гібрыд назвалі “Ночка купальская”. З таго часу ў каталогах многіх айчынных гладыёлусаводаў сталі з'яўляцца гатункі з цудоўнымі і ёмістымі беларускімі назвамі: залаціста-жоўты “Маладзік”, крэмавая “Альпійская балада”, цёмна-малінавае “Віншаванне”, цёмна-жоўты “Верасовы мёд”...

Аднойчы на маю “плантацыю” гладыёласаў завітала з Мінска паэтэса Аксана Спрынчан, якая мае лунінецкія карані. Убачыўшы новы гібрыд, які ўжо квітнеў, яна запытала, як завецца кветка. Даведаўшыся, што кветка мае пакуль толькі лічбавы ўмоўны шыфр, яна імгненна прапанавала: “Знічка”. Якая прыгожая беларуская назва! З таго часу майстар паэтычнага слова стала актыўна дапамагаць у пошуках новых назваў для гібрыдаў майго сябра. Вось некаторыя назвы “ад А.” (перафразаванне — ад назвы яе дэбютнага паэтычнага зборніка “Вершы ад А.”): “Адлюстраванне нябёсаў” — блакітны з фіялетавай плямай, “Слуцкі пояс” — трохколерны, “Дудар” — бэзавы, “Адгарэлае лета” — аранжавы, “Арэлі дзяцінства” — белы, “Жывінка”— жоўты з чырвонаю плямай і інш. Дарэчы, беларусы цэсна супрацоўнічаюць з селекцыянерамі Падмаскоўя. Як вынік — вельмі добрыя гібрыды, якія не ўступаюць па дэкаратыўных якасцях многім замежным гатункам, а часам і пераўзыходзяць іх. Ізноў жа — назвы іхнія, як правіла, з беларускім каларытам: ружовы — “Еўфрасіння Полацкая”, белы — “Белая Русь”, зялёныя — “Гуканне вясны” і “Міхаіл Агінскі”, чырвона-чорны — “Васіль Быкаў” і “Леў Сапега”…

Таццяна КАНАПАЦКАЯ
Лунінецкі раён

ЛіМ

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь
ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”
РВУ “Літаратура і Мастацтва”

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Рэдакцыйная калегія:
Анатоль Акушэвіч
Лілія Ананіч
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў
Святлана Берасцень
Віктар Гардзей
Уладзімір Гніламёдаў
Вольга Дадзіёмава
Уладзімір Дуктаў
Анатоль Казлоў
Алесь Карлюкевіч
Анатоль Крэйдзіч
Віктар Кураш
Алесь Марціновіч
Мікола Станкевіч (намеснік галоўнага рэдактара)
Юрый Цвяткоў
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

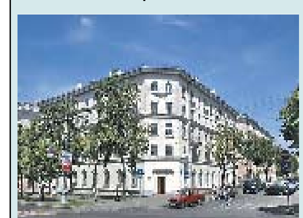

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-82-04, 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by
Пры перадруку просьба спасылацца на “ЛіМ”.
Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.
Набор і вёрстка камп'ютэрнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”.
Друкарня Рэспубліканская унітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Наклад 2904
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк 29.07.2010 у 11.00
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7
Заказ — 3663
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-6808